

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan Lähetystalon rap. n:o 1.

Ministeri Kuolijoki.

2/2 1938.

Berlinissä, tammikuun 2 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 2/1/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
1/80 me.	1933.
5/1.33	UL
5 Cs.	

H e r r a   M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 1 aiheesta:

Ranskan kieltäytyminen maksamasta velkaansa
Amerikalle.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

A. Hackzell

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

Salainen.

B E R L I N I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 1.

Berlini ssä 2 p:nä tammi kuuta 1933.

ULKOASIA MINISTEERIÖ	
1.80 lae.	1933
5/2.33	
5	CS

Asia:

Ranskan kieltäytyminen

maksamasta velkaansa

Amerikalle.

Liikkuessani eri piireissä on usein tullut puheeksi Ranskan eduskunnan kielteinen kanta velan maksussa Amerikalle. Ensimmäinen vaikutus saksalaisiin oli vahingonilo. Ilkuttiin, että Ranska, joka aina on vedonnut sopimusten pyhänä pitämiseen ja sillä puolustanut Versaillesa kaikkine pykälineen, nyt kieltäytyy maksamasta velkaansa. Onhan sentään ero pakkorauhalla, joka suorastaan dikteerattiin Saksalle ja vapaaehtoisella velkakirjan allekirjoituksella, sanottiin. Wilhelmstrassel-la ei kuitenkaan oltu iloisia asian tästä käänteestä. Olen puhunut kahdenkin ministerialitirehtöörin kanssa ja he ovat kumpikin olleet huolissaan Lausannen sopimuksen kohtalosta ja Saksan sotakorvausmaksukysymyksen uudelleen heräämisestä tämän jälkeen.

Useat ulkomaiset diplomaatit ovat pitäneet Ranskan edustajakamarin päätöstä kovin lyhytnäköisenä ja arvelevat sen vahingoittavan Ranskan politiikkaa.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Melkein kaikissa piireissä ollaan kuitenkin vakuutettuja siitä, että Ranska ja Amerika löytävät jonkun tien sovintoon.

M. W. W. W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 2.

Ministeri Waeljoki.

3/I 1933.

Berlinissä, tammikuun 3 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

no. 13/2/33.

2 80 lue.	23
2/1.33	
5 C5	

H e r r a M i n i s t e r i .

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 2 aiheesta:

Saksan ja Ranskan kaupallinen lisäsopimus.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

W. W. W. W. W.

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

BERLINI - SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 2 .

Berlini ssä 3 p:nä tammi-kuuta 19 33.

2 80 kce. 33
8/1. 33
5 C5

Asia:

Saksan ja Ranskan kaupallinen
lisäsopimus.

Saksan ja Ranskan välillä kauan kestäneet neuvottelut vuonna 1927 solmitun kauppasopimuksen uusimisesta ajan vaatimusten mukaisesti päättyivät viime kuun 28 päivänä lisäsopimuksen allekirjoittamiseen. Sovinnon saavuttaminen näyttää olleen erittäin vaikea siitä päättäen, että pitkin neuvotteluaikaa tuontuostakin tiedettiin kertoa voimassaolevan kauppasopimuksen irtisanomisvaarasta ja sitä seuraavasta tullisodasta. Lisäsopimukseen ollaan ilmeisesti suhteellisen tyytyväisiä molemmiin puolin, koskapa sekä Saksan että Ranskan lehdistö pitää omia miehiään voittaneena puolelensa päättyneessä kiistelystä.

Lisäsopimuksessa säilytetään edelleenkin suosituimmuusperiaate. Poikkeuksia ja aukkoja on tehty kuitenkin kahdessa liitteessä olevassa tavaraluettelossa, jotka molemmiin puolin vapauttavat noin 40 erinäimikkettä suosituimmuudesta. Kysymys on etupäässä tavaroista, joilla ei ole suurtakaan merkitystä kauppavaihdossa. Mutta näiden nimikkeiden lisäksi on lisäsopimuksessa

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

varattu mahdollisuus poikkeuslistan täydentämiseen. Lisäksi sisältyy sopimuksen 6 artiklaan määräys, jonka perusteella preferenssisopimusten solmiminen käy mahdolliseksi suosituihin loukkaamatta.

Lisäsopimuksen varsinaisen rungon muodostavat tullisidontaa koskevat määräykset. Muodollisesti jäävät tähänastiset sidonnat voimaan mainittuja poikkeuksia lukuunottamatta, mutta lisäsopimuksessa 5 artiklan perusteella voidaan kuitenkin jokainen nimike erikseen irtisanoa neljäntoista päivän irtisanomisajalla. Jos toinen sopimuspuoli tuntee tällaisen irtisanomisen johdosta joutuvansa kärsimään erikoista vahinkoa, voi se vaatia asiassa sovintomenettelyä. Jos täten syntyvät neuvottelut eivät 10 päivässä johda sovintoon, voi vahinkoa kärsimään joutunut valtio korottaa koko tavaraluettelon tulleja. Tämä ei saa toista sopimuspuolta rasittaa enemmän kuin irtisanonta on rasittanut vastapuolta. Etujen tasapainon huolto on jätetty asiantuntijain käsiin.

Lisäsopimuksen yhteydessä solmittiin myöskin erikoinen valuuttasopimus, jolle varsinkin ranskalaiset näyttävät antavan arvoa. Sopimuksen mukaan voi saksalainen tuontiliike suorittaa Ranskasta tuotavan tavaran hinnasta sen osan, mille se ei ole saanut valuutan ostolupaa, Reichsbankiin erikoiskontolle. Tätä sulkukonttoa voi ranskalainen tuontiliike puolestaan käyttää suorituksiin Saksassa. Neuvottelujen yhteydessä on sovittu myöskin matkustajain oikeudesta viedä mukanaan Saksan rahaa Ranskaan aina 700 Rmk:aan saakka. • Kontingenttijutuista ei neuvotteluissa tehty sopimuksia.

Lisäsopimukseen sisältyvät yksityisten nimikkeiden irtisanomismääräykset, jotka tosin tuovat molempien maiden sopimussuhteisiin uutta notkeutta, voivat helposti avata mahdollisuuden ainaisille pikkukinasteluille, mitkä saattavat huomattavasti häiritä molempien maiden suhteita, ellei sovinnollisuus entisestään paljon vartu. Näihin ranskalaisten vaatimuksiin myöntymällä on Saksa kuitenkin saanut säilytetyksi suurin piirtein katsoen vanhan pohjan, joka on tehnyt mahdolliseksi aktiivisen kauppavaihdon Ranskan kanssa, sekä pelastanut kauppasopimuksen irtisanomisuhalta. Jollakin taholla Saksassa on lisäsopimusta ehditty moittia senjohdosta, että siinä on luovuttu ehdottomasta suosituimmuusperiaatteesta, jonka näiden moittijain mielestä pitäisi muodostaa kaikissa tapauksissa edullisimman pohjan Saksan kauppasopimuspolitiikalle. Vastakkaisia ääniä taas on Saksassa ollut viimeisen puolen vuoden kuluessa yllin kyllin kuultava. Joka tapauksessa avaa Saksan ja Ranskan kaupallisten sopimussuhteiden uusi järjestely mahdollisuudet uusien kokemusten hankkimiseen uudella pohjalla, mikä toisillekin maille voi lähitulevaisuudessa muodostua mielenkiintoiseksi.

Sitten kun sopimus on asetuskokoelmassa ilmentynyt, lähetetään se viipymättä Ulkoasiainministeriölle.

W. W. W. W. W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 3.

Ministeri Wuolijoki.

11/I 1933.

Berlinissä, tammikuun 11 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

nr 66/18/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
3/80	re.	1. 11 33
14/I. 33		
5	C5	

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 3 aiheesta:

Saksan parlamentarismen kriisi.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

M. W. H. J. J.

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

Salainen.

BERLINI - SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 3.

Berlini ssä 11 p:nä tammi kuuta 19 33.

3 80 Re.	33
14/2.33	
5	C5

Asia: Saksan parlamentarismien
kriisi.

Saksan hallintatavassa on oikeastaan vain vajaan vuoden kuluessa tapahtunut hyvin oleellinen muutos valtakunnankanslerin aseman muodostuessa entisestään paljon tärkeämmäksi. Ensimmäinen askel tähän suuntaan jouduttiin ottamaan valtakunnanpresidentin asettuessa päättävästi Reichstagia vastaan ja jäädessä sen voittajaksi. Poliittinen ratkaisuvälta keskittyi presidenttiin, koska Reichstag ei pystynyt sisäisen rikkinäisyyden vuoksi keskitetyksi ja olojen vaatimusten mukaisesti toimimaan. Valtakunnanpresidentti tuki arvovallallaan kansleria, joten tämäkin muuttui osalta Reichstagista riippumattomaksi.

Tämän lyhytaikaisen, mutta tärkeän, kehityskulun toinen jakso koskee valtakunnankansleria, joka on nyttemmin muuttunut hallituksen poliittisesta suunnasta yksinään vastuussa olevaksi henkilöksi. Brüningin hallituksessa oli kansleri vielä primus inter pares hallitustoveriensa joukossa. Ministerien väliset hankaukset ja riitaisuudet hajottivat kuitenkin tämän hallituksen. Papenin hallituksessa kasvoi kanslerin henkilökohtainen

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

merkitys yksityisten ministerien muuttuessa vähitellen yhä enemmän vain oman hallintoalansa ammattimieheksi. Asioita likeltä tuntevain henkilöiden vakuutuksen mukaan olisi tähän suuntaan tapahtuva kehitys ollut vieläkin huomattavampi, jos Papen olisi ollut voimakkaampi persoonallisuus.

Schleicherin hallituksessa on tämä kehitys täydellistynyt. Kansleri on kabinettia hallitseva ja sen politiikasta yksin vastuunalainen johtaja. Yksityiset ministerit nojautuvat kanslerin arvovaltaan. Häneltä he saavat myöskin ohjeensa ja osoitukset käytännöllistä työtä varten. Näyttää siltä kuin hallituspulaa ei tälle tielle mentyä voisi muodostua muussa kuin kansleripulan muodossa. Kun hallituksen politiikka on epäonnistunut, johtaa se vain kanslerin muutokseen, niinkuin viime kerralla jo suurin piirtein katsoen tapahtui. Kansleri ottaa ministerit tai valtiosihteerinsä jokseenkin vapaan harkintansa mukaan.

Tällainen suunta ei ole viimeisten hallituspulien ratkaisun yhteydessä ja hallitusten toiminnassa esilletullut satunnaisena piirteenä, vaan se on ohjaksissa olevain hallitusmiesten tietoinen pyrkimys, jota valtakunnanpresidentti tukee. Ja niin kauan kuin Reichstagin puolue ryhmät eivät pysty sopimaan kiinteästä ja hetken koetukset kestävästä politiikasta ja aikaansaamaan Reichstagin luottamusta nauttivaa hallitusta, on sillä hyvät edellytykset yhä kehittyä ja voimistua.

Vaikka hallitusvallan taholta näin syrjäytetään puolueet, ei silti kuvitellakaan voitavan maata hallita kansasta riippumatta tai sitä vastaan. Juuri tällaisen juurien puutteen vuoksi päättyi Papenin kanslerikausi

niin lyhyeen. Schleicher tuntee ja tunnustaa kiinteän kosketuksen laajoihin kerroksiin erittäin tärkeäksi varsinkin sosialisten suunnitelmaansa toteuttamisessa. Hänen suunnitelmaansa kuuluu jonkunlaisten uusien komissariaattien ja sen alaisten erikoisjaostojen perustaminen kanslerin välittömään johtoon. Kun ne poliittiset tehtävät, joita varten näitä komissariaatteja on perustettu, työnhankinta, asutustoiminta, nuorisokasvatus j.n.e., ovat liikeisesti toisiinsa sidottuja, vain osia yhtenäisestä sosiaalisesta ohjelmasuunnitelmasta, pakoittavat ne luomaan myöskin jonkunlaisen ylijohtoa pitävän keskustoimiston.

Jo näiden komissariaattien ja erikoisjaostojen tehtävänä on mahdollisimman likeisten suhteiden ylläpitäminen ja vsaliminen kunkin omalla alalla toimivien kansalaisjärjestöjen y.m.s. kanssa. Tätä toimintaa tahdotaan vielä täydentää yleisluontoisen järjestön perustamisella korvaamaan nykyisen kanslerin puuttuvat suoraanaiset suhteet puolueisiin ja poliittisesti valveutuneeseen kansanainekseen.

Mainitun keskustoimiston ja kanslerin selkänöjansä olevan kansalaisjärjestön johto ajatellaan nyttemmin keskittää kabinetin varakanslerin käsiin. Varakanslerin toimi on toukokuun 3 päiväältä 1924 olevaan hallitusmuotoon sisältyvä, mutta ei välttämättä täytettävä virka. Papen jätti sen täyttämättä, haeskellen siihen soveliaista kansallissosialistia. Schleicherin tarkoituksena kerrotaan olevan piakkoin kiinnittää tälle paikalle sovelias henkilö lähimmäksi työtoverikseen ja apulaisekseen laajakantoisten suunnitelmaansa toteuttamisessa. Ehdokkaana mainitaan kansallissosialistien vasemmiston johtaja Gregor Strasser, joka nykyään on ilmi riidassa Hitlerin kanssa.

M. W. W. W. W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₅.

ASIA: _____

Berlinissä olevan Lähetystön rap. n:o 4.

Ministeri Vuolijoki.

26/1 1933

Berlinissä, tammikuun 26 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

nr 186/42/33.

ULKOASIAIN		
4/80	lae.	33
30/1-33	3	111
5	C5	

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 4 aiheesta:

Karakteristiikkaa Saksan johtavista
politikoista.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

W. W. W. W. W.

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

Salainen.

BERLINI - SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 4.

Berlini ssä 26 p:nä tammi kuuta 19 33.

ULKOASIAININ		
4/80 pae. 33		
30/1.33		
5	CS	

Asia: Karakteristiikkaa Saksan
johtavista politikoista.

En malta olla kääntämättä vasemmistolehdistä seuraavaa herkullista palaa. Se ei suinkaan ole mairritteleva Saksan johtaville politikoille, mutta kun samanlaisia ilmiöitä on tavattu riittävästi meilläkin, lienee se mielenkiintoinen.

* Aikakirja saksalaisesta uskollisuudesta.

Kuka taisteli ketä vastaan - milloin - missä ?

Tulevien sukupolvien kouluopetusta varten on tässä jonkinlainen, kansallisessa leirissä vallitsevaa "yksimielisyyttä" valaiseva yhteenvedo, josta samalla ilmenee saksalaisten johtomiesten järkähtämätön uskollisuus toinen toistaan kohtaan.

Syksyllä 1931: Hugenberg ja Hitler perustavat yhdessä Harzburgin rintaman Brüning-Groeneriä vastaan. Schleicher Groenerin esikuntapäällikkönä ja von Papen sentrumin edustajana taistelevat Brüningin leirissä Hugenbergia ja Hitleriä vastaan.

Keväällä 1932: Schleicher kukistaa esimiehensä, puolustusministeri Groenerin.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Kesäkuussa 1932: v. Papen ja Schleicher yksissä tuumin Hugenbergin ja Hitlerin kanssa kaatavat Brüningin hallituksen. v. Papenista tulee valtiokansleri. Eduskunnan hajoitus vasemmistoa ja keskustaa vastaan.

Heinäkuussa 1932: Lyhyen yhteistoiminnan ja kannattamis-lupauksen jälkeen Hitler syrjäyttää v. Papenin kabinetin. Eduskuntavaalit hyvin sekavissa olosuhteissa.

Elokuussa 1932: Hitlerin lopullinen riitaantuminen v. Papenin kanssa. Hän ottaa erittäin jyrkän oppositioasenteen Papenin hallitusta vastaan, puolustusministeri Schleicheria lukuunottamatta, jota hän ahkerasti kosiskelee. Hugenberg kannattaa Papenia.

Syyskuussa 1932: Natsipuhemiehensä Göringin johdolla eduskunta antaa suurella enemmistöllä epäluottamuslauseen Papenille, jonka puolesta ainoastaan saksalaiskansalliset äänestävät, Papenin samanaikaisesti hajoittaessa eduskunnan kansallissosialisteja vastaan.

Lokakuussa 1932: Hugenberg ja Hitler järjestävät itselleen suunnattoman vaalitaistelun. Taisteluja Stahlhelmin ja SA:n välillä, kansallissosialistit hajoittavat järjestelmällisesti kaikki saksalaiskansallisten kokoukset.

Marraskuussa 1932: Schleicher kukistaa Papenin ja tulee tämän asemasta valtiokansleriksi. Hänen onnistuu eroittaa Gregor Strasser Hitleristä. Strasserin mielestä NSDAP:n on kannatettava Schleicheria.

Joulukuussa 1932: Eduskunnassa Hitlerin puolue koettaa välttää avonsista taistelua Schleicherin kanssa ja pyrkii viivyttämään ristiriidan selvittämishetkeä, koska se pelkää vaaleja. Hugenbergin puolue Schleicherin puolella.

Tammikuun alkupuolella 1933: Hitler liittoutuu Kölnissä hra v. Papenin kanssa Schleicheria vastaan ja aikaansaa siten vastapainon Schleicher-Strasser yhdistelmää vastaan.

Tammikuun lopulla 1933: Hugenberg, Schleicherin ainoa tähänastinen parlamentaarinen tuki, julistaa taistelun Schleicherin hallitusta vastaan, joten Schleicherilla nyt on vastassaan Hugenberg-Hitler-Papen rintama.

Helmikuussa 1933: (Tarkkapäiset, hyvällä kombinatiokyvyllä varustetut lukijat voivat helmikuun yhdistelmän jo ennakkolta sanoa, sovitellen yhteen ne harvat ryhmittelyt, joita ei vielä ole ollut ja joiden nyt on astuttava remmeihin.)

Joka tapauksessa on johdonmukaisesti ja suoraviivaisesti seurattu kansallista yhtenäisyyskurssia ja johtavat henkilöt ovat toisiaan kohtaan osoittaneet järkkymättömyyttä ja rehtiä uskollisuutta."

M. M. M. M. M.

Sturmreif

„Ich begreife nicht. Sonst war ich doch gerade der Fachmann im Minenkrieg.“

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: .....

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 5.

Ministeri Waulijoki.

28/I 1933.

Berlinissä, tammikuun 27 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 192/43/33.

5 80 he. 1933		
30 p:nä 33		
5 05		

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 5 aiheesta:

Saksan budjettitalous.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

M. W. S. S. S.

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

Salainen.

BERLINI SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 5.

Berlinissä 27 p:nä tammi kuuta 19 33.

ULKOAS	MINISTER
5 Sofie.	D. 33 33
30.1.33	LEI
5 05	ASIA

Asia: Saksan budjettitalous.

Lukuisissa raporteissani samoin kuin lähetystön selostuksissa on kerrottu niistä Saksan neuvotteluista toisten valtojen kanssa sekä muista toimenpiteistä, jotka kuluneen vuoden aikana ovat tähänneet kauppapoliittisten vaikeuksien ja maatalouspulan voittamiseen. Joskaan tilanne mainituissa suhteissa ei ole uutta vuotta alkaessa lähimainkaan ilahduttava, mistä monet vielä selvitystä odottavat kauppapoliittiset ristiriidat ja ennen kaikkea mahtavan maatalousjärjestön Landbundin taisteluhaaste nykyiselle hallitukselle ovat todistuksena, niin ovat Saksan valtakunnan budjettitalouden vaikeudet vieläkin sekavammat.

Valtakunnan rahaministeri von Krosigk selosti äskettäin Reichstagin talousvaliokunnassa (Haushaltusschuss) valtiofinanssien tilaa. Viime vuoden vajauksen hän ilmoitti olevan noin 800 miljoonaa Rmk., mistä suunnilleen puolet johtuu arvion alittaneista verotuloista sekä toinen puoli muiden tulojen vähentymisestä ja menojen lisääntymisestä. Valtion irtonainen velka on vuoden lopussa yhteensä noin 1.836 miljoonaa mark-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

kaa ja tulee likimpinä kuukausina vielä lisääntymään.

Asemaa vaikeuttaa vielä se seikka, että osavaltioiden ja kuntien julkinen talous on ehkä vieläkin sekavammassa kunnossa. Likimmän ajan huolia lisäävät yhä ne numerotiedot, joita rahaministeri antoi seuraavien budjettivuosien rasituksista. Vuosina 1934-1938 tulee lunastettavaksi vuosittain noin 500 miljoonan arvosta Papenin verohyvityslippuja, vuosina 1933-1935 vuosittain 115 miljoonaa samoin Papenin työnhankintaohjelman aiheuttamien velkojen lyhennyksiä sekä vuosina 1933-1937 muita lyhennyksiä noin 125-200 miljoonaan markkaan.

Luonnollisesti on näiden summien aiheuttamia menoja ajateltaessa otettava huomioon, että ehkä hyvinkin suuri osa näistä rasituksista onnistutaan vakiintamaan ja jakamaan pitemmälle aikajaksolle. Merkillistä kyllä, ei Saksassa näiden rasitusten vuoksi olla erikoisesti huolestuneita. Lehdistö on pyrkinyt pikemminkin selittelemään, että tilanne on parempi kuin sen luultiin olevan. Eräs äskettäin julaistu tilasto antaa jonkun verran aiheutta optimistiseen käsitykseen, että suurista huoltomenoista huolimatta valtiotalouden rahantarve on pysyvästi pienenevässä. Mainitun tilaston mukaan olivat viimeisten talousvuosien rahantarve- ja verotulomäärät miljoonissa saksanmarkkoissa seuraavat:

	Rahantarve	Verotulot
1927/28	18.801	13.445
1928/29	20.801	14.297
1929/30	20.872	14.379
1930/31	17.030	12.190
1931/32	14.750	10.190

kaa ja tulee likimpinä kuukausina vielä lisääntymään.

Asemaa vaikeuttaa vielä se seikka, että osavaltioiden ja kuntien julkinen talous on ehkä vieläkin sekavammassa kunnossa. Likimmän ajan huolia lisäävät yhä ne numerotiedot, joita rahaministeri antoi seuraavien budjettivuosien rasituksista. Vuosina 1934-1938 tulee lunastettavaksi vuosittain noin 500 miljoonan arvosta Papenin verohyvityslippuja, vuosina 1933-1935 vuosittain 115 miljoonaa samoin Papenin työnhankintaohjelman aiheuttamien velkojen lyhennyksiä sekä vuosina 1933-1937 muita lyhennyksiä noin 125-200 miljoonaan markkaan.

Luonnollisesti on näiden summien aiheuttamia menoja ajateltaessa otettava huomioon, että ehkä hyvinkin suuri osa näistä rasituksista onnistutaan vakiintamaan ja jakamaan pitemmälle aikajaksolle. Merkillistä kyllä, ei Saksassa näiden rasitusten vuoksi olla erikoisesti huolestuneita. Lehdistö on pyrkinyt pikemminkin selittelemään, että tilanne on parempi kuin sen luultiin olevan. Eräs äskettäin julaistu tilasto antaa jonkun verran aiheutta optimistiseen käsitykseen, että suurista huoltomenoista huolimatta valtiotalouden rahantarve on pysyvästi pienenemässä. Mainitun tilaston mukaan olivat viimeisten talousvuosien rahantarve- ja verotulomäärät miljoonissa saksanmarkkoissa seuraavat:

	Rahantarve	Verotulot
1927/28	18.801	13.445
1928/29	20.801	14.297
1929/30	20.872	14.379
1930/31	17.030	12.190
1931/32	14.750	10.190

Julkiset menot olivat talousvuonna 1925/26 suunnilleen samat kuin viime vuotena, vaikkakin asukasluku on huomattavasti lisääntynyt. Ilmen suurta säästäväisyyttä ei valtiotaloutta olisi voitu pitää edes tällaisessa tasapainossa, sillä kaikista uusista veroista huolimatta on verotulot vuosittain vähentyneet.

Viime vuoden kauppatase oli Saksalla aktiivinen, vaikkakin aktiiva oli edelliseen vuoteen verraten laskenut 2800 miljoonasta 1200 miljoonaan saksanmarkkaan. Tämä ei kuitenkaan ole vielä vaarallista, kun Saksa on päässyt vuotuisesta 2000 miljoonan sotakorvausmaksusta. Viime vuoden vienti oli senkin vuoksi pienempi, että korvausmaksuja oli paljon suoritettu tavarassa, mikä nyt jäi pois.

Yleensä voitaneen sanoa, että Saksa kyllä suoriutuisi sekä budjetillisistä että yleistaloudellisista vaikeuksista, jos sisäpolitiikassa ei olisi ainainen kaikkien sota kaikkia vastaan, joka lamauttaa taloudellisen toiminnan.

M. W. Huotijoki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5. ....

OSASTO: C^o. ....

ASIA: .....

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 6.
Ministeri Vuolijoki.

30/5 1933.

Berlinissä, tammikuun 30 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESICKNING

m. 213/53 / 33.

6/80 ka.	33
2/2.33	
5	C5

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 6 aiheesta:

"Itäapu" ja Schleicherin kukistuminen.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

M. W. W. W. W.

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

BERLINI SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 6 .

Berlinissä 30 p:nä tammi kuuta 19 33.

ULKOASIAKUNTA		
6/80	he	33
2/2.33	3	LIL
5	C5	

Asia: "Itäapu" ja Schleicherin
kukistuminen.

Reichstagin talousvaliokunnassa (Haushaltsausschuss) on viime viikolla käsitelty Itä-Saksan maanviljelijäin avustamista ja silloin on tullut esille suuria väärinkäytöksiä, jotka ovat saattaneet maatalousministeri von Braunin ja avustuksen hoidossa olleet virkamiehet vaikeaan asemaan. Osthilfe, jota koskevasta alkuperäisestä suunnitelmasta ja siihen käytettävistä summista olen aikoinaan tiedoittanut, oli luonnollisesti tarkoitettu kriisiajan vuoksi hätään joutuneiden maataloustuottajien, pääasiallisesti talonpoikain, pelastamiseksi taloudellisesta tuhosta. Nyt on kuitenkin talousvaliokunnan kokouksissa sentrumin ja sosialidemokraattisten edustajain taholta tuotu esiin runsaasti tapauksia, joissa avustuksen saajina ovat olleet suurtilalliset, eivätkä he suinkaan aina ole käyttäneet itäavun tarjoamia etuja vain johtamiensa maatalouksien kohentamiseksi.

Niinpä Strigaun piirissä maataloutta harjoittava kreivi von Kayserling on kahden viimeisen vuoden kuluessa tehnyt noin puolentoista miljoonan velat tiluksiinsa, estänyt Osthilfe-asetuksen nojalla velkain ulos-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

oton tiloistaan ja pitänyt siitä huolimatta huomattavan osan varallisuuttaan Sveitsiin sijoitettuna. Herra von Schoenemark-Harnekopin tilat ovat maatalousministeri von Braunin nimenomaisesta toimenpiteestä vapautettu veloistaan, vaikka velkoihin kuului runsaasti sellaisia eriä, jotka eivät ole johtuneet maataloudellisesta toiminnasta, niinkuin asetuksen mukaan itäavun alaisten velkojen tulee olla. Kuvaavin esimerkki on kuitenkin ehkä saksalaiskansallisen valtiopäivämiehen Oldenburg-Januschaun tapaus. Hän sanoo itse sanomalehdille lähettämässään selityksessä, että kun hän luuli maanhintojen kohoavan, osti hän entisten tilojensa lisäksi uuden suurtilan ja kun tilojen hinnat eivät nousseetkaan vaan laskivat, oli hän kääntynyt hallituksen puoleen, saaden Rmk. 610,000. Talonpoikain auttamiseksi myönnettyjä varoja oli siis käytetty suurtilallisen maakeinotteluun. Ja tällaisia tapauksia ilmoitetaan olevan kymmeniä. Maatalousministeri ei yritäkään kieltää valiokunnan kokouksessa kerrottuja yksityistapauksia, vaan lupaa tarttua asioihin kovemmin kiinni, jollei tyydy vain väittämään, että tapausta voidaan katsella "useammalta näkökannalta".

Itäavun hoidossa toimii nykyisin noin 9,000 hallituksen luottamus- ja arviomiestä sekä noin 2,000 virkailijaa. Kun itäapua koskevat asetukset marraskuussa 1931 tulivat nykyisessä muodossaan voimaan, oli avustusta jo aikaisemmin käytettävissä olevilla perusteilla myönnetty 87,4 miljoonaa, mistä 36 miljoonaa suurtiloille. Viime vuoden loppuun mennessä oli myönnetty 12,400 avustusta, avustussumman noustessa 130 miljoonaan saksanmarkkaan. Tästä määrästä olivat ritaritilat ja muut samanlaatuiset maataloudelliset yritykset saaneet noin 60 miljoonaa.

Itäapua koskevan alueen maanviljelyksistä on 7,6 prosenttia tullut avustuksesta osallisiksi, 2,2 % talonpoikaistalouksista ja 5,4 suurviljelmistä.

Itäapu on viimeisille Saksan hallituksille ollut kohtalokas hoidettava. Agraarikysymykset olivat aikoinaan jo tuntuvasti myötävaikuttamassa Müllerin hallituksen eroon. Niillä oli merkitystä myöskin sen kriisitilanteen muodostumiseen, johon Brüningin hallitus kaatui.

Nyt Schleicherin hallitus ilmeisesti kaatui samaan kysymykseen. Mutta ei siten, että nämä paljastetut väärinkäytökset olisivat parlamentissa aiheuttaneet epäluottamuseräilyä, niinkuin parlamentaarisesti hallituissa maissa tapahtuu. Vaan "hast du mir gesehen", äärimmäinen oikeisto s.o. Itä-Elben junkkerit, kukistivat Schleicherin, koska hän ei ollut estänyt tällaisten skandaalien julkituloa. Jotkut kertovat, että levitetään juttua jopa Hindenburgin korviin asti, että Schleicher on antanut aineistoa sentrumin puhujalle näihin paljastuksiin. Tässä ei kuitenkaan kuulu olevan perää, kuten olen täysin asiantuntevalta taholta kuulunut. Joka tapauksessa Schleicher oli kadottanut junkkerien luottamuksen, koska hän ei ollut yhtä paljon heidän käskettävissään kuin v. Papen. Ja junkkerit ovat tällä hetkellä valttia, koska heillä on Hindenburgin korva.

W. W. W. W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 5.

ASIA: _____

Berlinissä laadun lähetysten rap. n:o 7.

Ministeri Wuolijoki.

31/I 1933,

Berlinissä, tammikuun 31 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

nr. 220/54/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
<i>7/81 Reu. 1933</i>		
<i>3/2.33</i>	<i>2</i>	ULK.
		ACIA
<i>5</i>	<i>C5</i>	

H e r r a   M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 7 aiheesta:

Saksan uusin hallitus - Hitler-Papen-Hugenberg.

Vastaanottekaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

M. Koskenniemi

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

Salainen.

BERLINI SSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 7.

Berlinissä 31 p:nä tammi kuuta 19 33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
7/81 he. 1933		
3/2.33		LIIT.
		ASIA
5	C5	

Asia: Saksan uusin hallitus -
Hitler-Papen-Hugenberg.

Niinkuin eilisessä raportissani kerroin, menetti Schleicher ratkaisevasti presidentti Hindenburgin tuen Osthilfe-skandaalin ärsyttämien junkkerien saatua riittävästi kuiskutella valtakunnanpresidentin korvaan omia suunnitelmiaan, joihin ei Schleicher ollut sovelias osakumppani. Uuden hallituksen muodostaminen tapahtui sitenkin nopeammin kuin oli odotettu ja tavalla, mikä monessa suhteessa on yllättävä.

Uuteen hallitukseen kuuluvat, niinkuin lehdistö on jo kertonutkin,

valtakunnankanslerina Adolf Hitler,
varakanslerina ja Preussin komissaarina v. Papen,
ulkoasiainministerinä vapaaherra v. Neurath,
sisäasiainministerinä kansallissosialisti Frick,
puolustusministerinä kenraaliluutnantti, vapaaherra
von Blomberg,
rahaministerinä kreivi Schwerin von Krosigk,
talousministerinä ja maatalousministerinä saksalais-
kansallisten johtaja, salaneuvos Hugenberg,
työministerinä "Stahlhelmin" johtaja Seldte,
posti- ja kulkulaitosministerinä vapaaherra von
Eltz-Rübenach,

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

salkuttomana, mutta samalla ilmailluvoimain ja Preussin sisäasiain komissaarina, Reichstagin puhemies, kansallissosialisti Göring, ja työnhankinta-komissaarina Gereke.

Oikeusministerin paikka on vielä täyttämättä ja sitä tarjotaan sentrumille. Entisestä hallituksesta ovat pysyneet mukana ulkoasiain- ja rahaministerit sekä työnhankinta-komissaari. Huomattavaa on, että Hugenbergin käsiin on keskitetty teollisuus ja maatalous. Uuden hallituksen jäsenistä lienevät kaikki muut julkisuudessa kyllin tunnettuja paitsi puolustusministeri Blomberg, joka on näihin asti ollut Itä-Preussiin sijoitettujen puolustusjoukkojen komentaja ja on tunnetusti nauttinut suurta suosiota kansallissosialistien piireissä.

Näin muodostuneella hallituksella, niinkuin nimistä voi jo päätellä, ei siis taaskaan ole takanaan parlamentin enemmistöä. Se nojautuu toistaiseksi vain kansallissosialisteihin ja saksalaiskansallisiin. Tänään alkavissa neuvotteluissa selvinnee, suostuuko sentrum ja Bayerin kansanpuolue antamaan hallitukselle tukeaan. Ne neuvottelut, joita Papenin johdolla on teollisuuspiireissä muutamia viikkoja käyty uuden hallituksen muodostamisesta, viittaavat siihen, että myöskin nämä piirit tuntevat uuden hallituksen jossain määrin omakseen.

Se tosiasia, että Harzburger Front näin yhtäkkiä eheytyi ja joutui saamaan maan hallitusohjat käsiinsä, tuntuu kansallissosialistien aikaisemman esiintymisen valossa suuresti yllättävältä. Poliittisen vastuun siitä kantaa luonnollisesti ensi sijassa presidentti Hindenburg. Schleicherin hallituksella ei ollut

takanaan mitään tekoa tai laiminlyöntiä, jolla se asiallisesti arvostellen olisi ansainnut lähtöpassin. Syvimpänä syynä tietysti on pidettävä vain oikeistopiireissä vallinnutta levotonta mielialaa Schleicherin mahdollisiin vastaisiin edesottamuksiin nähden. Pelättiin, että hänen hallintansa tulisi tuottamaan maan suurkapitaalille pettymyksiä. Siitä johtuu myöskin kriisin yllättävän nopea selvittäminen.

W. W. W. W. W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: .....

Berlinissä? olevan lähetystön rap. n:o 8.

Ministeri Wuolijoki.

17/2 1933.

Berlinissä, helmikuun 17 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

nr 403/91/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
N:o	8/81 lae.	33
29/2.33	9	1011
5	C5	

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 8 aiheesta:

Nykyinen hallitussuunta Saksassa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

A. Hackzell

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

Salainen.

B E R L I N I S S Ä O L E V A L A H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 8 .

Berlinissä 17 p:nä helmikuuta 19 33.

8/81 fac.	33
20/2.33	
5	C ₅

Asia: Nykyinen hallitus-
suunta Saksassa.

Saksan sisäpoliittinen tilanne on tällä hetkellä kiihoittuneempi ja sekavampi kuin se on moniin aikoihin ollut. Raivo ja viha politillisesti toisin ajattelevia kohtaan johtaa harva se päivä lukuisiin veritöihin ja murhiin. Mitä häikäilemättömintä tosiasian vääristelyä harjoitetaan poliittisten vastustajain leimaamiseksi maanpettureiksi ja kaiken pahan aiheuttajiksi. Vieläpä Harzburgin rintaman merkeissä hallitusta tukevat puolueetkin osoittavat sekä puheissaan että kirjoituksissaan suurta epäluuloa toisiaan kohtaan, vähentäen yhtenäisen hallitustoiminnan menestymisen edellytyksiä.

Sekä kansallissosialistit että saksalaiskansalliset luottavat toiminnastaan ja julistuksistaan päättäen vuorenlujasti pitkäaikaisen oman valtakauden alkamiseen. Jos riittävä yhteistoiminnan pohja onnistutaan säilyttämään, niin ei olekaan tällä hetkellä inhimillisesti nähtävissä, mikä pystyisi näiden liittolaisten valtakeinoja vastaan menestyksellä tais-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

telemaan ja heiltä hallitusvallan riistämään. Sisäisiä ristiriidan aiheita on kyllä uhkaavan paljon.

Mikäli nykyiset valtapuolueet tarkoittavat vakavasti nojautua toiminnassaan parlamenttiin, eivät toiveet ehdottomasta enemmistöstä ole suuret. Marraskuun vaalien perusteella laskien tarvitsisivat he siihen noin 3,2 miljoonaa lisääääntä. Kun kansanpuolue, jonka äänimäärä marraskuussa oli 1,9 prosenttia, on näyttänyt oireita liketä hallituspuolueita, voisi täten yhtyneen oikeiston yhteisen voiman hajoitettussa Reichstagissa laskea 43,7 prosentiksi. Mille puolelle horjuva äänestäjäaines tulee yhtymään, on tietysti vaikea sanoa. Voihan olettaa, että oikeiston valta-asema vetää heitä puoleensa. Mutta toisaalta on vanhan kokemuksen pohjalla noteerattava, että horjuvalla äänestäjäaineksella on Saksassa ollut yleensä taipumusta oppositiioon.

Hitlerin ja hänen hallitustoveriensa lukuisat puheet eivät ole juuri ollenkaan valaisleet hallituksen poliittisia ja taloudellisia aikeita vaalien jälkeen. Ulkopoliitikassa on luvattu seurata entistä suuntaa. Hitlerin haastattelut, jälkepäin tehdyt oikaisut ja osittaiset peruuttelut eivät ole lisänneet luottamusta ulkomailla. Göringin kuuluisa sähkösanoma Göteborgs Handels- och Sjöfartstidningenille sekä Saksan lähettilään démarchi Tukholmassa ovat vain ärsyttäneet Ruotsin julkista mielipidettä.

Reichstagin hajoitamista välittömästi seurannut Preussin maapäiväin hajoitaminen sekä Preussin hallituksen muodostaminen diktaattiteitse puhtaasti komissaariseksi, Valtio-oikeuden päätöksestä huolimatta, puhuu selvää kieltä siitä tavasta, millä Hitler-Hugenbergin hallitus tulee valtaansa käyttelemään. Tapahtuneet tullikorotukset, voin se-

koituspakko margariiniin ja juuri julaistu maataloudellisten velkain ulosottomoratorio, joka saattaa varsinkin laajan pikkukauppiaskunnan ja muut maatalouden harjoittajilta saamassa olevat keskisäätyläiset mitä tukalimpaan asemaan, täydentävät väririkkaasti kuvaa. Lisävalaistusta tilanteeseen antaa kansallissosialistien ylimielinen ja väkivaltainen suhtautuminen sen Reichstagin valiokunnan puheenjohtajaan, hra Löbeen, jonka pitäisi selvittää itäavun yhteydessä esilletulleita väärinkäytöksiä. Nyrkkitaktiikka ei kohdistunut vain mainittuun sosialidemokraattiin, vaan myöskin kansanpuoluelaiseen valiokunnan jäseneseen Morathiin.

Erinomaisen räikeänä todisteena kansallissosialistien puoluediktatuuripyrkimyksistä on pidettävä kymmenien Preussin hallitusvirkamiesten erottamisia komissaari Göringin toimesta ja heidän korvaamistaan oman puolueen miehillä. Erotetuiksi eivät ole joutuneet vain sosialidemokraatit ja sentrumilaiset, vaan myöskin monet kansanpuoluelaiset ovat saaneet jättää paikkansa. Tuorein ja kuvaavin on toissapäivänä tapahtunut Berlinin poliisipäällikön, saksalaiskansallisiin lukeutuvan Melcherin erottaminen ja hänen korvaamisensa kansallissosialisteihin kuuluvalla kontra-amiraali von Levetzow'illa.

On luonnollista, että nykyistä menoa seuratessa herää monessa vakaisessa oikeistolaisessakin epäilyksiä menettelytapain ja syydettyjen herjausten oikeudenmukaisuudesta ja soveliaisuudesta. Eräs saksalaiskansallisiin lukeutuva, suurta yleistä arvonantoa nauttiva poliittinen kirjailija, arkistoneuvos Volkmann, on muutamassa kirjoituksessaan, jota eivät ainoastaan keskustan ja vasemmiston lehdet, vaan myöskin maltillisen oikeiston julkaisut ole selostelleet, käynyt torjumaan niitä syytöksiä, joita

"marraskuun rikollisia" vastaan on varsinkin kansallissosialistisissa lehdissä, jopa suuresti Hitlerin omissa puheissakin, harjoitettu. Kävisi pitkäksi tämän kirjoituksen selostaminen. Mainittakoon ainoastaan yksi kuvaava esimerkki. Kirjoittaja huomauttaa lakkaamatta ja kaikkialla toistettujen väitteiden johdosta, että "marxilainen hallitusjärjestelmä" olisi syynä Saksan nykyiseen taloudelliseen lamatilaan, että 87:sta marraskuun vallankumouksen jälkeisestä ministeristä vain 15 on ollut sosiaalidemokraatteja. Yhtään kommunistista ministeriä ei ole ollut. Eikä suinkaan esim. Hergtiä, Gessleriä ja Schieleä liiallinen marxilaisuus vaivaa, lisää hän.

M. W. H. J. K.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan Vahetyston rap. n:o 9.

Ministeri: Wimalijoki.

18/2 1933.

Berlinissä, helmikuun 18 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

no. 408/94/33.

ULKOASIAINMINISTERIUM
10 81 he 33
22/2.33

5 Cs.

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 9 aiheesta:

Hitlerin hallituksen ulkopolitiikka.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

M. Wuolijoki

Herra Ulkoasianministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

Salainen.

B E R L I N S S Ä O L E V A L A H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 9 .

Berlini ssä 18 p:nä helmikuuta 19 33.

1081 Soe. 33
22/2.33
5 05

Asia: Hitlerin hallituksen
ulkopolitiikka.

Niin suurisuinen kuin Hitler olikin oppositiossa arvostellessaan edellisten hallitusten ulkopoliittikkaa, on hänen nyt vastuussa ollessaan täyty-
nyt ulkopoliittikasta puhuessaan panna sordiini pääl-
le. Tosin häneltä nytkin pääsee vanhaan malliin
suuria sanoja, niinkuin Puolan koridorista puhues-
saan, mutta hän kiltisti silittää ne seuraavana päi-
vänä.

Muutama päivä takaperin kerrottiin Sovjetin
suurlähettilään käyneen Hitlerin luona kysymässä,
miten on niiden huhujen laita, että hallitus aikoi-
si kieltää kommunistisen puolueen Saksassa. Jos
näin tapahtuu ei Venäjä muka voi maksaa velkojaan,
Saksalle, koska kaupankäynti Saksan kanssa tyrehtyy.
Kysyin eilen tavatessani Hintchukin, onko tässä pe-
rää. Ei, vastasi H., mutta kyllä minun luonani kävi
eräs natsien luottamusmies tiedustelemassa, miten
Sovjettihallitus suhtautuisi kommunistisen puolueen
lakkauttamiseen. Vastasin: Sovjettihallitus pitää sitä

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaadestuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaadestuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Saksan sisäisenä asiana, mutta pelkää se, että Venäjän työtätekevä väestö ottaisi sen loukkaukseksi ja se voisi suuresti häiritä kauppasuhteita maittemme välillä.

Vaikka en luulekaan, että nykyinen hallitus pahasti turmelee suhteensa muihin maihin varsinaisilla politillisilla toimenpiteillä, sillä siksi varovainen tuntuu Hitler olevan, niin sitä enemmän pelkään kauppapolitillisten tekojen ajavan Saksan konflikteihin naapuriensa kanssa. Tullien koroitukset autarkian merkeissä Tanskaa, Ruotsia, Hollantia, Ranskaa, Jugoslaviaa y.m. vastaan, joista olemme tiedottaneet, eivät lupaa mitään hyvää. Sen huomaa hyvin siitä ärtyneestä mielenlaadusta, joka näiden maiden Berlinissä olevilla diplomaateilla on. Kysyin eilen Ranskan suurlähettiläältä, ovatko he protestoineet tullien koroituksia vastaan. "Me emme protestoi, me toimimme", vastasi François-Poncet.

Kun Saksan työläisistä on teollisuudessa $\frac{2}{3}$ ja maanviljelyksessä vain $\frac{1}{3}$ ja tällä politiikalla ehdottomasti turmellaan vientiteollisuus, niin ei tarvitse olla suurikaan profeetta ennustaessaan, että nykyisellä kauppapolitiikalla Saksa ajetaan vielä suurempaan työttömyyteen ja kurjuuteen, kuin mikä nyt on olemassa. Tammikuun vienti oli jo 27 % pienempi kuin vuosi takaperin. Tässä luulen Hitler-Hugenbergin hallituksen Achilleen kantapäähän olevan.

A. Wronski

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: .....

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 10.

Ministeri Kuulijala.

21/2 1933.

Berlinissä, helmikuun 21 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 430/100/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
<i>24/2.33</i>	<i>1181 ka</i>	<i>33</i>
	<i>5 ps</i>	

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 10 aiheesta:

Sanomalehtien kuristaminen Saksassa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

M. W. W. W. W.

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

Salainen.

B E R L I N I . S S Ä O L E V A L A H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 10 .

Berlini ssä 21 p:nä helmi-kuuta 1933.

SISÄASIAINMINISTERIÖ		
11 81 sal.		33
20/2.33		
5	CS.	

Asia: Sanomalehtien kuristaminen

Saksassa.

Hitlerin hallitus on vasta kolmatta viikkoa kestäneen valtakautensa aikana ehtinyt sisäasiainministerin hallinnollisella määräyksellä kieltää kymmenien sanomalehtien ja aikakauskirjojen ilmestymisen minkä muutamaksi päiväksi, minkä taas useammiksi viikkoiksi. Nämä ilmestymiskiellot eivät ole kohdistuneet ainoastaan vasemmiston vaan myöskin keskustan lehtiin. Onpa katolilaisen keskustankin päälehti "Germania", jossa osakeenemmistön omistaa nykyinen varakansleri von Papen, joutunut samaan seuraan. Tosin tämä ja muutkin sentrumin lehtiä koskevat ilmestymiskiellot, jotka johtuivat sentrumin vaalijulistuksen painattamisesta, peruutettiin eilen ent. valtiokansleri Marxin neuvottelujen jälkeen sisäasiainministeri Göringin kanssa.

Ilmestymiskiellot olivat aluksi tarkalleen perusteltuja. Nyttemmin niitä ei enää motivoida sen enempää kuin ainoastaan viitataan kiellon aiheutta-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

vaan kirjoitukseen. Kiellon aiheuttajana on tavallisin ollu hallituksen, valtakunnankanslerin tai jonkun ministerin arvoa alentava kirjoitustapa. Useita lehtiä on myöskin kielletty puolueensa vaalijulistuksen painattamisesta. Menettelytapa ei tällöin ole likimainkaan aina ollut johdonmukainen, sillä saman julistuksen painattamisesta on toiset lehdet lakkautettu kun taas toisten on annettu rauhassa edelleen ilmestyä.

Ensimmäisiin sisäasiainministerin tällaisiin päätöksiin kuului "Vorwärtsin" kolmipäiväinen ilmestymiskiello sosialidemokraattien vaalijulistuksen painattamisen vuoksi, mikä julistus muka sisälsi yllytystä valtiopetokseen. Lehden toimitus vetosi oikeuteen, joka julisti ilmestymiskiellon mitättömäksi. Mutta lehti oli jo kärsinyt rangaistuksensa. Ullstein-yhtymän katulehden maineessa oleva "Tempo" kiellettiin kahdeksaksi päiväksi uutisen johdosta, missä se oli ainoastaan väittänyt pörssissä vallitsevan nykyisen sisäpoliittisen tilanteen johdosta painostuneen mielialan ja osakkeiden menevän senvuoksi huonosti kaupaksi.

Hitler vakuutti eräässä lehdistön edustajille kohta kansleriksi tultuaan antamassaan haastattelussa, että hallitus tulisi sallimaan asiallisen ja positii-visen toimenpiteittensä kritiikin, jopa pitämään sitä suotavanakin. Parhaiten ehkä "Tempon" ilmestymiskiellosta käy ilmi, miten hallitus ymmärtää julkisen arvostelun rajat.

Kuluva kuun 4 päivänä valtiomuodon 48 pykälän 2 kohdan säätämässä järjestyksessä julkaistu "Valtakunnanpresidentin asetus Saksan kansan suojelemisesta" sisältää joukon lehtijulkaisujen kieltoperusteita, jotka

voivat antaa pohjan mitä mielivaltaisimpaan julkisen sanan sortoon. Eniten epäilyksiä herättää asetuksen 9 pykälän ensimmäisen kohdan seitsemänteen osaan sisältyvä kieltoperuste. Sen mukaan on hallituksella oikeus kieltää lehti, jos se sisältää vääriä tietoja, joiden levittäminen on omiaan vaarantamaan valtion elinintressejä. Käytännössä tulee tämä luonnollisesti, käsityksistään kovin aran hallituksen aseena, tekemään mahdolliseksi kieltää milteipä kaiken valistuneen kriittillisen yhteiskuntaolojen tarkastelun.

Kansallissosialistien piireissä ei salata vastaisia aikeita oppositioon jääneeseen lehdistöön nähden. Arkaillematta kerrotaan, että hallitus tulee vaalien jälkeen, jos kansallissosialisteilla on määräämisvalta, tuhoamaan koko vasemmiston lehdistön sekä painostamaan keskustan lehtiä sillä tavalla, ettei niistä ole hallitukselle kiuseaa. On vain kysymys, miten tällainen menettelytapa Saksassa menestyy. Saksan kansa ei ole luonnonlaadultaan eikä valistukseltaan samallaista kuin Italian tai Venäjän. Se on jo vuosikymmeniä tottunut lukemaan omia vapaasti toimitettuja lehtiään. Se on kasvanut kiinni vapauksiinsa ja oikeuksiinsa, joiden loukkaaminen voi saattaa sen pois tasapainostaan ja ryhtymään rajuihinkin tekoihin.

M. Vuolijoki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 11.

Ministeri. Vuolijoki.

23/2 1933.

Berlinissä, helmikuun 23 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 473 / 102 / 33.

12 81 he. 33
28/2.33
5 C5.

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 11 aiheesta:

Hitler-Hugenbergin hallitustoiminnan karakteris-
tiikkaa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

M. Holmström

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

Salainen.

B E R L I N I S S Ä O L E V A L A H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 11.

Berlini ssä 23 p:nä helmi kuuta 1933.

12 81 Sue 33
23/2-33
5 Cs.

Asia: Hitler-Hugenbergin hallitus-
toiminnan karakteristiikkaa.

Yhtä hyvin kuin pitkät selitykset ja analyysit nykyisen hallituksen toiminnasta valaisee sitä kuiva luettelo eräistä hallituksen otteista.

Tullikoroitukset.

	ent. tulli	uusi tulli
nautaeläimet	27:-	50:-
lampaat	22:50	45:-
siat	27:-	50:-
tuore liha	45:-	100:-
yksink.valmist.liha	60:-	150:-
hienommin valmist.liha	120:-	280:-
silava	12:50	50:-
ruokaherneet	8:-	30:-
tatarit	5:-	10:-
rehupavut ja luvinit	5:-	10:-
puna- ja valkokaali sekä virsinki	3:-	8:-
salaatit	7:-	20:-
tiivistetty maito	60:-	90:-
karpit, toutaimet ja foreellit	25:-	60:-
mehiläisenmesi	65:-	80:-
pöytäjuusto	40:-	90:-

Valmistettavana on munatullin koroittaminen 5

Rmk:sta 40- 50 Rmk:aan.

Sanomalehtien ilmentymiskieltojen lukumäärä
nousee jo satoihin. Kieltojen luonteesta ja perusteista olen jo aikaisemmin kirjoittanut.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Itäavun jakamisen yhteydessä olevain väärinkäytösten tutkiminen keskeytettiin kansallissosialistien toimesta valiokunnassa.

Opposition vaalikokouksia on jo kielletty useita, jota vastoin kansallissosialistit käyttävät m.m. radiota vaalitoiminnassa kuin yksityisomaisuuttaan. Suurempi lienee kuitenkin sellaisten opposition vaalikokousten lukumäärä, jotka on täytynyt kansallissosialistien ylimielisen ja väkivaltaisen esiintymisen vuoksi keskeyttää. Tuoreimmat ja räikeimmät esimerkit ovat kai ne kokoustilaisuudet, joissa toisessa oli pääpuhujana Brüning ja toisessa Stegerwald. Viimeksimainittua vastaan käytiin myöskin henkilökohtaista väkivaltaa.

Erotettujen korkeiden hallintovirkamiesten lukumäärä on jo noteerattava kolminumeroisena lukuna. Erotukset eivät ole kohdistuneet ^{vain} vasemmistoon lukeutuviin virkamiehiin vaan yhtä hyvin keskustan miehiin ja vanhoihin puolueettomiin valtion palvelijoihin. Sijalle on asetettu valtavalta osaltaan kansallissosialisteja. Joku saksalaiskansallinenkin on korvattu kansallissosialistilla.

Voiton vie kuitenkin näistä kaikista toimenpiteistä sisäasiainministeri Göringin poliisiviranomaisille antama "päiväkäsky", jossa kansalaiset jaetaan kahteen luokkaan. Siinä kehoitetaan tarpeentullen käyttelemään arkailematta ampuma-asetta hallitusta vastaan oppositiossa olevia "rauhanhäiritsijöitä" vastaan ja uhataan erotuksella arkailevia poliisimiehiä. Samalla kehoitetaan poliisia pysymään likeisessä yhteistoiminnassa kansallissosialistien ja Stahlhelmin kanssa "valtion vihollisia" vastaan.

W. W. Grotjahn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 12.

Ministeri Wuolijoki.

25/2 1933.

Berlinissä, helmikuun 25 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

no 490/112/33.

14 82 *lac.* 33
1/3.33
5 *Cs.*

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 12 aiheesta:

Uusittu Stillhalte-sopimus.

Vastanottekaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

M. W. Rosjö

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

B E R L I N I S S Ä O L E V A L A H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 12.

Berlini ssä 25 p:nä helmi kuuta 19 33.

14 82 *ae.* 33
1/3 · 33
5 C5

Asia: Uusittu Stillhalte-sopimus.

Tammikuun lopussa alkaneet ulkomaisen luotonsaajain neuvottelut luotonantajain kanssa päättyivät viikko sitten allekirjoitettuun sopimukseen, jolla tulevan vuoden maaliskuuhun on järjestetty yli 6000 velkasuhdetta noin 250 luotonantajan ja 1500 velallisen välillä, velkasumman noustessa pyöreän luvun 4 miljardiin saksanmarkkaan.

Saksalaisella taholla toivottiin aluksi, että tämä Stillhalte-sopimus saataisiin solmituksi pitemmäksi ajaksi kuin yhdeksi vuodeksi. Mutta kun ulkonaisilla luotonantajilla ei ollut vähintäkään halua keskustella edes sellaisen mahdollisuudesta, oli siitä tietysti jo heti alussa luovuttava. Uusi sopimus, jonka jonkun verran alennetuista korkomääristä ja muusta yleisrakenteesta sanomalehdet ovat kertoneet, vapauttaa luotonsaajat yhden vuoden ajaksi ulkomaisessa valuutassa tapahtuvista suorituksista.

Luotonantajilla on sopimuksen mukaan teo-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

reettinen mahdollisuus periä annettuja luottoja ensi vuoden aikana miltei kokonaisen miljardin verran takaisin. Lyhennyssummat suoritetaan kuitenkin pääasiallisesti Reichsbankin hoidossa olevalle "sperrkontolle", jolle kertyneiden rekisterimarkkojen käyttelystä luotonantajat päättävät. Reichsbankilla on muutamissa tapauksissa veto-oikeus. Tämä järjestely kyllä tuntuisi antavan varmuuden siitä, etteivät luotonantajat tarpeettomasti vaadi luottojaan takaisin, sillä rahojen on kuitenkin jäätävä edelleen Saksaan.

Tällaisen uuden maksuvälineen, rekisterimarkan, luomisella on omat vaaransa, joka yleisen likviditeetin horjuessa voi muodostua varsin huomattavaksi. On näet jo nyt ollut merkille pantavissa, vaikka sulkukonttojen käyttö on ollut suhteellisen vähäistä, että tällaisilla konttoilla olevat rekisterimarkat alkavat käydä markkinoilla nimellistä alemmasta kurssista. Jos rekisterimarkamäärät sulkukonttoilla nousevat miljardeihin, niin on hyvin likellä se vaara, että niiden kurssi tuntuvasti alenee ja tuo mukanaan odottamatonta sekaannusta rahamarkkinoilla.

Julkisuudessa on joka tapauksessa tehtyyn sopimukseen oltu molemmin puolin tyytyväisiä. Sen mutkikas verkosto on pitkien neuvottelujen tulos ja sellaisenaan tietysti sovitelma, joten siinä eivät ole päässeet täysin määrin toteutumaan kummankaan puolen alkuperäiset toiveet.

M. Luotijoki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₅.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 13.

Ministeri Wuolijoki.

7/3 1933.

Berlinissä, maaliskuun 8 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 606/129/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖN	15 82 (ae.)	33
	4/3.33	
	5 C5.	

H e r r a   M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini aiheesta

Saksan vaalit.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

V.a.Asiainhoitaja

Alf Junttila

Herra Ulkoasiainministeri

A. M a c k z e l l ,

Helsinki.

Salainen.

B E R L I N I S S Ä O L E V A L A H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 13.

Berlini ssä 7 p:nä maalisk. kuuta 1933.

1582 pae. : 33
" 3.33
5 C5

Asia:

Saksan vaalit.

Maaliskuun 5 päivänä toimitetut valtiopäivävaalit sujuivat rauhallisesti ja verettömämmin kuin aikaisempina vaalipäivinä Saksassa parin viimeisen vuoden aikana. Hallitus olikin ryhtynyt järjestyksen ylläpitämiseksi ponteviin toimenpiteisiin, m.m. muodostamalla kansallissosialistien hyökkäysjoukoista vaalien ajaksi apupoliisin. Syynä siihen oli lähinnä kommunistien taholta suunnitellut väkivaltaisuuudet sekä vasemistopiirien levittämät pöyristyttävät huhut, joiden tarkoituksena oli synnyttää liikehämistä ja rauhattomuutta maassa, kuten hallituksen sanomalehtiosaston päällikkö allekirjoittaneelle vakutti vaalipäivän aattona.

Koska Saksassa nykyään eletään jonkinlaista vallankumousaikaa, tapahtuivat vaalitkin poikkeuksellisissa olosuhteissa, josta johtui, että kaikki puolueet eivät nauttineet samanlaista vaalivapautta. Jos kohta Brüningin, Braunin ja Severingin valtakautena oli ennen vaaleja turvauduttu vastustuspuolueiden sanomalehtien lakkauttamiseen ja yleisradioon, käyttivät nykyiset valtiijat näitä keinoja, valtakunnanpresidentin antamien

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....

3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....

Tavallinen.

hätäasetusten nojalla, vielä suuremmassa mittakaavassa omiin puoluetarkoituksiin. Oli miten oli, on vaalien tulos poliittinen tosiasia, joka epäilemättä pitkäksi ajaksi tulee määräämään Saksan politiikan.

Vaalien lopulliset tulokset olivat seuraavat:

Puolue:	Äänimilj.:		Edustajamäärä:		Pros.:	
	Maalisk. 1933	Marr. 1932	Maalisk. 1933	Marr. 1932	Maalisk. 1933	Marr. 1932
1 Kansallissosialistit	17,2	11,7	288	196	43,7	33,1
2 Sosialidemokraatit	7,1	7,2	119	121	18,2	20,7
3 Kommunistit	4,7	5,9	81	100	12,2	17,0
4 Sentrumi	4,29	4,23	73	70	11	11,9
5 Musta-valko-punainen taistelurintama (saks.kans.)	3,1	2,9	52	52	8	8,0
6 Bayeril.kansanpuolue	1,2	1,09	19	20	3,1	3,1
7 Saksal.kansanpuolue	0,42	0,66	4	11	1,1	1,8
8 Kristill.sosialiset	0,37	0,40	4	5	1	1,1
9 Saksal.valtiopuolue	0,33	0,33	6	2	0,9	-
10 Viiniviljelijät	0,31	0,82	1	7	0,8	-
Yht.	39,19	34,90	647	584		

Samana päivänä toimitettujen Preussin maapäivävaalien tulokset olivat joksenkin samanlaiset:

	Äänimilj.:		Edustajamäärä:		Pros.:	
	Maalisk. 1933	Huhtik. 1932	Maalisk. 1933	Huhtik. 1932	Maalisk. 1933	Huhtik. 1932
1 Kansallissosialistit	10,3	8,0	211	162	43,0	36,3
2 Sosialidemokraatit	3,9	4,6	80	93	16,5	21,2
3 Kommunistit	3,1	2,8	63	57	13,0	12,8
4 Sentrumi	3,36	3,37	68	67	14,0	15,3
5 Musta-valko-punainen taistelurintama (saks.kans.)	2,1	1,5	43	31	9,0	6,9
6 Saksal.kansanpuolue	0,23	0,33	4	7	1,0	1,5
7 Kristill.sosialiset	0,21	0,25	2	2	1,0	1,2
8 Saksal.valtiopuolue	0,16	0,33	3	2	0,7	1,5
Yht.	24,00	21,31	474	421		

Hallituspuolueet ovat saaneet valtavan voiton, 52,7 prosenttia koko valtakunnassa annetuista äänistä ja 647:stä 340 edustajapaikkaa. Preussissa ovat vastaavat

luvut 52,5 ja 474:stä 254 edustajaa. Tällaisen tuloksen johdosta saattoikin ministeri Göring julkisuuteen saattamassaan lausunnossa todeta

että suurin ratkaiseva taistelu on käyty;
että Saksan kansa oli suurella enemmistöllä antanut hyväksymisensä valtakunnanpresidentin toimenpiteelle hänen uskoessaan maan asioiden hoidon Hitlerin hallitukselle;

että Bismarckin ajoista lähtien on katolinen sentrumi (jota ilman ei ole voitu muodostaa parlamenttaarisia hallituksia) ensimmäisen kerran menettänyt vaaka-asemansa;

että kansallinen rintama on Saksan etelävaltioissa saavuttanut enemmistön, joka sikäläisiltä hallituksilta riistää oikeuden kansan nimessä jäädä edelleen paikoilleen.

Viimeinen kohta on huomautus Bayerille, joka tähän asti on niskotellut valtakunnanhallitusta vastaan ja uhannut vangita kaikki sen alueelle mahdollisesti lähetettävät keskushallituksen komissaarit.

Kansallissosialistien onnistui voittaa suunnattomasti ääniä ei-valitsijoiden, "nukkuvien" puolelta sekä myöskin vasemmistosta. Kuvaavaa on, että varsinkin maaseudulla kansallissosialistit ovat voittaneet ääniä saksalaiskansallisiltakin, mikä osoittaa, että talonpoikaisaines, jonka asemaa huomattavasti paransi hiljattain annettu maatalousmoratorio, tuntee yhä enemmän luottamusta Hitleriin.

Sosialidemokraattien äänimäärä ja edustajaluku on tälläkin kertaa vähentynyt. Heillä on nyt sekä valtiopäivillä että maapäivillä enemmän kuin kaksi kertaa vähemmän edustajia kuin kansallissosialisteilla.

Sosialidemokraattien voimasuhteiden kehitystä Saksassa viimeisten 20 vuoden kuluessa valaisevat seuraavat heidän edustajamääräänsä osoittavat prosenttiluvut: 1912 32,0 %, 1919 39,6 %, 1924 28,2 %, 1928 31,0 %, 1930 25,5 %, 1932 (heinäk.) 22,0 %, 1932 (marrask.) 20,9 % ja 1933 18,2 %.

Jos ottaa huomioon, että osanotto vaaleihin oli tällä kertaa 10 prosenttia suurempi kuin edellisissä vaaleissa ja sen mukaan laskee kunkin puolueen absoluuttisen lisäyksen tai vähennyksen, saadaan tulokseksi kansallissos. + 37 %, sos.dem. - 11 %, komm. -30 %, sentrum -5 %, saks.kansall. -4 % j.n.e.

Tässä yhteydessä on syytä alleviivata, että viimeisinä vaaliviikkoina vallinneet poikkeukselliset olosuhteet, joihin alumpana viitattiin, haittasivat suuresti varsinkin sos.dem. vaalitoimintaa.

Kommunistien ääni- ja edustajamäärän lisäys Preussissa johtuu lähinnä vilkkaammasta osanotosta vaaleihin. Siihen nähden, että heidän äänimääränsä on Saksassa aina vuodesta 1924 jatkuvasti kasvanut, on niiden väheneminen koko valtakunnassa 17,0 %sta 12,2 %:iin varsin merkittävä. Kansallisen rintaman vaaliagitaation kärki olikin pääasiallisesti suunnattu kommunismia vastaan eikä siinä säästetty edes neuvostohallitustakaan, johon Saksalla ~~joka~~ virallisesti on mitä lähimmät suhteet. Valtakunnankanslerin vaalihyökkäykset Moskovaa vastaan päivää sen jälkeen kun v. Neurath oli Litvinovin kanssa kaikessa sovussa ja ystävyydessä neuvotellut kummankin maan yhteisistä asioista ovat tietenkin herättäneet ihmettelyä täkäläisissä poliittisissa piireissä.

Vaalit ovat melkolalla selvittäneet poliittisen ilmapiirin Saksassa. Hallitus on saanut valtuuden jatkaa tähänastista politiikkaansa Preussissa, jossa Weimarin puolueilla on enää vain 30 prosenttia edustajapaikoista.

Riita Preussin hallituksesta on täten myöskin päättynyt samoinkuin etelävaltioiden vastustus murrettu. Valtiopäivillä on sosialidemokraateilla ja kommunisteilla yhteensä vain 30,4 prosenttia edustajapaikoista. Hitler on saanut vallan käsiinsä Preussissa ja koko valtakunnassa. Hän on tosin pakotettu sitä jakamaan kansallissosialistien, Hugenbergin ja v. Papenin kanssa. Jää nähtäväksi, miten kauan tämä yhteistyö sujuu hankauksitta, vaikkakin kummallakin suunnalla on siksi paljon yhteisiä yleispoliittisia päämääriä. Ei ole mahdotonta, että Hitler Karl Liebknecht-Hausista löydettyjen raskauttavien todistuskappaleitten perusteella julistaa kommunistisen puolueen kielletyksi, jolloin ilman muuta eduskunnasta poistetaan 81 edustajaa. Silloin on Hitlerillä siellä yksin ehdoton enemmistö. Tämä toimenpide ei kuitenkaan riitä takaamaan hallitukselle vaadittavaa 2/3 enemmistöä Weimarin hallitusmuodon perinpohjaiseksi muuttamiseksi, vaan siihen tarvitaan myös sentrumin apua. Toiselta puolen on epätietoisista, onko Hitler valmis tekemään sentrumille tällaisesta kannatuksesta myönnytyksiä, jotka voisivat vahingoittaa hänen omaa politiikkaansa. Sentrumia taas saattanee houkutella yhteistyöhön nykyisen suunnan kanssa pelko, että se muuten menettää kokonaan sen vaikutusvallan, joka sillä tähän asti on Saksassa ollut.

V.a.Asiainhoitaja

Alföntili

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: .....

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 14.

V.a. Asiantunt. Pöytäla.

13/3 1933.

Berlinissä, maaliskuun 13 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESICKNING

no 701/141/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
17/82	lae.	17/33
17/3.33		
5	C5	

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini aiheesta:

Saksan kauppapolitiikasta.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen
kunnioitukseni vakuutus.

Alföntila

Herra Ulkoasianministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

shpt.

Salainen.

B E R L I N I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 14.

Berlini ssä 13 p:nä maalisk. kuuta 1933.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		33
17/82/ae		
17/3-33		
5	C5	

Asia: Saksan kauppapolitiikasta.

Jättäessäni tänään ministerialitirehtööri Streilille ja lähetystöneuvos Krollille kauppasopimusneuvottelujen johdosta heille myönnetyt kunniamerkit, käytin samalla tilaisuutta hyväkseni saadakseni kuulla Saksan kansallisen hallituksen kauppapoliittisista suunnitelmista, joista myöskin tiedotettiin Ulkoasiainministeriölle lähetystön sähkössä N:o 16.

Minulle vakuutettiin, että hallitus on kokonaan luopunut autarkiapolitiikasta ja että varsinkin valtakunnankansleri Hitler on täysin tietoinen sen haitallisista seurauksista Saksan viennille, jonka johdosta hän aikoo suhtautua kielteisesti maatalouspiirien uusiin tullikorotusveatimuksiin. Hitler on näistä seikoista neuvotellut Saksan talousjärjestöjen edustajien kanssa ja näyttää siltä kuin hän olisi pikemmin omaksunut teollisuusjärjestöjen kannan tullipolitiikkaan nähden. Tähän viittaa myöskin Hampurin kansallissosialistisen ylipormestarin t.k. 10 päivänä pitämä puhe, jossa hän mainitsee Hitlerin olevan täysin selvillä Saksan viennin tärkeydestä ja hänen myötä-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

mielisestä suhtautumisestaan siihen.

Kroll huomautti käsityksensä, ettei vointuonnin nykyiseen järjestelyyn, joka on meidän kauppasopimuksessamme lyöty kiinni, ole odotettavissa mitään muutoksia. Hän ei käsitystään kuitenkaan tarkemmin perustellut, mutta katsoen siihen, että hän on nykyisen järjestelyn keksijä ja asian esittelijä Auswärtiges Amtissa ollen kiinteässä yhteydessä elintarveministeriön kanssa, luulen että hänen sanoihinsa voi luottaa. Streil, jonka kanssa myöhemmin samasta asiasta keskustelin, mainitsi tosin, että voin kontingentoiminen talouspulan edelleen jatkuessa ei ole johtanut odotettuun voinhinman nousuun Saksassa, koska myöskin Hollanti ja muut maat, jotka vievät voita Saksaan, noudattavat Köpenhaminan alhaisia voinoteerauksia.

Rasvan ja margariinin liiallisen tuonnin estämiseksi Saksa suunnittelee toimenpiteitä.

Kananmunien tullista molemmat puhuivat yhtäpitävästi, että on tarkoitus saada pienet ja huonot kananmunat pois Saksan markkinoilta, koska ne vain polkevat hintoja ja sensijaan päästää maahan vain laadutavaraa. Suunnitelman toteuttamiseksi luokiteltaisiin munat määrättyllä tavalla ja tulli tulisi erilaiseksi kunkin muna luokan mukaan. On lisäksi ollut puhetta siitä, että munien tuonti kontingentoitaisiin alempaan tulliin sellaisina kuukausina, jolloin kotimainen tarjonta on pieni. Mitään tarkempia yksityiskohtia eivät puhuttelemani herrat voineet ilmoittaa, koska muna tullin lopullinen järjestely riippuu Hollannin kanssa käytävistä neuvotteluista, joita asiantuntijain kesken jo on osaksi käytykin. Kuten tunnetaan, on Hollanti, joka viime vuonna vei Saksaan kananmunia n. 48 milj. Rmk. arvosta, eniten intressoitu p.o. tullista. Virallisten neuvottelujen piti tänään alkaa Berlinissä, mutta ovat taas hieman lykääntyneet.

Mitä juustotulliin tulee, ilmoitti Streil luottamuk-
sellisesti, että Hollanti aikoo asettua yhteyteen Suomen
kanssa t.k. 11 päivänä voimaantulleen uuden juustotullin
johdosta, neuvotellakseen 3000 tonnien suuruisen juustokontin-
gentin jakamisesta. Kysymyksessä on suunnilleen samanlainen
järjestely kuin se, mikä tehtiin voitulliin nähden tanska-
laisten kanssa. Hollantiin nähden on nyt jo voimassa ko-
roitettu juustotulli, 60 markkaa, jotavastoin esim. Tanskalla
ja Italialla on erikoistullinsa.

Näyttää siltä kuin Saksan hallitus ei vielä lähi-
aikoina aikoiisi tehdä mitään periaatteellista päätöstä
kauppapoliittisesta suunnastaan, vaan asettuisi toistaiseksi
odottavalle kannalle, silmälläpitäen myöskin maailman talou-
dellista konferenssia. Viimeisten tullikorotusten ja eräiden
irtisanottujen kauppasopimusten umpeenmenon aiheuttama tilan-
ne ei kuitenkaan salli Saksan liian kauan jäädä passiivi-
sesti odottamaan. Ennen pitkää sen on mielestäni olosuhtei-
den pakosta määrättävä kantansa kysymykseen, onko viimeisiä
tullikorotuksia käytettävä neuvottelupohjana edessäolevissa
kauppasopimusneuvotteluissa, vaiko, noudattaen maatalouspiirien
vaatimusta, pidettävä kiinni autonomisesta tullipolitiikasta
ja periaatteellisesti torjuttava kaikki tullisidonnat. Jo
edellämainitsemani Hitlerin kanta ja Saksan talousministeri-
ön valtiosihteerin tri Bangin hiljattain pitämä puhe, jossa
hän nimenomaan korosti, että Saksan on tehtävä kaikki voi-
tavansa kriisitilan välttämiseksi niiden ^{maiden} kanssa (Ruotsi,
Hollanti, Jugoslavia y.m.), joiden kanssa tehdyt kauppasopi-
mukset ovat umpeenmenneet, viittaavat siihen, että maatalou-
dellisesta protektionismista on askel askeleelta perädyttä-
vä.

Alföntila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: .....

Berliinissä olevan lähetystön rap. n:o 15.

Ministeri Wralijoki.

22/3 1933.

Berlinissä, maaliskuun 22 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

no 757/150/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
21/83	h.e.	D. 33
27/3.33	9	L.H.
AFRICA	EUROPE	ASIA
5	C5	

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini n:o 15 aiheesta:

Saksan hallitusmuodon muutos.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

M. Hoijaniemi

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

Salainen.

BERLINI -SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 15.

Berlini ssä 22 p:nä maaliskuuta 1933.

21/83	ke.	33
27/3.33		
5	C5	

Asia: Saksan hallitusmuodon
muutos.

Eilen Potsdamissa tapahtuneet Reichstagin avajaiset, joista varmaankin lehdistömme on hyvinkin tarkkaan kertonut, olivat jokaisessa yksityiskohdassaan niin järjestetyt, että niiden piti mahdollisimman selvään korostaa uuteen ajanjaksoon siirtymistä. Yhteyden ja kosketuskoh-tain etsiminen alkavan kehitysperiodin ja keisarinaikui-sen Saksan välillä ei ilmennyt vain juhlallisuuksien paikan valinnassa, vaan yhtä paljon niiden järjestelyssä ja pidetyissä puheissa. Sama väri oli koetettu antaa myöskin Kroll-copperassa tapahtuneelle puhemiesten valinta-tilaisuudelle.

Voimasuhteiden muokkaaminen nykyiselle hallitukselle edulliseksi sen puolitoista kuukautta kestäneen valtakau-den kuluessa onkin Hitlerin koko toiminnassa varmaan merkillisimpiä jaksoja. Sekä Reichstagin ja osavaltiopar-lamenttien että myöskin kunnallishallitusten kokoonpano on äänestäjien siirtymisen perusteella kansallissosialis-tien leiriin niin suuresti muuttunut. Se ei ole yksin-omaan johtunut siitä syystä, että hallitus teki mahdotto-maksi keskustan ja vasemmiston tehoisan vaalitoiminnan.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Hitlerin tavattomalla tarmolla ja häikäilemättömyydellä johtama agitatio sekä uskonnollista fanaattisuutta muisuttavalla innoituksella pitämät puheet, joita radion välityksellä saattoi samanaikaisesti kuulla miljoonat valitsijat, ovat saattaneet suuret joukot välinpitämättömiä ja entisiä vastustajiakin vakaumuksellisesti liikemään kansallissosialisteja. Mielenkiintoista on todeta, että monet keskustan lehdet, jotka ovat olleet weimari-laisen suunnan vakaumuksellisia orgaaneja, kirjoittelevat nyt kuin eivät olisi koskaan kuuluneetkaan nykyisen hallitussuunnan vastustajiin. Tämä tapahtuu luonnollisesti ensi sijassa olosuhteiden pakosta, mutta usein kosiskelu menee pitemmälle kuin olisi välttämätöntä. Ilmiö käy päivä päivältä silmiinpistävämmäksi ja voi piankin merkitä Hitlerille huomattavaa voimallisää muutoksessa Saksan kansaa kansallissosialistiseksi.

Kehityksen kulkiessa näissä merkeissä muodostuu vallan keskitys Hitlerin käsiin vaivattomammaksi kuin olisi saattanut odottaa. Ratkaisevin tapahtuma tällä tiellä on Hitlerin valtalain voimaansaattaminen. Se kyllä ei ole vielä tapahtunut, mutta hyvin todennäköistä on, ettei sentrum, joka sen voisi estää, rohkene asettua virtaa vastaan. Tämä valtalaki on historiallisesti katsoen siksi huomattava asiakirja, että se ansaitsee tulla, vaikkakin vielä hallituksen esityksenä, sanasta sanaan käännettyksi myöskin tähän raporttiini.

* Reichstag on säätänyt seuraavan lain, joka Reichsratin suostumuksella, sitten kun on tullut todetuksi, että valtiomuodon muuttamisesta voimassaolevat edellytykset ovat täytetyt, täten julkaistaan.

1 artikla.

Valtakunnan lakeja voidaan, paitsi hallitusmuodossa edellytetyt menettelytapaa noudattaen, säätää myöskin hallituksen päätöksellä. Tämä koskee myöskin hallitusmuodon 85 pykälän 2 momentin ja 87 pykälän kohdalla mainittuja lakeja.

2 artikla.

Valtakunnanhallituksen säätämät valtakunnanlait

saattavat poiketa hallitusmuodosta, mikäli niiden esineenä ei ole Reichstag- ja Reichsrat-laitos. Valtakunnanpresidentin oikeudet jäävät koskemattomiksi.

3 artikla.

Valtakunnanhallituksen säätämät valtakunnanlait valmistaa valtakunnankansleri ja julkaistaan Reichsgesetzblattissa. Ne tulevat, jollei toisin säädetä, julkaisun jälkeisenä päivänä voimaan. Valtiomuodon artikloja 68-77 ei sovelleta valtakunnanhallituksen säätämiin lakeihin.

4 artikla.

Sellaiset valtakunnan sopimukset vieraiden valtioiden kanssa, jotka koskevat valtakunnan lainsäädännön alaa, eivät tarvitse tämän lain voimassaoloaikana lakiasäätävien laitosten hyväksymistä. Valtakunnanhallitus antaa tällaisten sopimusten voimaansaattamiseksi tarvittavat määräykset.

5 artikla.

Tämä laki tulee julkaisupäivänään voimaan. Se on voimassa 1 päivään huhtikuuta 1937; se menettää lainvoimansa myöskin silloin kun nykyinen valtakunnanhallitus korvataan toisella.

Edellisen selvitykseksi lienee syytä mainita, että hallitusmuodon 85 artiklan 2 kohta koskee valtakunnan talousarvion laatimista ja 87 artikla valtiolainojen ottoa. Voimansa menettäneet valtiomuodon artiklat 68-77 koskevat taas Reichstagin, Reichsratin ja valtakunnanpresidentin oikeuksia lainsäädännössä sekä kansanratkaisua.

Hallitus on juuri julkaissut taas uuden asetuksen, joka on tarkoitettu toisaalta suojelemaan kansallissosialistien järjestöjä provokatoorisilta aineksilta sekä toisaalta antamaan hallitukselle uusia aseita tukahduttaakseen kaiken kritiikin. Erittäin huomattava on asetuksen 3 pykälä, joka uhkaa jopa kahden vuoden vankeusrangaisuksella "väärrien" tietojen levittäjiä hallituksesta, sen tukena olevista puolueista ja järjestöistä sekä yleensä Saksan oloista. Tämä pykälä voi nykyisen hallitussuunnan käsissä muodostua tuhoisaksi monelle ulkomailla oleskelevalle saksalaiselle ja sulkea vuosiksi mahdollisuudet palata kotimaahan.

Toisella juuri julkaistulla asetuksella säädetään armahdus rikoksista, jotka ovat tehdyt taistelussa "kansallisen heräämisen" puolesta.

Valtalaki, joka keskittää lainsäädännön oleelliselta osaltaan Hitlerin käsiin, sekä tämälantapaiset asetukset merkitsevät kieltämättä, että Saksa on siirtynyt uuteen ajanjaksoon historiassaan. On mielenkiintoista nähdä, miten hallitus ryhtyy toteuttamaan sisäpoliittisia, varsinkin taloudellisia uudistuksia, joihin on luvattu viipymättä ja rautaisella tarmolla käydä käsiksi, sekä miten se selviää vaikeasta ulkopoliittisesta tilanteestaan.

M. W. W. W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 16.

Ministeri Wuolijoki

22/3 1933.

Berlinissä, maaliskuun 27 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

nr 836/163/33.

23 83 lue. 33
30/3.33
5 Cs.

H e r r a   M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 16 aiheesta:

Valtalain hyväksyminen.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

M. W. Björki

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

BERLINI - SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 16.

Berlini ssä 27 p:nä maaliskuuta 1933.

23/83	re.	33
30/3.33		
5	05	

Asia:

Valtalain hyväksyminen.

Niinkuin odotettavissa oli, tuli valtalaki Reichstagissa t.k. 23 päivänä tarpeellisella äänten enemmistöllä hyväksytyksi. Että enemmistö muodostui niin valtavaksi kuin tapahtui, 441:ksi 94:ää vastaan, ei niin paljon johdu lain vakaumuksellisten kannattajain lisääntymisestä, johon suuntaan kieltämättä tapahtuneet neuvottelut eri ryhmien välillä ja hallituksen taholta annetut selitykset olivat osaltaan vaikuttaneet, kuin kärjistynyt poliittinen tilanne, joka jätti tuskin muuta tietä avoimeksi niille puolueryhmille, jotka toivovat edes kaukaisemmassa tulevaisuudessa jonkunlaista huomioonottoa kansallissosialistien taholta.

Sentrum tunnusti Reichstagissa antamassaan selityksessä, että puoluepoliittiset näkökohdat ovat soveltumattomia hetken ohjeiksi ja opastukseksi ja että aika vaatii nopeita ja rohkeita ratkaisuja. Suurin piirtein tyytyväisenä ja rauhoittuneena valtakunnankanslerin antamista selityksistä, missä hengessä valtalakia tullaan soveltamaan, sentrum ilmoitti ojentavansa kättä suurten tehtävien suorittajille ja äänestävänsä valtalain hyväk-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

symisen puolesta. Bayerin kansanpuolue antoi samansisällöisen selityksen. Staatspartei ilmoitti "kansan ja isänmaan etujen vuoksi luopuvansa epäilyksistään ja lakipohjaisen kehityksen toivossa äänestävänsä lain puolesta." Ainoastaan sosialidemokraattiset äänestivät lakia vastaan, kun ensin olivat motiivejaan yleisluontoisessa julkilausumassa selvittelleet.

Heti Reichstagin istunnon jälkeen oli myöskin Reichsratilla istuntonsa, jossa valtalaki hyväksyttiin kaikilla äänillä. Valtakunnanpresidentti allekirjoitti sen seuraavana päivänä, jolloin se myöskin julkaistiin ja tuli voimaan.

Pienikin silmäys valtalakiin riittää johtamaan käsitykseen, että se on syvästi vallankumouksellinen laki. 2 artiklassa sanotaan pyöreästi, että valtakunnanhallituksen antamat lait saattavat poiketa hallitusmuodosta. Reichstag ja Reichsrat syrjäytetään lainsäädännöllisestä työstä, vaikka ne ilmeisesti jäävät vielä olemaan. Minkä tehtävän ne saavat, on toistaiseksi tietämätöntä.

Valtakunnanpresidentin oikeudet jäävät koskemattomiksi, sanotaan artiklassa edelleen. Artiklan alkuosa jo selittää, ettei tämä koske hänen oikeuksiaan lainsäädännössä, ainakaan käytännössä. Valtalain allekirjoittamisella on valtakunnanpresidentti luopunut näistä oikeuksistaan, jotka 3 artiklan mukaan siirtyvät valtakunnankanslerille. Tämä on sitäkin huomattavampaa, kun kehitys on ollut taipuvainen kulkemaan päinvastaiseen suuntaan, lisäämään valtakunnanpresidentin osuutta lainsäädännössä. Presidentti saattoi Reichsratin (hallitusmuodon 73 art.) tai kansanratkaisun avulla (74 art.) kumota hyväksytyt lain. Tästäkin oikeudestaan on presidentti luopunut. Hallitusmuodon mukaan oli presidentti lainsäädännössä jonkunlaisena

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5. ....

OSASTO: ..... 65. ....

ASIA: .....

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 17.

Ministeri Wuotijoki.

4/4-33.

Berlinissä, huhtikuun 4 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

nr 887/180/33,

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
<i>25/84 Sal D. 33</i>		
<i>7/4-33</i>	<i>—</i>	<i>1</i>
<i>5</i>	<i>05</i>	

H e r r a   M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 17 aiheesta:

Onko Europassa sodan vaaraa olemassa ?

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

A. Hackzell

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

BERLINI - SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 17.

Berlini ssä 4 p:nä huhti kuuta 1933.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 25/84 Sel. D. 19 33		
7/4-33	—	—
5.	65.	

Asia: Onko Europassa sodan
vaaraa olemassa ?

Useat ulkomaiset lehdet ovat viime aikoina kirjoittaneet, että Europassa on niin paljon räjähtäviä aineksia, että sota voi milloin tahansa syttyä. Vaikka onkin totta, että voimakas natsionalistinen politiikka, jota varsinkin Saksaa puhuvissa maissa nykyään harjoitetaan ja vahva varustautuminen, jota erityisesti Venäjä, Puola ja Ranska harjoittavat, ovat vaarallisia sodan enteitä, en kuitenkaan olisi taipuvainen uskomaan välittömään sodan vaaraan. Saksan nykyinen hallitus ymmärtää näet hyvin, että Saksalla ei ole tällä hetkellä mahdollisuuksia sodan käyntiin ja sen vuoksi Hitler noudattaa sangen varovaista ulkopoliittikkaa. Paitsi että hän on sen julkisissa puheissaan sanonut on minulle myöskin ulkoministeriössä samaa vakuutettu.

On kuitenkin kaksi kysymystä, jotka Saksan nykyinen hypernatsionalistinen politiikka, Hitlerin kannasta huolimatta, saattaa johtaa sotaisiin selkkauksiin Europassa. Ne ovat Puolan korridorin - ja Itävallan Saksaan liittymiskysymys.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaadestuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaadestuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Saksan ambitiolle on Puolan korridoori ollut kaikkein arin kysymys. Hitler on kyllä tästäkin kysymyksestä lausunut, että se on rauhallista tietä ratkaistava, mutta siihen eivät usko monetkaan hänen puoluelaisistaan. Näitä huimapäitä tyyntyttääkseen ovat hallituspuolueen lehdet - mitahan ei nykyään ilmestykään - useina päivinä painattaneet palstoillaan karttoja, joista näkyy miten vahvat sotavoimat Puolalla on Saksan rajaa vastassa ja miten heikot Saksalla. "Tästä huolimatta voivat kuitenkin jotkut huimapäät ampuu Puolan rajalla muutamia laukauksia ja muuta ei tarvita, kun Puola on valmis käymään kimppuumme", sanoi minulle eräs korkea saksalainen militääri. Hänen käsityksensä mukaan Saksa ei pystyisi tekemään juuri sanottavaa vastarintaa, koska siltä puuttuu raskas tykistö, tankit ja ilmalaivasto.

Itävallan Anschluss-kysymys taas, joka pitkän aikaa on ollut kuolleessa pisteessä, voi helposti tulla hyvinkin polttavaksi, jos Itävallassa olot kehittyvät samaan suuntaan kuin Saksassa. Liittokansleri Dollfuss näkyy jo soittelevan niitä kieliä, vaikkakin varovasti. Jääkö Ranska rauhallisesti sivustakatsojaksi? Italia ei myöskään mielellään näe, huolimatta nykyisestä Saksaystävyystään, Saksan rajan siirtyvän Brenneriin.

M. Vuolijoki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Os.

ASIA:

Berlinissä olevan lähetystön ref. n:o 18.

Ministeri Wuolijoki.

6/4 1933.

Berlinissä, huhtikuun 6 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 909/189/33,

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
26.84 ae.	B3.
10/11.33	L.M.
5 Cs.	ASIA

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 18 aiheesta:

Juutalaisten vainoa Saksassa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

M. W. Gustafson

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

BERLINI SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 18.

Berlini ssä 6 p:nä huhti kuuta 1933.

KOKOAMINISTEN		
26 84	Rae.	83
10/r. 33	9	100
5	C5.	

Asia: Juutalaisten vainoa Saksassa.

Kansallissosialistinen liike on alusta alkaen ollut voimakkaasti antisemiittinen. Korostaessaan kansallista näkökohtaa on se selittänyt kaikki Saksan kestettävääsi varsinkin maailmansodan jälkeen joutuneet vaikeudet johtuneen kansallishengen lamaannustilasta maassa, mihin on muka paisunut juutalaisten ja marxilaisten vaikutusvalta vienyt. Että juutalaiset ovat joutuneet Hitlerin valtaan päästyä niiden erikoistoimenpiteiden kohteeksi, joista maailman lehdistö on tiennyt kertoa sekä tositapauksia että myöskin liioitteluja, on ainoastaan liikkeen aatteellisten lähtökohtain sovelluttamista käytäntöön.

Tosiasiana voinee toisaalta pitää, että väkivaltaisuudet, joista juutalaiset sekä keskusta- ja vasemmistopuolueisiin kuuluvat ovat näinä viikkoina joutuneet kärsimään, ovat olleet poikkeusluontoisia eivätkä ole sisällyneet kansallissosialistisen johdon varsinaisiin suunnitelmiin. Joukot ovat vuosia kestäneellä räikeällä kiihoituksella saatetut tilaan, missä mielialat ja toiveet ärsyttävissä tilanteissa helposti muuttuvat teoksi. Johdon ta-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen, 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

holta annettua kieltoa pysyttäytyä erillään väkivaltaisuuksista onkin suurin piirtein katsoen yli linjan toteltu. Tosinhan tietojen saanti ainakin pienemmistä väkivaltaisuuksista on hyvin vaikeaa, sillä lehdistö ei niistä voi eikä uskalla kertoa ja yksityisteitse saa tietysti kuulla vain vähäisen osan tapahtumista.

Sitä vastoin on kansallissosialistien suunnitelmiin kiinteästi kuulunut juutalaisten poistaminen ja syrjäyttäminen kaikista julkisluontoisista asemista ja tehtävistä. Mutta kaiken tämän on tarkoitettu tapahtuvan "rauhallisesti" ja mahdollisimman paljon laillisia muotoja huomioonottaen. Saksassa on kymmeniä tuhansia akateemisesti sivistyneitä juutalaisia, jotka toimivat virkamiehinä erilaisissa hallintoelimissä, tuomareina, notaareina, asianajajina ja lääkäreinä. Erään arvion mukaan pitäisi tällaisten juutalaisten lukumäärän olla yli 50.000.

Hallinnollisissa viroissa olevat juutalaiset ovat kai jo jokseenkin tarkkaan saaneet lähtöpassit toisten epämieluisien aineiden kanssa yhdenaikaisesti. Niin on esim. notaarien laita. Heitä on kansallissosialistien lehdistössä kehoitettu pidättymään virantoimituksesta, jottei "oikeuslaitoksen arvovalta kansan silmissä kärsisi". Asianajajista on jo suurin piirtein päästy sillä tavalla, että asianajajakunnalle on jaettu uudet henkilöllisyyskortit, joita juutalaisille ei ole annettu ja jotka ovat välttämättömät esiintymistä varten oikeudessa, tai ovat istuvat tuomarit jonkunlaisen "oikeushuoneiston rauhan" nimissä kieltäneet juutalaisilta asianajajilta pääsyn oikeushuoneistoon.

Lääkärien asema on myöskin vielä horjuva. Virallisessa asemassa olevista luonnollisesti päästään samoja menettelytapoja noudattaen, mitä muihinkin juutalaisiin virkamiehiin on sovellettu, mutta yksityisten praktisoivien lääkärien suhteen ei olla keinoista selvillä.

Eri maiden lehdistössä ilmestyneet uutiset ja kirjoitukset Saksassa tapahtuneiden väkivaltaisuuksien johdosta antoivat kansallissosialisteille hyvän ja etsimättömän tilaisuuden käydä juutalaisten liikkeiden kimpuun. Tietysti tarvittiin yhteiselle kansalle selittää, jotta se riittävällä innolla tukisi toimenpiteitä, että uutisten levittäjät ovat pääasiallisesti juutalaisia. Nykyisissä oloissa oli tällainen tehtävä varsin helppo, sillä mieliala oli jo riittävästi kiihoitettu juutalaisia vastaan. Vajaan päivän kestänyt juutalaisten liikkeiden boikotti ei luonnollisesti merkinnyt suuria liikkeiden omistajille, mutta se oli erinomaisen hyvä kokeilutilaisuus, joka tässä tapauksessa osoittikin, että boikotti voidaan helposti toteuttaa ja kansa saadaan siihen mukaan. Se oli myöskin tuntuva sysäys ostavalle yleisölle käyttämään yleensäkin mahdollisimman vähän juutalaisia liikkeitä. Ei liene mitään epäilystä siitä, että juutalaisten liikkeiden hiljainen boikotti tulee jatkumaan ja aikaa myöten laajenemaan. Juuri sen kautta toivovat kansallissosialistit parhaiten pääsevänsä suurimman vastustajansa elinhermoon.

Kuinka kipeästi nämä toimenpiteet koskevat varsinkin juutalaiseen älymystöön mainittakoon vain yksi esimerkki. Berlinissä on noin 1800 juutalaista asianajajaa ja heistä saa tästä lähtien vain 35 harjoittaa ammattiaan.

W. W. W. W. W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinistä oleva lausunto rap. nro 19.

Ministeri Ovalijoki.

2/5 1938.

Berlinissä, toukokuun 2 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

nr 1228/249/33,

20	85	33
6/5.33		
5	05	

H e r r a   M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin lähetän täten Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 19 aiheesta:

Saksan oloista.

Vastanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

M. W. W. W.

Herra Ulkoasiainministeri

A . H a c k z e l l ,

Helsinki.

BERLINI SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 19.

Berlinissä 2 p:nä touko kuuta 19 33.

30-85 hae. 25
6/5. 33
5 C5

Asia: Saksan oloista.

Kun oppositiolehdistö on kielletty, valtiopäivät eivät kokoonu ja ihmiset ovat terrorisoituja, niin että eivät uskalla puhua, on verrattain vaikea saada oikeata kuvaa oloista. Mainitsen aluksi muutamia kuvaavia tosiasioita.

Toista sataa professoria tai muuta tiedemies-tä on ilman muuta erotettu viroistaan.

Heinrich ja Thomas Mannin, Feuchtwangerin, Emil Ludwigin y.m. kirjain myyminen kirjakaupoissa on kielletty.

Kaikki juutalaiset teatterien ja oopperain johtajat sekä kapellimestarit ovat erotetut toimistaan.

Näille erotetuille tiede- ja virkamiehille sekä taiteilijoille ei anneta passeja, että he pääsisivät maasta muuttamaan. Onhan tässä jo riittävästi barbariaa !

Merkillisintä on, että kaikkea tällaista sortoa vastaan ei esiinny minkäänlaista vastarintaa. Tekee mieli uskoa Ranskan suurlähettilään lausuntoa,

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

kun hän sanoi: saksalaisten suurin onni on totella, eikä heillä ole käsitystäkään individin vapauden arvosta. Todellinen lakeijakansa !

Hitlerin vallan voi sanoa nykyään olevan täydellisen, sen jälkeen kun Seldte liitti Stahlhelmin Hitlerin joukkoihin ja erotti Düsterbergin. Saksalaiskansalliset ymmärsivät kyllä tämän teon merkityksen, mutta ainoa mitä he pystyivät tekemään oli, että heidän valtiopäiväryhmänsä vaati Seldteä jättämään edustajapaikkansa, koska hän oli saksalaiskansallisten listalla valittu.

Hitlerin vappupuhetta odotettiin suurella jännityksellä, sillä kerrottiin, että hän tulee julistamaan sosialisointiohjelmansa. Jopa eräs minulle kertoja sanoi nähneensä korehtuurin Reichsgesetzblattista, jossa oli lakiehdotus, minkä mukaan kaivokset kansallistutetaan, pankit asetetaan valtion valvonnan alle ja suurtilat palstoitetaan. Kaikesta tästä ei ollut Hitlerin puheessa jälkeäkään, vaan oli se, kuten vieressäni istuva lähettiläs sanoi, fraseologinen työn etokselle pidetty puhe, jonka jokainen kansakoulunopettaja olisi pystynyt pitämään. Ainoa positiivinen ajatus, minkä minä puheesta irti sain, oli että työtömillä tullaan rakentamaan maanteitä. Olen muistaakseni kuullut joskus ennenkin tästä nerokkaasta keksinnöstä.

W. W. W. W. W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 20.

Ministeri Wuolijoki.

3/5 1933.

Berlinissä, toukokuun 3 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

no 1229/250/33,

31 85 lae. 33
6/5-33

5 C^o5.

H e r r a M i n i s t e r i .

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 20 aiheesta:

Vieläkin sodan mahdollisuuksista.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

M. Wasthjärvi

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

Salainen.

BERLINI SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 20.

Berlini ssä 3 p:nä touko kuuta 19 33.

31 85 he. 33
6/3 33
5 05

Asia: Vieläkin sodan mahdolli-
suuksista.

Olen tehnyt Ranskan ja Sovjetin suurlähettiläille kysymyksen, miten heidän maansa tulisi suhtautumaan, jos Saksan ja Puolan välillä syttyisi sota. Edellinen sanoi, että Ranska ei tietysti voi jättää Puolaa pulaan, ellei Puola varsin tyhmän provokatoorisesti aloita hyökkäystä. Jälkimmäinen taas sanoi, että Sovjetilla ei ole mitään syytä sekaantua asiaan, varsinkin, kun Puolan ja Sovjetin välit viime aikoina ovat suuresti parantuneet. Mutta kommunismin leviämiseksi tällainen sota olisi erittäin edullinen ja luulen, että komintern näkisi sen mielelläänkin. Samassa hän taas vakuutti, kuten monta kertaa ennenkin, että hänellä ei ole mitään tekemistä kominternin kanssa, sillä hän on vain hallituksen edustaja.

Kun olen tavannut viime aikoina useita saksalaisia, jotka ovat vaikka paikalla valmiit ottamaan korridorin Puolalta, ollen vakuutettuja, että Puola on parissa viikossa mjerrettu, kysyin Ranskan suurlähettiläältä, tietääkö hän onko Saksalla paljonkin aseita. "Kiväärejä ja kuularuiskuja heillä on paljon

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

ja niitä valmistetaan nykyään kuumeisella kiireellä. Sikäli kuin meillä on tietoja, raskasta tykistöä ei valmisteta, mutta Kruppin tehtaat voidaan 24 tunnissa panna näitä valmistamaan", vastasi hän.

M. Nuolijoki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5.

OSASTO: ..... 85.

ASIA: .....

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 21.

V.a. Asiasihoitaja Yrjölä.

8/5-33.

Berlinissä, 8 p:nä toukokuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

nr 1308 / 268 / 33 ,

32 / 85 Sal	33
12/5-33	1
5 C5	

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini N:o 21 aiheesta:

Saksan vallankumous. I.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V.a.Asiainhoitaja

Alföntli

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

BERLINI SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 21.

Berlini ssä 8 p:nä touko kuuta 19 33.

ULKOASIAINTIETO	
32 / 85 Sac	33
12/5-33	No -
5	C5

Asia: Saksan vallankumous. I.

Puolueeton Saksan olojen tarkkaaja, joka pyrkii asiallisesti ja lojaalisesti arvostelemaan kansallissosialista vallankumousta, näkee siinä muutakin kuin, että sosialidemokraattiset ja kommunistiset lehdet eivät ilmesty, että eräiden suurta menekkiä saavuttaneiden juutalaisten teoksia ei enää myydä kirjakaupoissa ja että Saksan yliopistojen juutalaiset professorit on korvattu kristityillä y.m. sivuilmiöitä, joita osassa maailman lehdistöä on niin kirpeästi arvosteltu. Jos kohta Saksan juutalaisiin, jotka vuoden 1914 jälkeen Galitsiasta tulleiden rotuveljiensä kanssa muodostavat n. 1 % maan väestöstä, kohdistuneita toimenpiteitä ei voi hyväksyä, ei niille myöskään saa antaa liian suurta merkitystä siinä vallankumouksellisessa prosessissa, jossa on kysymys suuren miljoonakansan taloudellisten olojen parantamisesta ja elämisen mahdollisuuden hankkimisesta lähes 6 milj. nousevalle työttömien armeijalle.

Vaikkakin nykyinen hallitussuunta on tullut valtaan muodollisesti parlamentaaris-demokraattista tietä

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

ja saanut kansan eduskunnalta erittäin laajat valtuudet, on sen tekoja ja toimenpiteitä kuitenkin katsottava vallankumouksellisiksi ja sen mukaan myöskin arvosteltava. Hitlerin vallankumous eroaa kuitenkin aiemmin tapahtuneista väkivaltaisista valtasuhteiden muutoksista siinä, että sen takana olevat kansanjoukot on osattu organisoida ja suurin piirtein pitää kurissa. Siksi voidaankin tässä kansannousussa, jota johtaa suurin poliittinen järjestö, jota Saksassa milloinkaan on nähty, havaita myöskin suunnitelmallisuutta ja systeemiä. Niinkuin vallankumoukset yleensä aiheutuvat määrätyistä yhteiskunnallisista oloista ja epäkohdista, on Saksan vallankumouksen syynä pidettävä marraskuun järjestelmää, jota vastaan se on suunnattu. Se ilmenee myöskin Hitlerin t.k. 7 päivänä SA-joukoille pitämästä puheesta, jossa hän m.m. mainitsi: "Das Ziel dieser grossen Bewegung ist die innere und tatsächliche Überwindung des November 1918 ... Das Ende der deutschen Revolution ist das Ende der November-Verbrecher, das Ende ihres Systems, das Ende ihres Seins!"

Saksan vallankumouksen nykyisellä asteellaan ollessa lienee vielä ennenaikaista yrittää muodostaa siitä mitään yleispätevää arvostelua. On ehkä hedelmällisempää koettaa tarkastella, mitä se nyt jo on saanut aikaan ja mitä suuntaviivoja se aikoo seurata. Sitä ennen sallittakoon taustaksi lainata pari kuvaavaa lausetta Hitlerin hallitukseen varovaisessa oppositiossa olevasta Deutsche Allgemeine Zeitungista (8.5.33): "Järkytettynä ja ikäänkuin ihmettä katsellen näemme, miten vanha musta-valko-punainen lippu otetaan jälleen käyttöön, miten miljoonat kansalaiset, jotka oli johdettu unohtamaan jumalansa ja isänmaansa, nyt palaavat takaisin kansallisiin riveihin, miten on käyty Saksan kansan suurimpiin historiallisiin tehtäviin käsiksi, johon kukaan tähän saakka ei ole rohjennut ryhtyä, näimme innostuksen myrskyaallon lyövän yli koko maan, tahdon pystyttää puhdas ja rehellinen valtio sekä pyrkimyksen vapauteen ja kunniaan. Juuri näistä syistä tunnemme olevamme velvolliset varovasti, kuten historiallisessa luomistyössä aina on paikallaan, kiinnittämään huomiota niihin poliittisiin vaaroihin, jotka vielä vaanivat. Yksi näistä arkaluontoisista kysymyksistä on saksalaiskansallisten ja tri Hugenbergin asema hallituksessa."

Merkityksellisin Hitlerin hallituksen tähänastisista saavutuksista on epäilemättä sen suuren hajanaisuuden poistaminen, mikä Saksan valtakunnan perustamisesta asti on maan politiikassa vallinnut. Asettamalla valtakunnan hallituksen alaiset käskynhaltijat osavaltioihin, on samalla haudattu saksalainen federalismi ja valtakunnan yhtenäisyys luotu, mikä aikanaan oli ylivoimainen tehtävä Bismarckillekin. Osavaltioille jää enää vain kulturellinen ja paikallinen määräämisvalta, jota vastoin suurpolitiikka on keskitetty lujan keskushallituksen käsiin. Tämän työn suurta historiallista merkitystä koko Saksan kansalle ja pysyvääsyyttä tarvitsee tuskin epäillä. Kun kaikki käskynhaltijat laajoine hallinnollisine valtuuksineen ovat kansallissosialisteja ja tämän liikkeen vanhoja esitaistelijoita sekä Hitlerin uskollisia luottamismiehiä, tietää se valtakunnanhallituksen ja sen johtajan aseman lujittumista.

Hallituksen ohjelmaan kuuluva yhtenäistäminen, Gleichschaltung, sosialisella ja taloudellisella alalla jatkuu hyvällä vauhdilla. Ulkopolitiikan alalla alkavat myöskin selvät suuntaviivat näkyä. (Göringin ja v. Papenin käynti Italiassa, Venäjän sopimuksen uusiminen, tri Schachtin matka Amerikkaan j.n.e.) Niinä kahtena kuukautena, jotka ovat kuluneet valtiopäivävaaleista, on nykyinen hallitus-suunta käyttänyt kansan sille uskomaa valtaa ripeään toimintaan kaikilla aloilla.

Tämän toiminnan yhteydessä on usein esiintynyt sana socialismi. Mitä tällä sanalla Saksassa kulloinkin tarkoitetaan, ilmenee mielestäni sattuvasti eräästä täällä esitetystä määritelmästä. Toiselta puolen erotetaan sosialismi päämääränä eroavaisuuksien poistaminen köyhien ja rikkaiden väliltä ja eristetyn sosiologisen kansankerroksen saattaminen osalliseksi tämän elämän nautinnoista j.n.e.

sekä toiselta puolen sosialismi päämääränä kansakunnan eheys ja yhtenäisyys sekä kansallinen riippumattomuus.

Ensimmäistä sosialismin muotoa edustaa kansainvälinen marxilainen sosialismi, luokkataisteluooppeineen ja se on p.o. määritelmän mukaan "socialismia alhaalta päin". Sen jälkeen kuin Saksan sosialistiset ammattijärjestöt "yhtenäistettiin" on tämän suunnan merkitys ja vaikutusvalta Saksassa, käyttäksenne Le Tempsin (3/5) vertausta, hävinnyt kuin tuhka tuuleen.

Toinen muoto on saksalainen sosialismi. Se on "socialismia ylhäältä päin" ja on nyt vallitseva. Se ei ole itse oma tarkoituksensa Selbstzweck, vaan on sen päämäärä ulkopoliittinen. Kansakunnan eheyden ja yhtenäisyyden saavuttamisen edellytyksenä pidetään kaikkien valtiolisten ja yhteiskunnallisten etuoikeuksien poistamista samoin kuin etuvastakohtien tasoittamista.

Saksa pyrkii tietenkin vapautumaan toisen luokan valtion asemasta. Niin kauan kuin sen valtiolliset ja taloudelliset olot lepäävät samanlaisella perustalla kuin voittajavaltion, se tuntee itsensä heikommaksi ja riippuvaiseksi kansainvälisessä pelissä. Siksi se toivoo itselleen etuja ja helpompaa peliä, jos se muuttaa tämän perustan ja parlamentaarisen demokratian tilalle asettaa esim. autoritäärisen valtion ja kansainvälisen liberaalisen kapitalismin asemasta luo itselleen saksalaisen sosialismin. Saksalaiset ovat luonnollisesti tietoisia siitä, että ulkomaat seuraavat tarkasti tšekäläisiä tapahtumia ja tuntevat vaikutusvaltansa vähenevän, jos Saksa muuttaa valtiotalous- ja sosialisen muotonsa. Ulkomaiden, lähinnä voittajavaltioiden taholta odotettavissa olevien vaikeuksien ja vastatoimenpiteiden johdosta pidetään välttämättömänä, että Gleichschaltung toimeenpannaan mahdollisemman nopeassa

tahdissa. Nykyiset valtiijat arvelevat, että Saksa voi vasta silloin puolustautua, kun se on luonut järjestelmän, joka saattaa sen riippumattomaksi ulkomaisesta luotosta ja kotimarkkinat muutettu sellaisiksi, että työläisille voidaan hankkia toimeentulo ulkomaisten taholta mahdollisesti tapahtuvasta saarrosta ja boikotista huolimatta. Saksalaisen sosialismin tarkoituksena on siis kansakunnan yhtenäistytämällä saada maa jälleen vahvaksi ja puolustuskuntoiseksi, silmälläpitäen ulkopoliittisia päämääriä. Mottona voi pitää Oswald Spenglerin hiljattain lausumaa ajatusta: "Tulevaisuutemme ei riipu siitä, minkäläisiä uusia muotoja me luomme, rajojemme sisäpuolelle, vaan siitä, mitä näiden muotojen perusteella saavutetaan rajojemme ulkopuolella". Ulkopoliittista päämäärää ja kansan eheyttämistä tarkoittaa myös suunniteltu yleinen työ(ase)velvollisuus, Arbeitsdienstpflicht. Tarkoituksena on aluksi järjestää julkisia töitä n. 600.000, etupäässä asevelvollisuusikässä olevalle miehelle. Heidät aiotaan sijoittaa pääasiallisesti kasarmeihin tai muihin senlaatuisiin yhteisiin rakennuksiin ja heillä teetetään yksinomaan sellaisia töitä, jotkan eivät riistä työansiota jo työssä olevilta. Tällaisiksi töiksi on suunniteltu uusien maanteiden rakentamista, soiden kuivaamista j.n.e. Suunnitelma on tietenkin omiaan tuntuvasti vähentämään työttömyyttä, samalla kun se läpinäkyvästi viittaa sotilaspoliittisiin tarkoituksiin.

Hallituksen varsinaisen talousohjelman valmistumista ovat viivästyttäneet erimielisyydet Hitlerin ja Hugenbergin välillä. Siitä johtui myöskin, että Hitler paljon odotetussa vappupuheessaan esiintoi niin vähän konkreettista. Hugenbergin ehkä liian yksipuolinen maatalouden ja suurtilojen suojelemista ajama politiikka pakottanee hänet ennen pitkää luopumaan hallituksen jäsenyydestä. Tässä yhteydessä on syytä mainita, että erään puolivirallisen tiedonannon

mukaan, hallitus ei aijo ryhtyä minkäänlaisiin radikaaliin uudistuksiin taloudellisella alalla.

Nykyinen Saksa tuntee, että sillä on kaksi varsinaista vihollista, jotka järjestelmällisesti työskentelevät sen leimaamiseksi Euroopan rauhan häiritsijäksi. Ne ovat kansainvälinen rahamaailma ja II. internationaali. Tunnettu saksalainen sanomalehtipolitikko Hans Zehrer kirjoittaa näistä seuraavaa: "Näiden molempien vastakkaisten suuntien motiivit ovat hyvin läpinäkyvät. Finanssikapitaali, jonka edustajat jo rotunsa puolesta muodostavat sangen suljetun piirin, pelkää saksalaisen sosialismin vaarantavan sen aineellisia etuja. Toinen internationaali pelkää saksalaisen sosialismin aiheuttavan sen kuoleman. Sosialidemokratian kansainväliset johtajat ovat täysin selvillä siitä, että onnistunut sosialistinen kokeilu Saksassa kansallisella pohjalla tulee erittäin vahingollisesti vaikuttamaan Euroopan sosialidemokraattisten puolueitten olemassaoloon. Siihen ei ole pieninkään aggressiviteetti Saksan taholta tarpeen. Uuden Saksan valtakunnan jokainen sosialistinen toimenpide on isku toista internationaalia vastaan. Siten saa selityksensä se omituinen sattuma, että molemmat suuret kansainväliset institutiot, jotka voimakkaina ovat ajaneet pasifistista aatesuuntaa, nyt ovat Saksan jyrkimpiä vastustajia, vastustajia, jotka eivät edes kammo propagandaa preventiivisodan puolesta".

V.a.Asiainhoitaja

M. Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 22.

Ministeri Wraljoki.

Wien 10/5 1933.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

3385 pe.		33
15/5.33	19	
5	C5	

H. Herra Ministeri A. Hackzell

Tässä lähetin raportin N° 22 aiasta
Lasse Weniola näytynä.

Attakaas vastaan Herra Ministeri
lajdettujen kunnioitukseeni vakautus.

M. W. K. J. K.

Wien 10. V. 33.

33/85 hae. 33

15/5.33

3	LII
OSTO	ACIA
5	C5

Berlinin Lähetystön raportti

N:o 22, 10.5.1933.

Saksa Wienistä nähtynä.

Kun Saksassa ei ilmesty muita kuin "gleichgeschaltete Zeitungen", on siellä vaikea saada oikeata kuvaa oloista, kun kaikenlaisiin kulkupuheisiin ei voi luottaa. En ole raportteissani tahtonut kertoa ryöstöistä ja räjäköyksistä, joita kyllä olen kuullut, koska viralliselta taholta on väitetty, että ne ovat yksityistapauksia, joista hallitus ei ole vastuussa ja koska minua on jo etukäteen syytetty hallituksen väärästä informoimisesta. Täällä saa kuitenkin Wienin ja ulkomaiden sanomalehdistä lukea tositapauksia, jotka osoittavat, että yhä vielä jatkuvat barbariset menettelytavat viralliseltakin taholta. Tahdon tässä vain mainita yhdestä tapauksesta, joka on kerrottu Parisin lehdissä.

Münchenissä vangittiin eräs hindu, Rabindranath Tagoren veljenpoika, epäiltynä attentaattisuunnitelmista Hitleriä vastaan. Hänet vietiin maanalaiseen vankikomeroon, jossa ennestään oli 22 vankia, pääasiallisesti vasemmistopolitikkoja. Näitä vietiin toinen toisensa jälkeen toiseen koppiin, josta kuului sydäntä särkevää valitusta. Siellä piestiin vankeja teräsraipoilla. Eräältä ammattiyhdistysmieheltä nimeltä Fuhler taitettiin käsivarsi ja rääkättiin kauheasti. En tahdo jatkaa näitä kuvauksia. Ja tämä kaikki tapahtui Münchenin poliisivankilassa. Tagore päästettiin lopulta vapaaksi, koska hän oli Englannin alamainen. Hän arvelee vangittumisensa syyksi

vain sitä, että Saksan suurta yleisöä tarvitsee ruokkia sensationilla, jossa Hitleriä mainitaan.

Politillisten vastustajien vaino jatkuu yhä häikäilemättömämmin. Sellaisetkin tunnetut oikeiston johtajat kuin Schiele, Treviranus, kreivi Kalckreuth, Hermes, Gereke y.m. ovat joko vangittuina tai muuten syytettyinä. Saksalais-kansallisten monivuotinen johtaja Oberfohren katsoi parhaaksi tehdä itsemurhan.

Myöskin juutalaissyntyisten ja vasemmistoon kuuluvien professorien vaino jatkuu heikentymättämällä innolla. Nobelpalkinnonkin saajia on joko poistettu tai ovat he itse ajoissa pyytäneet eroa kuten Haber. Porvarillinen Neues Wiener Tagblatt kirjoittaa asiasta erittäin sattuvasti: Versaillesin rauhassa osasi Entente hävittää Saksan armeijan ja murskata Saksan talouden, mutta sitä pirullista ajatusta hävittää Saksan tiede eivät voittajat keksineet, se jäi vasta Hitlerin tehtäväksi.

Saksa on tällä hetkellä niin isoiloitu muusta maailmasta, että tuskin koskaan. Sen huomion olen tehnyt sekä Berlinissä että täällä keskustellessani eri maiden lähettiläiden kanssa. Englannin, Ranskan ja Belgian lähettiläät sanovat: näettehän nyt kuinka oikeassa olimme sodanaikana puhuessamme barbarisista hunneista.

Toiselta puolen on kuvaavaa, että antikommunistinen Saksa uudisti Sovjetin kanssa Rapallon sopimuksen, vaikka Rathenau ja Stresemann on siitä monin kerroin "hirtetty". Mutta lika barn leka häst, sanoi Ruotsin lähettiläs.

En kerro kirjain polttamisista, ammattiyhdistysten ja sosialidemokraattisen puolueen omaisuuden ryöstämisestä y.m., koska sanomalehdet ovat niistä kertoneet. Nämä todistavat, sanno eräs tšekiläinen porvarillinen lehti, että Saksa ei enää ole oikeusvaltio.

W. Vuolijoki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C5

ASIA: .....

Berlinistä olevan lähetystön rap. n:o 23.

Ministeri Uvalijoki.

23/5 1933.

Berlinissä, 23 p:nä toukokuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

nr 1439 / 299 / 33 ,

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
36/85 ae.	D. 133
26/5 .33	
5 Cs-	

H e r r a   M i n i s t e r i .

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini n:o 23 aiheesta:

Saksan luottotaloudellinen kriisi.

Vastanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

A. Hackzell

Herra Ulkoasiaiministeri

A. H a c k z e l l ,

Helsinki.

Salainen.

BERLINI - SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 23.

Berlini ssä 23 p:nä touko kuuta 1933.

ILKOASIAINTUUSTO
36/85/ae
26/5.33
5 C5

Asia: Saksan luottotalou-
dellinen kriisi.

Maan taloudellisten asiain, varsinkin kauppapoliitiikan, johto Saksassa on kulkenut latuja, jotka ovat vieneet sellaiseen umpikujaan, mistä ei ilman poikkeuksellisia apuneuvoja ja pikaisia uusia järjestelyjä selvitä. Erimielisyydet hallituksenkin keskuudessa näyttävät kehittyneen siksi suuriksi, että Hugenbergin eroa aletaan pitää välttämättömänä.

Kysymys maksuvälineistä, joilla ulkomaille voidaan suorittaa juoksevat sitoumukset, on tällä hetkellä kriisin keskeisin. Valtiopankin johtaja Schachtin tunnettu sähkösanoma, jossa avoimesti tunnustettiin Saksan kyvyttömyys suorittaa ulkomaisessa valuutassa valtion, osavaltioiden, muiden yhteiskunnallisten yhtymien sekä pankkien ottamien lainain korkoja ja lyhennyksiä, ei ollut mikään yllätys maan äskeisintä kehitystä seuranneelle. Missä määrin tämän kuun 26 päivänä kokoontuva luotonantajain konferenssi pystyy tuomaan tilanteeseen helpotusta, on kysymys Saksan maksujen lakkauttamisesta tai lykkäämisestä tuonneaksi. Schacht on julkilausmassaan erikoisesti korostanut, että on kysymyksessä

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

maksujen lykkääminen, ei sitoumuksien tuottamista velvoituksista kieltäytyminen, mahdollisesti suoritusten järjestäminen saksanmarkkoissa. Käytännöllisesti katsoen on konferenssin tehtävänä siis keinojen löytäminen, miten saksanmarkkoissa saadut suoritukset muutetaan ulkomaiseksi valuutaksi tai miten ne, jos tämä osoittautuu mahdottomaksi, käytetään luotonantajain hyväksi Saksassa. Ei ole lainkaan epätodennäköistä, että Saksa tässä yhteydessä katsoo olevansa pakoitettu julistamaan moratorion kaikille maksusuorituksille ulkomaisessa valuutassa.

Maksuvaikkeudet koskevat yhtä hyvin lyhytaikaisia kuin pitkäaikaisiakin luottoja. Tilastollisen Keskustoimiston viime syyskuun 30 päivänä antamain tietojen mukaan olivat Saksan ulkomaiset velat 19,5 miljardia Rmk., josta 10,2 pitkäaikaisia ja 9,3 lyhytaikaisia velkoja. Kun ulkomaiset sijoitukset Saksassa lasketaan 5 miljardiksi saksanmarkaksi, on kysymys kokonaisuudessaan 24-25 miljardista markasta, joiden korkoja, lyhennyksiä tai muuta tuottoa ei kyetä ulkomaisessa valuutassa suorittamaan. Viime helmikuun 29 päivältä olevan tilaston mukaan on ulkomaisia luottoja syyskuusta lähtien 1,1 miljardin verran lyhennetty, 800 miljoonaa lyhytaikaisia ja 300 pitkäaikaisia.

Jällellä olevain luottojen korkoihin tarvitaan vuosittain 1,048 miljoonaa, josta 613 tulee pitkäaikaisien ja 435 lyhytaikaisten luottojen osalle, sekä 280 miljoonaa sopimuksenmukaisiin lyhennyksiin, joten vuotuis-suoritusten kokonaissumma olisi 1,328 miljoonaa Rmk. Kun Saksan maksubilanssi nojautuu ratkaisevalta osaltaan ulkomaankaupan vientivoittoisuuden varaan, tarvittaisiin luottojen hoitoon 80 - 100 miljoonan vientilyijäämä. Kun tämä ylijäämä, joka viime vuotena oli keskimäärin 96 miljoonaa

kuukaudessa, on tänä vuonna, neljän ensimmäisen kuukauden mukaan laskettuna, vähentynyt 43 miljoonaan, on tilanteen kärjistyminen hyvin ymmärrettävissä. Ulkomaisilla luotonantajilla on tuskin muuta edessä kuin suostua tavara-suorituksiin tai sijoittaa saatavansa Saksaan, s.o. antaa maalle yhä uutta luottoa.

Julkisuudessaakin huomattavissa olleista merkeistä päättäen yrittää Saksa kolmen päivän perästä alkavassa konferenssissa saada ulkomaisten lainainsa korkotasoa alennetuksi. Nämä pyrkimykset ovat sitäkin luonnollisemat, kun hallituksen suunnitelmiin kuuluu myöskin kotoisen korkokannan alentaminen. Erään virallisen tilaston mukaan on Saksan julkisen talouden kannettavana 4,86 miljardia vuotuisia korkoja. Näin suunnaton rasitus luonnollisesti painaa niin raskeana maan talouselämää, että Hitlerin hallituksen, joka usein on julistanut vapauttavansa maan korko-orjuudesta, täytyy arvovaltansakin säilyttämisen vuoksi tarttua asiaan. Miten luottolaitoksen reformi on toimeenpantava, ei hallitus yhtä vähän kuin kansallissosialisteille suopeat pankkimiespiirit liene vielä päässeet yksimielisyyteen.

Julkisen keskustelun alaisena on toistaiseksi ollut etupäässä maataloutta rasittavien lainain korkojärjestely. Talousministeri Hugenberg näyttää toivovan maataloustuotteiden hintojen korotuksella saatavan reformin oleellisen osan toimeenpannuksi. Kansallissosialistien maataloudellinen asiantuntija ja luottamusmies Darré asettuu jyrkästi Hugenbergia vastaan, esittäen yleistä korkotason alentamista.

Saksan luottotaloudellinen kriisi on tällä hetkellä niin kärjistynyt, että sitä ei varmaan selvitetä vain edullisella sopimuksella ulkomaisten luotonantajain

kanssa ja kotimaisen korkokannan alentamisella, vaan se vaatii ennen kaikkea kauppataseen huomattavaa parantumista. Jos Saksa onnistuu kauppaamaan tuotteitaan korkojen ja lyhennysten maksuksi ulkomaille, on jotain saavutettu. Mutta sellainenkin ratkaisu viittaa yhä suurempaan luisumiseen kompensatiokauppamuotoihin ja lisääntyviin säännöstelyihin, mitkä eivät ole osoittautuneet kaikkein onnellisimmiksi. Hugenbergin rasvatalousohjelma on toteutettuna kyllä nostanut kotimarkkinahintoja. Mutta se on samalla vähentänyt kulutusta ja tehnyt laajat vähävaraiset ostajapiirit entistään kyvyttömimmiksi muiden tuotteiden ostajina. Kansallissosialistit pyrkivät mahdollisimman suureen kansalliseen omavaraistalouteen. Mutta löytävätkö he sitä toteuttaessaan sellaiset muodot, jotka eivät ärsytä vientimaita yhä enemmän vaikeuttamaan saksalaisten tuotteiden menekkiä, on kysymys, jonka ratkaisusta okellisimmin riippuu myöskin luottokriisin selvitys.

W. W. W. W. W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₅

ASIA: _____

Berlinissä oleva lähetystön rap. n:o 24.

V.a. Asiantunt. Yrjölä.

10/6 1933.

Berlinissä, kesäkuun 10 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

no. 1649/353/33.

42/86 Sal. 33
15/6.33
5 C5

H e r r a M i n i s t e r i ,

Kunnioittavimmin täten lähetän Teille, Herra
Ministeri, raporttini n:o 24 aiheesta:

Saksan suhtautuminen ulkomaisiin velkoihinsa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

V.a.Asiainhoitaja

M. Junttila

Herra Ulkoasiainministeri,

Helsinki.

Salainen.

BERLINI SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 24.

Berlini ssa 10 p:nä kesä kuuta 19 33.

42 86 me. 33
15/6 - 33
5 C5

Asia: Saksan suhtautuminen
ulkomaisiin velkoihinsa.

Niinkuin tunnettua oli Saksan valtakunnan pankin presidentti tri Schacht kutsunut Saksan ulkomaisten velkojainsa edustajat viime toukokuun 26 päiväksi Berliniin keskustelemaan ja saamaan tietoja Saksan nykyisistä maksu- ja valuuttavaikeuksista. Kysymyksessä ei ollut varsinainen neuvottelukokous, jonka osanottajat kaikkien velkojien tai velkojaryhmien valtuuttamina olisivat olleet oikeutetut allekirjoittamaan kiinteän sopimuksen, kuten oli laita Stillhalte-konferenssissa. Tämän transferkokouksen tarkoituksena oli enemmän Saksan velkojien tyyntäminen ja maaperän valmistaminen suunnitelluille toimenpiteille Saksan ulkomaisten lainain korko- ja lyhennyssuoritukseen nähden.

Valtakunnan pankin puolelta esitettiin velkojille laajahko Saksan ulkomaankauppaa sekä valuutta- ja velkakysymyksiä valaiseva aineisto. Sen mukaan nousevat Saksan ulkomaiset velat nykyään 19,724 miljoonaan Rmk., josta 10, 182 milj. pitkäaikaisia ja 9,542 milj. lyhytaikaisia velkoja. Nämä velat jakaan-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

tuiivat viime syyskuun 30 päivänä viiden tärkeän maan osalle seuraavasti (viimeinen sarakke osoittaa Saksan ulkomaankaupan saldon v. 1932) :

U.S.A.	8016 milj. Rmk.	- 310 milj. Rmk.
Englanti	2231 " "	+ 187,5 " "
Ranska	864 " "	+ 292,6 " "
Hollanti	3427 " "	+ 359,7 " "
Sveitsi	2707 " "	+ 319,6 " "

Velkojensa korkoihin ja lyhennyksiin Saksa tarvitsee 1,328 milj. Rmk. vuodessa. Kun Saksan maksutaseen tulopuoli perustuu suureksi osaksi ulkomaankaupan vientivoittoisuuteen, pitäisi tämän olla 80 - 100 milj. Rmk. kuussa, viime vuonna se oli keskimäärin 94 milj. kuukaudessa, mutta on kuluvan vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana vähentynyt osaksi poliittisista syistä keskimäärin 44 miljoonaan kuukaudessa. Valtakunnan pankin setelikate kullassa ja ulkomaisissa valuutoissa oli 31,5.33 vain 7 1/2 prosenttia.

Velkojille esittämänsä todistusaineistonsa perusteella Schacht koetti osoittaa, että Saksalle on välttämätöntä lopettaa toistaiseksi ulkomaiset maksusuorituksensa maan valuutan vakavuuden säilyttämiseksi. Erikoisesti hän korosti sitä vaaraa, mikä johtuisi siitä, ettei Saksan markan myyntiä ulkomaille enää voisi esittää. Velkojien taholta kyllä huomautettiin, ettei Saksan valuuttapula ole toivoton eikä paljon huonompi kuin monessa muussakaan maassa, minkä johdosta äärimmäisiä toimenpiteitä ei pidetty kyllin perusteltuina. Katsottiin, että valtakunnan pankki supistuneella kulta- ja valuuttareservillään voisi vielä täydelleen ylläpitää markan kurssin ulkomaille ja että reservien jatkuva

väheneminen korkosuoritusten johdosta ei pitkään aikaan vaikuttaisi tilanteeseen, sillä markan tarjonta on valuuttasäännöstelyn ansiosta ollut ulkomaan pörseissä suhteellisen pieni. Todellinen vaara ei suinkaan lienekään siinä, että Saksan markan arvo laskee, vaan pikemmin siinä, että Saksalla ei ole riittävästi valuuttoja välttämättömien raaka-aineiden oston. Velkojien taholta todettiin, että Saksan aikaisemmat hallitukset olivat kolmen viimeisen vuoden aikana maksaneet korkoina ja lyhennyksinä 7,5 milj. ja että oli lisäksi ostettu takaisin runsaasti obligatioita. Ihmeteltiin myöskin sitä, että Saksa oli hiljattain maksanut takaisin suuren re-diskontausluottonsa ja siten vapaaehtoisesti uhrannut huomattavan osan kulta- ja valuuttareservistään.

Neuvottelutilaisuus päättyi t.k. 2 päivänä, jolloin samalla julkaistiin kaikkien osanottajien allekirjoittama tiedonanto. Siinä velkojaryhmien edustajat korostivat, että he olivat olleet oikeutettuja vain vastaanottamaan ja antamaan selityksiä, mutta eivät olleet tehneet mitään ehdotuksia. Toiselta puolen ei valtakunnan pankkikaan ollut esittänyt konkreettisia ehdotuksia. Vailla käytännöllistä merkitystä eivät nämä neuvottelut kuitenkaan silti olleet. Berlinissä läsnäolleet pitkäaikaisten luottojen antajien edustajat asettivat keskuudestaan pienen pysyväisen komitean, samanlaisen kuin lyhytaikaisten luottojen antajilla on Stillhaltekomiteainsa muodossa, jonka kanssa valtakunnan pankin on tulevaisuudessa oltava kiinteässä kosketuksessa. Joka tapauksessa valtakunnan pankin onnistui saada johtavat ulkomaiset pankkiirit vakuutetuiksi, että Saksa ei mielivaltaisesti keskeytä maksusuorituksiaan ulkomaille, vaan tekee sen olosuhteiden pakosta. He olivat yksimielisiä siitä, että valtakunnan pankin tulee huolehtia

suuresti vähentyneen kulta- ja valuuttavarastonsa asteettaisesta lisääntymisestä, jotta se voi pysyä täysin toimintakykyisenä ja onnistua pyrkimyksessään turvata valuutan vakavuus.

Vaikeuksien pysyväinen ratkaisu vaatii suuria ponnistuksia Saksan taholta ja on samalla riippuvainen muiden maiden suhtautumisesta tavarain vaihtokysymykseen. Katsoen Saksan keskeiseen asemaan maailmantaloudessa ja velkakysymyksiä laajakantoisuuteen, velkojat hyväksyivät myöskin valtakunnan pankin ehdottaman julkilausuman, "että maailman talouskonferenssin tärkeimpiin tehtäviin kuuluu helpottaa Saksan valuuttakysymyksen pysyvistä ratkaisua". Mikäli Lontoon konferenssi ei tässä suhteessa saa mitään aikaan, voi pitää todemäköisenä, että Saksalle on oleva vaikea ainakin lähitulevaisuudessa ryhtyä jälleen täyttämään ulkomaisia maksusitoumuksiaan, sillä sen täytyy - kuten tri Schacht sanomalehdille antamassaan haastattelussa korosti - antaa kaikkien muiden seikkojen väistyä, kun on kysymyksessä valuutan vakavuus. Tämä koskee lähinnä kultareservien säilyttämistä ainakin siksi kun Lontoon konferenssi on päättynyt. Keskustellessani tri Schachtin kanssa t.k. 7 päivänä sain sen käsityksen, että Saksa tulee olemaan pakotettu lähiaikoina kokonaan eristäytymään länsimaista, mutta että se sen sijaan omistaa kaiken huomionsa taloudellisella alalla itään päin, etenkin Neuvostovenäjään jossa sillä itsellään on suuria saatavia valvottavana.

Transferkonferenssin konkreettisimpana tuloksena oli sitten t.k. 8 päivänä annettu laki ulkomaisten maksusitoumusten väliaikaisesta lakkauttamisesta. Heinäkuun 1 päivästä lukien valtakunnan pankki ei enää luo-

vuta valuuttoja korkojen ja lyhennysten suorittamiseen ulkomaille, jotka velallisten on kuitenkin Saksan mar-koissa maksettava valtakunnan pankkiin perustettavaan konvertoimisrahastoon velkojien tilille. Tämä koskee myös sekä Daves- että Younglainoja, joiden velkojien kanssa Saksa sentään on valmis vielä neuvottelemaan Lontoon konferenssin yhteydessä. Samalla on myös sovit-tava näiden maksujen sijoittamisesta Saksassa. Transfer-laki ei kuitenkaan koske 15. 7. 1931 jälkeen saatuja pieniä lainoja eikä Stillhalte-luottoja, joiden määrä viime helmikuussa nousi pyörein luvuin 4 miljardiin Rmk. Näitä luottoja on erikoisesti suosittu, jotta Saksan kaupalle välttämättömiä remburssiluottoja voisi hankauk-sitta pidentää ja uusia.

Transferlaki on tietenkin ajateltu vain väli-aikaiseksi toimenpiteeksi. Sen tarkoituksena on saada kulta- ja valuuttareservit koroitetuiksi nykyisestä sangen alhaisesta määrästään 280 miljoonasta 1 à 1,5 miljardiin.

Että velkojamaiden, etenkin Hollannin ja Sveitsin taholta aiotaan ryhtyä vastatoimenpiteisiin transfermora-torion johdosta, on jo enteitä olemassa, jotka saattavat tehdä tilanteen vielä sekavammaksi.

Samalla kertaa kun transfermatorio hyväksyttiin, annettiin toinenkin huomattava laki "Saksan kansantalouselä-mään kohdistuvasta petoksesta", jonka tarkoituksena on niin-ikään lisätä valtakunnan pankin setelikatetta. Siinä säädetään kesäkuun 1 p:nä ulkomaille olevien yli 1000 markan arvoisten arvoesineiden ilmoittamispakko, ankarien rangaistusten uhalla, joista kuitenkin myönnetään amnestia, jos ilmoitus niistä teh-dään ennen 31.7.33. Tämä laki koskee myös saksalaisten hallus-sa olevia ulkomaisia valuuttoja, joiden arvo on enemmän kuin 200 Rmk.

V.a. Asiainhoitaja

Alf Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5. ....

OSASTO: ..... 85. ....

ASIA: .....

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 25.

Yh. Asiasihoitaja Yöntelä.

16/6-33.

Berlinissä, kesäkuun 16 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n° 1764/365733.

ULKOASIAINMINISTERIÖ			
44/87 Sal			33
20/6-33		-	1
5	C5		

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/1
Ulkoasiainministeriölle lähetän kunnioittaen
raporttini n:o 25 aiheesta:

Saksan ja Itävallan välinen selkkaus.

V.a.Asiainhoitaja

M. J. Penttilä

BERLINISSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 25.

Berlinissä 16 p:nä kesä kuuta 1933.

44/87 Sal	33
20/6-33	
5	05

Asia: Saksan ja Itävallan
välinen selkkaus.

Saksan ja Itävallan välien kärjistyminen on kiinteässä yhteydessä liittokanslerin Dollfussin kahden Rooman matkan kanssa. Viime maaliskuun 5 päivän vaalit, joissa suuri osa Saksan katolilaisia antoi äänensä kansallissosialisteille, tähänastisen varsinaisen katolisen sentrumin jäädessä enää vain jonkinlaiseksi katolisen vähemmistön edustajaksi, olivat siinä määrin säikäyttäneet kansallissosialismin epäluuloisesti suhtautuvan Vatikaanin, että se alkoi kiirehtiä konkordaatin solmimista Itävallan kanssa, pelastaakseen edes tämän katolisen puskurivaltion. Vuoden 1855 jälkeen Itävalta ei ole solminut konkordaattia paavin kanssa. Täällä pidetään varmana, että eräät Saksan katolisen puolueen johtajista, varsinkin Kaas, olivat p.o. vaalien jälkeen koettaneet vaikuttaa paaviin tässä suhteessa. Neuvotteluja käytiin pääsiäisenä ja Vatikaani lienee päättänyt aktiivisesti osallistua Itävallan puolustukseen kansallissosialistien hyökkäystä vastaan. Ensimmäisenä näkyväisenä todistuksena siitä oli korkean paavillisen

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

kunniamerkin myöntäminen Itävallan puolustusministerille, kristillissosiaalisen puolueen johtajalle Vaugoin'ille, joka viime aikoina on osoittautunut Anschlussia vastustavan suunnan innokkaimmaksi esitaistelijaksi.

Rooman matkaltaan Dollfuss toi mukanaan myös virallisen kommunikation Mussolinin "sydämellisestä" suhtautumisesta itsenäiseen Itävaltaan, mikä ei suinkaan ollut omiaan vähentämään Saksan ja Itävallan välistä etujen vastakohtaa Itävallan kysymyksessä.

Seuraa sitten sekä Itävallassa että Saksassa joukko tapauksia, toimenpiteitä ja vastatoimenpiteitä. Itävallassa voimakkaasti kasvavaan kansallissosialistiseen liikkeeseen koetetaan aluksi käydä varovasti käsiksi, sillä Dollfussin hallituksen on taisteltava tavallaan kahdella rintamalla - sosialidemokraattejahan se on ärsyttänyt kumoamalla rakennustyöläisten kollektiivisopimuksen. Itävaltaan saapuu Baijerin oikeusministeri muodollisesti ottaakseen osaa erääseen juristikonferenssiin. Dollfussin hallituksen puolelta annetaan ymmärtää, ettei hän ole tervetullut ja pakotetaan agitatoriseksi tarkoitetun toimintansa vuoksi poistumaan maasta. Itävallan hallitus antaa asetuksen, jossa saksalaisilta kielletään oikeus kantaa siellä hakaristiä. Saksa kiinnittää Itävallan kansallissosialistisen liikkeen tarkastajana toimineen valtiopäivämiehensä Habichtin sanomalehtiattaseaksi Wienin lähetystöön ja lähetystösihteeriksi siirretään kansallissosialisti Cahrs. Itävalta kieltäytyy vastaanottamasta ilmoitusta heidän nimityksestään ja tunnustamasta heitä diplomaateiksi, kuten Itävallan tšekäläinen lähettiläs minulle selitti. Saksan vastatoimenpide: säädetään Itävaltaan matkustavilta saksalaisilta turisteilta kannettavaksi 1000 Rmk:n suuruinen maksu, jotta he eivät Itävallassa

joutuisi selkkauksiin kantaessaan hakaristiä, joka kansallissosialistien tultua Saksassa valtaan on tunnustettu myöskin valtakunnan symboliksi, kuten toimenpidettä virallisessa selityksessä perustellaan. Se oli tietenkin ankara isku Itävallan matkailuliikkeelle ja omiaan lisäämään maassa vallitsevaa tyytymättömyyttä. Itävallan hallituksen edustajat neuvottelevat Habichtin kanssa. Maassa vallitsee poliittinen korkeajännitys. Toimeenpannaan attentaatteja ja muita väkivaltaisuuksia. Itävallan hallitus katsoo, että niiden toimeenpanijoina ovat kansallissosialistit ja että puolue harjoittaa valtionvastaista toimintaa sekä työskentelee lainvastaisin keinoin. Puolueen johtaja pidätetään, SA -huoneistot ja ruskeat talot suljetaan koko maassa. Habicht ja Cohrs karkoitetaan ja Saksan lähetystö panee vastalauseen eksterritoriaali-oikeuden loukkauksen johdosta. Kunnianarkuussyistä pidetään Berlinissä välttämättömänä pidättää Itävallan takäläinen sanomalehtiattasea tri Wasserbäck ja karkoitetaan maasta, jonka johdosta Itävalta taas panee jyrkän vastalauseen.

Vaikkakin alemmille dipl.virkamiehille ei ole tapana pyytää agrementtia, voidaan pitää tahdittomana Saksan hallituksen menettelyä Habichtin asiassa, koska kansainvälisen oikeuden yleisesti tunnustettujen periaatteiden mukaan jokaisella hallituksella on oikeus kieltäytyä tunnustamasta diplomaattiseksi virkamieheksi henkilöä, joka jostakin syystä ei ole sille mieluinen. Tämän periaatteen on myös Saksan ulkoasiainministeriö eräässä vastaavanlaisessa tapauksessa maailmansodan jälkeen tunnustanut selittämällä, "että mikään valtio ei ole velvollinen vastoin tahtoaan hyväksymään ketä henkilöä tahansa vieraan valtion diplomaattiseen edustukseen". Mitä taas

Wasserbäcktiin tulee, on häntä jo kymmenen vuotta pidetty mieluisana diplomaattina Berlinissä ja tuskin voidaan näyttää hänen olleen minkäänlaisena Saksan hallituksen vastaisen toiminnan keskeisenä henkilönä.

Jos kohta Saksan ja Itävallan hallitusten välit ovat tällä tavoin suuresti kärjistyneet, ei voi kuitenkaan katsoa, että molempien kansojen välillä olisi silti syntynyt mitään erikoisempaa katkeruutta. Kummankin maan lehdistö onkin näistä tapahtumista kirjoittanut verraten sovinnollisessa sävyssä, valittaen, että kahden saksankielisen veljeskansan sisäiset riidat ovat joutuneet niin räikeän käsittelyn alaisiksi maailmanlehdistönsä. Kysymyksessä ei suinkaan ole Itävallan väkivaltainen valtaaminen eikä Euroopan rauhan vaarantaminen. Päinvastoin on havaittavissa pyrkimystä selkkauksen selvittämiseen.

Itävallan kansallissosialistit, jotka ovat vaakuutetut siitä, että nykyinen hallitus ja valtiopäivien kokoonpano eivät enää vastaa "kansan tahtoa", eivät halua muuta kuin uusien lakimääräysten vaalien toimeenpanemista. Sitä taas vastustaa Dollfuss ja myös Itävallan juutalaiset, joiden vaikutusvalta Itävallan pankkeihin, sanomalehdistöön, teattereihin y.m. on yhtä suuri kuin Saksassa ennen Hitlerin valtaantuloa.

Saksan poliittisissa piireissä arvellaan, että sentrum on se poliittinen tekijä, joka voisi toimia välittäjänä esittämällä pontevasti kantansa uusien vaalien toimittamisen puolesta ja siten tehdä tyhjäksi Vatikaanin vehkeilyt Itävallassa. Sentrum voisi epäilemättä vaikuttaa väliaikaiseen ratkaisuun, joka tietäisi eräiden muutosten aikaansaamista Itävallan hallituksessa.

Vaugoinin ja Feyn pitäisi erota ja Dollfussin saada toinen ministerisalkku. Jos hänen tilalleen tulisi nykyisen hallituksen ensimmäinen opetusministeri steiermarkilainen Rintelen, olisi suuria toiveita Saksan ja Itävallan välisen jännityksen laukeamisesta ja entisten hyvien suhteiden palautumisesta.

Saksan ja Itävallan välisen selkkauksen vaikutus meihin ilmenee siinä, että osa niistä saksalaisista, jotka olivat aikoneet tehdä kesämatkansa Itävaltaan, lähteekin nyt Suomeen. Lähetystö esim. ei ole aikaisempina vuosina saanut matkailijoiden taholta niin paljon kyselyjä kuin nyt ja saksalaiskansalliset matkatoimistot Saksassa ovat omasta alotteestaan ruvenneet lämpimästi suosittelemaan matkoja Suomeen.

V.a.Asiainhoitaja

Wjontila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 26.

V.a. Arvoinen. Yönlä.

26/6 1933.

Berlinissä, kesäkuun 26 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

no 1797/378/33.

ASIAKIRJA
29/6.33
116/87
33
5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkosiaiministeriölle lähetän kunnioittaen
raporttini n:o 26 aiheesta:

Saksan vallankumous. II.

V.a.Asiainhoitaja

Alfönttilä

BERLIINI SSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 26.

Berliini ssä 26 p:nä kesä kuuta 19 33.

4687
29/6.33
33
5105

Asia: Saksen vallankumous. II.

Hallituksessa olollaan ovat saksalais-kansalliset taitavalla jarruttamisella onnistuneet jonkun aikaa hillitsemään kansallissosialistigessa liikkeessä piilevän vallankumouksellisen voiman liian räikeätä purkautumista. Tuon tuostakin ilmenneet hankaukset kansallissosialististen ja saksalais-kansallisten järjestöjen välillä on voitu pitää hallituspuolueiden kesken valitsevien erimielisyyksien ulkonaisena ilmaisuna. Hallituskumppanien yksimielisyys on suurin piirtein rajoittunut vain kansallisiin kysymyksiin, mutta ei sosiaalisiin. Kun eduskunta on joutunut syrjäytettyyn asemaan, ovat molemmat kilpailevat puolueet hallituskumppanuudesta huolimatta koettaneet huolehtia kannatukseltaan kansan keskuudessa ja sen vuoksi järjestäneet ja kehittäneet taistelujärjestöjään. Kun sosialidemokraattien ja kommunistien toiminta on ollut kielletty, on näihin puolueisiin lukeutuneita suurin määrin liittynyt saksalais-kansallisiin järjestöihin. Niiden erinimisten taistelurintamien nopea kasvaminen, etenkin kun niistä näytti muodostuvan kaikkien nykyiseen suun-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

taan tyytymättömien ainesten organisatio, alkoi vähitellen siinä määrin huolestuttaa kansallissosialisteja, että lopulta pidettiin tarpeellisena hajoittaa kaikki Hugenbergin puolueen alaiset taistelurintamat.

Valtataistelu on toistaiseksi päätynyt siihen, että ainoastaan Hitlerin johdon alaiseksi alistuneet isku- y.m.s. järjestöt (SA, SS ja Stahlhelm) saavat enää toimia. Kolmannessa valtiossa ei tietenkään voida suvaita mahdollisesti vastavallankumousta valmistavaa poliittista järjestöä. Tämän tunnussanan mukaan, joka omaksumiin kansallissosialistien joukkuepäälliköiden ja johtajien yleisessä kokouksessa kesäkuun puolivälissä, on siten ripeästi toimittu. Yhden viikon kuluessa seurasi joukko toimenpiteitä, jotka tiesivät kansallissosialistisen vallankumoksen siirtymistä sen toiseen vaiheeseen. Paitsi että saksalais-kansallinen taistelurintama ja siihen verrattavissa olevat muut järjestöt lakkautettiin, kiellettiin lainvastaisena sosialidemokraattisen puolueen toiminta, ryhdyttiin toimenpiteisiin Baijerin kansanpuoluetta vastaan, jonka väitetään olleen salaisessa yhteistoiminnassa Itävallan kristillissosialien kanssa, samaten demokraattista nuorsaksalaista järjestöä, Wehrwolfia, Tanneberg-Bundia y.m. vastaan, ja teräskypäräjärjestö alistettiin täydelleen hakaristin alaiseksi. Kristilliset ammattiliitot ja konttoristiyhdistykset miehitetiin kansallissosialisteilla. Kaikki nämä toimenpiteet voitiin suurin piirtein rauhallisesti ja suuremmitta vastuksitta panna täytäntöön.

Yhdessä viikossa on Saksassa tavallaan haudattu parlamentarismi. On vain ajan kysymys, milloin vielä jäljellä olevat kaksi ei-kansallissosialistista puoluetta, saksalais-kansalliset ja sentrumikin, häviävät poliittiselta näyttämöltä. Mitä saksalais-kansallisiin tulee, riistetään niiden johtajilta jo edellämäinillä toimenpiteillä

pohja jalkojen alta. Hugenberg on lehdistössään selittänyt, ettei hän hyväksy niitä syitä, joiden nojalla hänen taistelujärjestönsä on hajoitettu, mutta ettei hän ole myöskään voinut hajoitusta estää. Tämä selitys viittaa siihen, että hän on myös pakoitettu tekemään johtopäätöksensä hallitukseen jäämisestään. Väitetään tosin, että Hitler ennen valtaan tuloaan tarvitsi muutamia miljoonia markkoja ja että Saksan teollisuus oli silloin asettanut tämän summan käytettäväksi, ehdolla, että Hugenberg tulee hallitukseen ja siinä pysyy sekä että talouselämän alalla ei ryhdytä mullistaviin uudistuksiin.

Sentrumin asema, johon kuuluu suuri joukko katolilaisia pappeja, muuttune huomattavasti, jos hallitus saa aikaan katolisen kirkon kanssa suunnitteilla olevan valtakunnan konkordatin, jolla on tarkoitus kieltää kirkon miehiltä kaikenlainen politikoiminen. Tällä toimenpiteellä tahdotaan tehdä järjestäytynyt poliittinen katalisuus vaarattomaksi.

Entinen puolueiden pirstoma Saksa on nyt kehitymässä täysin yhtenäiseksi, totaliseksi valtioksi. Sen tavattoman ulkopoliittisen ja taloudellisen painostuksen vuoksi, jonka alainen Saksa nykyään on ja joka vielä voi lisääntyä, Saksalla ei ole varaa nykyoloissa antaa toimintavapautta millekään poliittiselle ryhmälle, joka pyrkii nyt vallassaolevaa suuntaa korvaamaan uudella puoluepoliittisella järjestelmällä.

Saksan sosialidemokraattinen puolue on hallituksen toimenpiteellä käytännöllisesti kokonaan lopetettu. Sen puolue-elimien, toimistojen ja lehtien toiminta on

kielletty. Puolueen ja sen järjestöjen omaisuus takavarikoitiin. Virkamiehiä, toimihenkilöitä ja työläisiä, jotka saavat palkkaa tai eläkettä yleisistä varoista, kiellettiin enää kuulumasta puolueeseen. Toimenpidettä, johon osaksi vaikutti sos.dem. puolueen siirtyminen Pragiin, josta käsin Saksan hallitusta vastaan on harjoitettu propaganda- y.m. taistelua, perusteltiin virallisesti sillä, että viranomaisten käsiin joutuneesta todistusaineistosta ilmeni puolueen ryhtyneen valtio- ja maanpetokselliseen toimintaan Saksaa ja sen hallitusta vastaan.

Neue Freie Presse (Wien), kirjoittaen tästä historiallisesta tapahtumasta, toteaa: "Mitä Bismarck ei uskaltanut, sen on Hitler tehnyt yhdellä kynänvedolla". Sos.dem.puolueen poissulkeminen valtiopäiviltä muuttaa huomattavasti eduskunnan kokoonpanoa. Kun 81 kommunistin lisäksi 120 sos.dem. jää vielä eduskunnasta pois, supistuu edustajamäärä 446:een. Kansallissosialistiseen ryhmään, joka viime vaaleissa sai 288 edustajaa, on jälkeempäin liittynyt saksalais-kansallisesta puolueesta eronneita edustajia, ollen ryhmän edustajamäärä jo nyt 296 eli 2/3 edustajamäärästä. Sosialidemokraattien poissulkemisen kautta valtiopäiviltä ja Preussin maapäiviltä säästyy 1.411.200 Rmk.

Saksan lehdistö, tosin sellaisena kuin se nykyään on, hyväksyy toimenpiteet. Ainoakaan ääni ei ole noussut puolustamaan sosialidemokraatteja, jotka vielä viime vuoteen saakka muodostivat suurimman ja vahvimman puolueen valtakunnassa ja varsinkin Preussissa. Hallituksen äänenkannattaja "Völkischer Beobachter" kirjoitti puolueen lakkauttamisesta, että toimenpiteen on koko kansa hyväksyvä. "Se on puolueen loppu, joka on

tehnyt tavattoman virheen historian edessä. Sen petos Saksan kansaa kohtaan on tuhansia kertoja todistettu". "Deutsche Allg.Zeitung" arvelee, että puolue olisi itsestäänkin hitaasti kuollut sen kannattajien vähetessä. Saksan kansa ja etenkin työväki on tunnustava, että puoluetta kohtasi oikeudenmukainen historiallinen tuomio. "Lokalanzeiger": "Socialidemokratia ei ole kuollut vain sen vuoksi, että sen edustavat johtajat olivat korrupteja ja epärehellisiä, vaan siksi, että sen henkinen perusta ei vastannut todellisuutta. Ei ole sattuma, vaan historiallisesti oikeudenmukaista, että Saksa, marxilaisuuden kehto, radikaalisimmin tekee lopun tästä harhaopista. -- Saksan kansa on vapautettu vaarasta, joka olisi saattanut muodostua sille arveluttavaksi". Allekirjoittanut ei katso tehtäväkseen ryhtyä näitä lehtilausuntoja yksityiskohtaisemmin arvostelemaan. Ne on esitetty vain kuvaavina näytteinä siitä, miten Saksan lehdistö ja "yleinen mielipide" maassa nykyään suhtautuu marxilaisuuteen.

Se häikäilemättömyys, jolla Saksan nykyiset valtiot ajavat vallankumouksellisia päämääriään, antaisi aihetta lukuisiin reumamuistutuksiin, jotka eivät kuitenkaan mahdu tämän selostuksen puitteisiin. On epäilemättä myönnettävä, että Saksan vallankumous on ollut ehkä verettömin maailman suurista kumousliikkeistä.

Hitlerin lyhyenä valtakautenaan aikaansaamistaan muutoksista Saksassa mainittakoon seuraavaa: Valtakunnan yhtenäisyys luotu, hallituskoneistoa yksinkertaistutettu ja virkamiehistöä saksalaistutettu juutalaisten kustannuksella, kommunismista ja puoluehajanaisuudesta tehty loppu, työttömyys saatu vähenemään 1.200.000 hengellä, juutalaisten ja "epäkansallisten" kirjailijain kaunokirjallisia ja epäsiiveellisiä teoksia on poltettu j.n.e.

Mikäli Saksa säästyy ulkonaiselta sodalta, voidaan pitää sen nykyisten valtioiden asemaa pitkiksi ajoiksi lujana.

V.a.Asiainhoitaja

Alföntili

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 27.

O.a. asioita ja fontit.

3/7 1938.

Berlinissä, heinäkuun 3 p:nä 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

nr. 1845/393/33.

ULKOASIAINMI		
<i>17/87 he.</i>		<i>33</i>
<i>6/8-33</i>		
	ULASTO	
<i>5</i>	<i>C5</i>	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 27 aiheesta:

Saksan vallankumous. III.

V.a.Asiainhoitaja

Alf Jöntilä

Salainen.

BERLIINI SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 27.

Berliini ssa 3 p:nä heinä kuuta 19 33.

ULKOASIAINTI	47/87/ae.	33
	6/7.33	
	5	05

Asia: Saksan vallankumous. III.

Kuluneen viikon tapahtumat Saksassa merkitsevät huomattavaa käännettä Saksan kansallisessa vallankumouksessa ja suurin piirtein yhtenäisvaltion ulkonaista toteuttamista. Valtakunnan elintarve- ja talousministeri Hugenbergin kauan odotettu ero ja sitä seurannut saksalais-kansallisen puolueen hajominen on nyt tapahtunut tosiasia.

Vaikutusvaltaisen puolueen johtaja oli sitä ennen saanut kestää monta nöyryytystä. Siitä huolimatta, että koko lehdistö desavuoii hänen toimintansa Lontoon talouskonferenssissa, jossa hän promemoriallaan epämääräisessä muodossa vaati Saksalle asutusmahdollisuuksia idässä ja siirtomaita, että hänen puolueensa taisteluy. m. järjestöt lakkautettiin ja kansallissosialistien kokouksissa hyökättiin ankarasti hänen kimppuunsa, oli hän itsepäisenä politikkona aikonut ilmeisesti edelleenkin jäädä hoitamaan hänelle uskotuja neljää salkkua. Sitten vasta kun hänen hallitustoverinsa Göringin alainen poliisi oli kieltänyt erään saksalais-kansallisten järjestämän kokouksen,

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

jossa Hugenbergin piti puhua, hän käsitti asemansa lopullisesti kestäättömäksi ja alistui jättämään eropyyntönsä. Sillä hän ainakin säästi Neudeckissa toipilaana olevan vanhan Hindenburgin nöyryydestä täytyä julkisesti poliittisesta painostuksesta luopua miehestä, joka oli asetettu Hitlerin rinnalle estääkseen tätä ryhtymästä liian vallankumouksellisiin kokeiluihin tai joutumasta avoimeen riitaan "johtajan" kanssa.

Viidessä kuukaudessa kansallissosialistit ovat nyt tukahuttaneet kaiken vastarinnan ja jääneet yksin valtaan ja ainoaksi sallituksi puolueeksi maahan. Muodollisesti on katolinen keskusta kuitenkin vielä elossa, mutta on vain ajan kysymys, milloin sen keskuudessa aloitetut neuvottelut sen tulevasta kohtalosta päättyvät niinikään puolueen "vapaehtoiseen" hajoitukseen.

Saattamalla Hugenbergin jättämään erohakemuksensa, mikä toiselta puolen oli asiallinen seuraus olojen kehityksestä, Hitler on vapautunut tärkeimmästä holhoojastaan, joka oli hänelle annettu häntä opastamaan ja jarruttamaan vallankumouksen liukkaalla tiellä. Hugenbergin oli ollut Hitlerille mitä tärkein poliittinen tekijä, jota ei laskelmissa voinut jättää huomioonottamatta. Olihan Hugenbergin nimeen ollut yhdistyneenä suursaksalaisuuden vaatimukset, uskollisuus monarkiaan ja Hohenzollernien palvonta. Tuskin Hitler olisi päässytkään niin nopeasti valtaan ilman saksalais-kansallisten ja teräskypäräjärjestön apua. Hitlerin luoman kansanliikkeen avulla olivat lähinnä Saksan suurtilliset ja teollisuuspiirit toivoneet lopullisesti museravansa Weimarin järjestelmän ja jouduttavansa monarkian palauttamista. Nykyisessä tilanteessa ei voi olla havaitsematta pettymystä juuri näissä piireissä sen johdosta, että päinvastoin Hitler on taitavasti osannut käyttää hyväkseen

niitä, jotka aikovat kyntää hänen vasikoillaan.

Hitlerin rinnalla on enää vain varakansleri von Papen, vailla joukkoja oleva johtaja, joka kuukauden vaihteessa lähti Roomaan neuvottelemaan konkordaatista Vatikaanin kanssa ja ulkoministeri von Neurath, jonka arvovalta Wilhelmstrassella on suuresti vähentynyt senjälkeen kun Hitler asetti hänen holhoojakseen ulkopoliittisena komissaarina Rosenbergin ja lopuksi vielä puolustusministeri von Blombergin. Näistä hengeltään saksalais-kansallisista ammattiministereistä ei Hitlerillä ole oleva vastusta ohjelmansa toteuttamisessa.

Nykyisen suunnan vastustajat ja arvostelijat Saksassa näkevät Hugenbergissä pääsyllisen uuteen tilanteeseen. Politikkona hän oli osoittautunut mitä itsepintaisimmaksi, omista mielipiteistään kiinnipitäväksi, joista hän ei tuumaakaan tinkinyt eikä mukautunut minkäänlaisiin kompromisseihin. Kun Hugenberg aikanaan jätti virkauransa Preussin finanssiministeriössä ja siirtyi Kruppin johtokunnan puheenjohtajaksi, alkoi hän käyttää raskaan teollisuuden pääomia politiikkansa hyväksi ja sitä varten perusti konsernin, joka osti ja möi sanomalehtiä. Niinpä hän hankki sille Scherlin yhtymän, joka omisti Lokalanzeigerin, Nachtausgaben, Wochen y.m. sekä lisäksi suurimman saksalaisen filmiyhtiön Ufan, joka tosin oli sitä ennen vähällä joutua amerikkalaisten käsiin. Lehdistönsä ja elokuviensa valtiijaana Hugenbergista tuli saksalais-kansallisen puolueen käskijä. Puolueessa oli kaksi vastakkaista suuntaa. Vanhoillisempi siipi seurasi puoluejohtajaa, Hugenbergia ja tasavallan ja marxilaisuuden leppymättömänä vihollisena pyrki yleensä kaatamaan sen hallituksia.

Vapaamielisempi suunta, jonka johdossa olivat Treviranus, Hoetsch ja myöhemmin myös kreivi Westarp, tahtoi tehdä sovinnon tasavallan kanssa ja asettua Weimarin hallitusmuodon kannalle. Hugenbergin jäykkyyden ja itsepäisyyden vuoksi puolueen uusiminen tässä hengessä raukesi ja siitä lohkeni miltei puolet sen edustajapaikoista. Brüningin valtakautena saksalais-kansallisille tarjoutui tilaisuus yhdessä keskustan kanssa ottaa tasavallan johto käsiinsä, mutta sitä ei käytetty hyväkseen. Sen sijaan Hugenberg teki kaikki voitavansa Brüningin hallituksen kaatamiseksi ja elinijän lyhentämiseksi. Siten Hugenberg myötävaikutti luonnollisen kehityksen katkaisemiseen ja raivasi tietä vallankumoukselle. Sen sijaan että hän olisi sopinut tasavallan kanssa, liittoutui hän kansallissosialistien kanssa, joille hänen lehdistönsä alkoi tehdä propagandaa ja joita hän kaikesta päättäen myös rahallisesti tuki. Palkkioksi siitä on hän nyt saanut nähdä oman poliittisen karriäärinsä päättyneen ja puolueensa järjestöineen hajooneena. On tietenkin vielä ennenaikaista lausua mitään yleispätevää siitä, onko Hugenbergin poliittisesta toiminnasta oleva yhtä kohtalokkaat seuraukset koko valtakunnalle.

Hugenbergin toiminnasta maatalousministerinä mainittakoon, että hänen päähuomionsa oli kohdistunut rasvakysymyksen järjestelyyn. Siitä voidaan sanoa, että sekä kuluttajat että tuottajat ovat tyytymättömiä. Edelliset valittavat, että voin hinta on kohonnut ja jälkimäiset, ettei se ole riittävästi kohonnut.

Uusi maatalousministeri, agronomi-insinööri Darré, joka on syntynyt 1895, on tehnyt useita opintomatkoja ulkomaille m.m. Suomeen Lahden maatalousnäyttelyyn v. 1927. V. 1930 Hitler uskoi hänelle kan-

sallissosialistisen talonpoikaisliikkeen johdon, jossa ominaisuudessa hän on suorittanut tarmokasta, järjestelmällistä työtä ja kirjoitellut maataloudellisia teoksia. Puolueensa maatalousasiantuntijana oli Darré jo etukäteen määrätty Hugenbergin seuraajaksi, jonka kanssa hänellä olikin jatkuvia ristiriitoja, varsinkin tulli- ja korkokysymyksissä. Darrén ohjelmana tulee olemaan maa-reformin aikaansaaminen ja Itäpreussin tehokas asustaminen, mikä ei voi olla aiheuttamatta hankauksia suurtilallisten kanssa. Tällaisen ohjelman toteuttamisen tieltä oli ennen kaikkea Hugenberg raivattava pois.

Uusi talousministeri tri Kurt Schmidt, suuren vakuutusyhtiön päätirehtööri v:sta 1921, on ollut ministeriehdokkaana aikaisemminkin Brüningin ja v.Papenin hallitukseen. Hän ei tule uudella toimialallaan ryhtymään yhtä suuriin uudistuksiin kuin Darré. Ensiksikin on teollisuus jo suurin piirtein yhtenäistytetty, lisäksi se on antanut vilpittömiä lojealisuuden vakuutuksia. Toiseksi on ministeri Schmidillä Hitlerin monivuotisena taloudellisena neuvonantajana ja Saksan talouselämän huomattavana johtohenkilönä välttämätön yhteys molempiin suuntiin. Talousministeriön valtiosihteeriksi nimitetty insinööri Gottfried Feder - kansallissosialistisen puolueen ensimmäisiä jäseniä - on tehnyt itsensä tunnetuksi julkaisemalla puolueen ohjelman ja esittämällä teorian "korkorjuudesta", jota tosin ei kukaan, ei edes Hitlerin omassa ympäristössä, ota enää vakavalta kannalta. On luultavaa, että Hitler on tällä nimityksellä tahtonut pikemmin palkita vanhaa uskollista taistelutoveriaan kuin asettaa hänet tasapainon vuoksi Schmidtin rinnalle, joka on kansallinen ja innokas yksityisen omistusoikeuden kannattaja, mutta ei sosialisti. Toiseksi valtiosihteeriksi on nimitetty ministeriaalitireh-

tööri tri Posse, joka on vuosikymmenen työskennellyt Saksan kauppapolitiikan hyväksi.

Saksan kansallissosialistisen vallankumouksen nykyisestä vaiheesta esitettäkään vielä muutamia kohtia Hitlerin heinäkuun 1 päivänä pitämästä puheesta. Siinä hän uudelleen alleviivaa, että vallankumouksen konkreettisenä päämääränä on sisäinen järjestys, edellytyksenä voimien kehittämiseksi ulospäin. Itse vallankumouksen kullussa hän erotti neljä vaihetta: 1) Valmistautuminen taisteluun. 2) Poliittisen vallan saavuttaminen, joka nyt on jotakuinkin toteutettu. 3) Yhtenäisvaltion perusteiden lujittaminen: kansallissosialistisen liikkeen on tehtävä tämä valtio henkisen ajatusmaailmansa olennoitumaksi. 4) Työttömyyskysymyksen ratkaisu, johon nykyään on kaikki voimat keskitettävä. Siitä riippuu ratkaisevasti vallankumouksen onnistuminen.

Neljäs vaihe on epäilemättä vaikein ja se huolestuttaaakin ^{enemmän} Hitleriä, mikä ilmenee asian korostamisesta ^{hän} kaikissa viimeaikaisissa puheissaan.

V.a.Asiahoitaja

Alföntila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 28.

V.a. Asianhoitaja Penttilä.

20/7 1933.

Berliinissä 20 p:nä heinäkuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

no 2034 / 441 / 33

ULKOASIAINMINISTE		
<i>49/88 Sac. D. 19 33</i>		
<i>24/7-33</i>	No	Liik.
	OSASTO	ASIA
	<i>5</i>	<i>C5.</i>

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasianministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 28 aiheesta
Saksan vallankumous. IV.

V.a.Asiahoitaja

W. Junttila

Salainen.

BERLIINI SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 28.

Berliini ssa 20 p:nä heinäkuuta 1933.

49/88 h.e.		D. 11 33
24/7-33	2	L.M.
	ASIA	
5	C5	

Asia: Saksan vallankumous. IV.

Kun täällä nykyään joutuu keskustelemaan Saksan poliittisesta tilanteesta eri piireistä olevien henkilöiden kanssa tai avaa ulkomaalaisen lehden, kuulee ja näkee mitä ristiriitaisempia arvosteluja. Nämä arvostelut ovat tavallisesti kauttaaltaan superlatiivisia joko myönteisessä tai kielteisessä mielessä. Heinäkuun puolivälissä kierteli maailman lehdistössä kaksi tällaista tyypillistä lausuntoa. Toisessa näistä artikkeleista väitetään, että Hitler on muuttanut Saksan hullujenhuoneeksi ja sen kirjoittaja on Ph. Scheidemann, ent. kirjanpainaja, sosialidemokraattinen agitaattori ja valtakunnan pääministeri v. 1919 y.m., jonka nimi mainitaan maailmansodan aikana Saksan rintaman taakse järjestettyjen ampumatarvetehtaiden lakkojen y.m. sabotashin yhteydessä. Toisessa artikkelissa taas lordi Rothermere, joka omin silmin on ollut Saksan uusia oloja tarkastamassa, katsoo, että Hitler on jotähänastisella toiminnallaan osoittautunut yhdeksi vuosisatamme suurimmista valtiomiehistä. Ulkomaalaisen huomioitsijan on tietenkin vaikea ratkaista asian nykyisellä vaiheella

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

kumpiko näistä arvostelijoista on oikeassa. Välittävänä arvosteluna voidaan pitää Mussolinin lausuntoa, jonka mielestä koko regimä ei saa tuomita eräiden virheiden vuoksi, jotka varmaan jälleen korjataan. Scheidemannin ja muiden maanpaossa elävien saksalaisten sosialistien tunteenpurkaukset muistuttavat suuresti italialaisten emigranttien arvosteluja Mussolinista kymmenkunta vuotta sitten.

Jos tarkastaa Saksan hallituksen jäsenten virallisia ja epävirallisia puheita, huomaa, että hallitus ponnistelee kaikin voimin maan talouselämän tervehdyttämiseksi ja työttömyyden poistamiseksi. Vallankumouksen hurmaamien paikallisten alipäällikköjensä edesvastuuttomien tekojen lopettamiseksi on Hitler pitänyt tarpeellisena julistaa vallankumouksen päättyneeksi ja korostaa siirtymistä evolutioonin, rakentavaan luomistyöhön. Käskeyttäjäilleen hän on huomauttanut, että kansallissosialistien ohjelma ei edellytä kaiken vanhan hylkäämistä ja mullistamista, vaan sen periaatteiden varovaista toteuttamista. Joukot eivät olleet ilmeisesti oikein ymmärtäneet tätä kohtaa Hitlerin puheessa, koska sisäministeri Frickin on täytynyt sitä tarkemmin selittää. Antamassaan julistuksessa hän teroitti erikoisesti, että hallituksen tehtävää, jonka päämääränä on vallankumouksen saavutusten turvaaminen ja sen vallan siveellinen ja aineellinen julistaminen, vaikeutetaan suuresti, jos vielä puhutaan vallankumouksen jatkamisesta. Tällaiset puheet ovat hänen mielestään tähdättyjä "johtajaa" vastaan ja asianomaisia tullaan sen mukaan kohtelemaan. Näyttää siis siltä kuin puolue ja ohjelma eivät olisi enää määrääviä, vaan johtaja yksin. Ministeri Frick on lisäksi ankarasti kieltänyt kaiken laittoman sekaantumisen talouselämään, korostaen samalla, että sen elpymisen edellytyksenä ovat rauhalliset olot ja että kyky eikä yksin puolueenjäsenyys saa olla määrävänä teollisuusyritysten johdossa.

Talousministeri Schmidt on vielä yksityiskohtaisem-

min sekä puhein että teoin käynyt suojelemaan elinkeinoelämää taloudelliselta radikalismilta. Hänen periaatteensa, jonka mukaan valtio ei puutu yksityistaloudellisiin yrityksiin, ellei niiden toiminta ole ristiriidassa yhteiskunnan etujen kanssa, on kyllä sopusoinnussa kansallissosialistien alkuperäisen ohjelman kanssa. Aikaisemmin asetetut talouskomissaarit Wagener ja Möller, jotka sosialisimisinnossaan olivat liiaksi yrittäneet puuttua yksityisiin yrityksiin, on erotettu kaikista puolueviroistaan ja neljä heidän apulaisistaan on saanut taloudellisista tyhmyksistään tehdä seuraa kommunisteille ja sosialisteille keskitysleireihin. Kun vielä ottaa huomioon, että talouselämän pääneuvostoon on valittu Saksan suurteollisuuden mahtavimmat edustajat Friedrich v. Siemens, Fritz Thyssen, Krupp v. Bohlen y.m., ei ole pelättävissä, ettei Hitler pitäisi kiinni periaatteestaan yksityiseen omistusoikeuteen nähden. Talousneuvoston tehtävänä tulee olemaan päättää koko valtakunnan talouspolitiikasta. Määrävän vallan siinä ovat nyt saaneet suurteollisuuden ja suurtilallisten edustajat, jotka ovat tukeneet kansallissosialistista liikettä sen alusta saakka, koska ne näkivät siinä parhaan välikappaleen kommunismin ja koko marxilaisuuden lopettamiseksi Saksassa.

Saksan vallankumous on onnellisesti läpikäynyt sen vaiheen, jolloin se ulospäin näytti kapitalisminvastaiselta kansanliikkeeltä. Toisessa vaiheessaan se kulki käsikädessä Saksan monarkistien kanssa, kunnes yhdessä presidentti Hindenburgin ja hänen ympäristönsä avulla Weimarin järjestelmään perustuva Saksa työnnettiin vallasta ja lopullisesti voitettiin. Kun tämä yhteinen päämäärä oli saavutettu, nousi kysymys siitä, kenelle vallankumouksen hedelmä oli lankeava. Tässä kolmannen vaiheen taistelussa kansanliikkeen johtaja suoriutui voittajana itse marsalkka-presidentti Hindenburgia vastaan. Vastustamattomalla voimalla hän pyyhkäisi tieltään teollisuusmagnaatit ja Herrenklubin suurtilalliset. Muutamassa viikossa hän toimeenpani

valtakunnan yhdistämisen, riistäen osavaltioilta niiden laajan itsehallinnon ja lopetettuaan vanhat puolueet hän muodosti omista kannattajajoukoistaan valtakunnan ainoan tuen. Se tapahtui tietenkin väkivaltaisain ja vastustajiin kohdistunein kauhein vainoomiskeinoin, jotka olivat omiaan moraalisesti eristämään Saksan muusta maailmasta. Nyt hän on siksi lujasti pystyttänyt diktatuurivaltansa, että jo katsoo voivansa siirtyä evolutioonin ja ottaa huomioon realiteetit sekä jälleen sopia niiden aineiden kanssa, jotka hän ehkä luuli lopullisesti tieltään työntäneensä.

Tämä viimeinen käänne Saksan vallankumouksessa on yhteydessä sen keskustelun kanssa, joka Hitlerillä oli heinäkuun alussa Hindenburgin kanssa Neudeckissa. Siitä lähtien on ollut havaittavissa johtajan muuttunut suhtautuminen oman puolueensa radikaalisiin aineksiin ja niiden vaatimuksiin. Väitetään, että Reichswehrin johdonkin taholta oli varoitettu Hitleriä jatkamasta vallankumouksellista tietään. Näin on Hitler katsonut voivansa jälleen lähentyä oikeistopiirejä ja niiden avulla ryhtyä kolmannen valtakunnan rakentamistyöhön, pelkäämättä pahempia vastavirtauksia maassa.

On luonnollista, että tämä vallankumouksen käänne on myöskin herättänyt tyytymättömyyttä varsinkin Hitlerin omista kannattajajoukoissa, joille oli niin paljon luvattu. Näissä joukoissa on jo ilmennyt kurittomuuttakin, kuten Braunschweigissa, jossa S.A:n miesten taholta on pantu toimeen ryöstöjäkin. Ne, jotka nyt haluavat sokeasti toteuttaa kansallissosialistien ohjelmaa viimeistä kirjainta myöten, siten kuin he ovat sen käsittäneet, leimataan valebolshevikeiksi ja heitä vastaan tähtää propagandaministeri Göbbels ankarat nuhdesaarnansa. Suuri osa työväestä, joka ei lukeudu hallituspuolueeseen, suhtautuu skeptillisesti hallituksen suurisuuntaisiin työnhankintasuunnitelmiin. Epäilläään niiden toteuttamismahdollisuuksia. Kysytään, miten ne

rahoitetaan, mistä otetaan tarvittavat kaksi miljoonaa markkaa. Tyytymättömät pieneläjät, jotka näkevät elintarpeiden hintojen nousevan, olivat tietenkin kuvitelleet kolmatta valtakuntaa toisenlaiseksi. Tavallisen natsin kielenkäytön mukaista sosialismia, jolla tarkoitetaan työn hankkimista, ei ole suurestikaan voitu toteuttaa. Työttömyys on tosin virallisen tilaston mukaan paljon runsaammin vähentynyt kuin vastaavana aikana edellisinä vuosina, mutta uusia työttömiä on tullut tilalle, kun sosialidemokraattiset sanomalehti- ja muut liikeyritykset on lopetettu. (Kommunistien ja sosialistien liikeyritykset omaisuuksineen ovat muuten ainoat, jotka on otettu yhteiskunnan haltuun.) Väitetään, että juutalaisille ja muille poliittisista syistä työttömiksi joutuneille ei makseta minkäänlaista avustusta. Uusien työpaikkojen avautuessa otetaan työhön ensi sijassa työttömiä S.A. ja S.S. miehiä. Ja tämän tekee työnantaja pelosta joutua mahdollisesti muuten keskitysleiriin, jossa nykyään lienee n. 18.000 henkeä.

Yksityisistä väkivaltaisuuksista mainittakoon, että ent. sosialidemokraattisen hallituksen jäsenen ja kansanedustajan Johannes Stellingin ruumis on säkkiin ommeltuna löydetty Spreestä. Tämäntapaisista raakalaistöistä, jotka eivät suinkaan lisää Hitlerin arvontoa ulkomailla, ei ole viimeaikoina enää mitään kuulunut, ja näyttää siltä kuin ulkomaat alkaisivat jo suuremmalla ymmärtämyksellä suhtautua Saksaan. Samoin kuin muut komissaarit on myös juutalaisiin kohdistuneita toimenpiteitä johtanut komissaari Ludwig eroitettu. Eräitä suuria yksityisiä yrityksiä, joiden toimintaa vallankumouksen ensimmäisen vaiheen aikana oli vahingoitettu, on valtiolta saanut tukea, jotta niiden palveluksessa oleva työväki ei joutuisi kadulle. Niinpä on suurta tavaratalokonsernia Hermann Tietziä pitänyt saneerata 13 milj. markalla ja yhtymän kolme juutalaista johtajaa on saanut edelleen jättää paikoilleen.

Transfersopimuksen ansioksi ^{on} luettava, että Saksan setelikate on kuluneella viikolla lisääntynyt 18,286,000 Rmk., ollen kulta- ja valuuttareservi nyt 298,537,000 Rmk.

Joskohta hallitus on kuuneisella kiireellä ryhtynyt monenlaisiin toimenpiteisiin talouselämän hyväksi ja järjestys maassa näyttää lujan, keskiketyn hallitusvallan ansiosta palautuneen, on kuitenkin pidettävä Saksan taloudellisen nousun ehtona, että koko yleismaailmallisessa taloudellisessa tilanteessa tapahtuu parannus.

V.a.Asiainhoitaja

M. Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₅

ASIA: _____

Berlinissä olevan Lähetystön rap. n:o 29.

Ministeri Wuorimaa.

8/9 1933.

Berliinissä, 8 p:nä syyskuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 2627/355/33.

ULKOASIA		
51/88	ae.	33
11/9.33	No	
	OSASTO	
5	05.	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkosiaiministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 29 aiheesta:

Ensimmäisiä keskusteluja.

Ministeri:

Aame Wirtanen

Salainen.

BERLIINI - SSA OLEVA LAHETYSTÖ.
RAPORTTI n:o 29.
Berliini ssa 8 p:nä syys- kuuta 1933.

ULKOASIAI	
57/88 fac.	33
1/9.33 No	LIIVIT
OSASTO	
5	C5

Asia: Ensimmäisiä keskusteluja.

Saavuttuani elokuun 1 päiväksi Berliiniin olivat tärkeimmät ulkoasiainministeriön virkailijat samoinkuin ulkoministeri v. Neurath lomalla, joten silloiset vierailuni rajoittuivat protokollapäällikön sijaisen ja valtiosihteeri v. Bülowin luona käynteihin. Kun en myöskään voinut valtakirjaani valtakunnan presidentille jättää ennenkuin syyskuun alussa, kuten silloin sanottiin, enkä senjohdosta voinut minkäänlaisiin yhteyksiin asettua sen enemmän saksalaisiin kuin diplomaattisiin piireihinkään, matkustin heti elokuun alussa lomalleni, jolta palasin elokuun 27 päivänä. Olin nim. saanut ilmoituksen siitä, että valtakunnan presidentti ottaa minut vastaan valtakirjani jättöä varten elokuun 31 päivänä. Nämä presidentin vastaanotot tapahtuivat viikkoa aikaisemmin kuin alkujaan oli suunniteltu siitä syystä, että uudetkin lähettiläät voisivat ottaa osaa valtakunnankanslerin vieraina Nürnbergissä pidettäviin kansallissosialistien puoluepäiviin.

Ennen esittäymistäni valtakunnan presidentille kävin 30/8 ulkoasiainministeri v. Neurathin luona.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaadestuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaadestuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Toivotettuaan minut tervetulleeksi, selitti ministeri lyhyesti nykyistä tilannetta Saksassa. "Kun pessimismi viime vuosien kuluessa Saksassa oli kasvanut niin suureksi, että yleinen toivottomuus kaikkialla vallitsi, niin ei ollut ihme, että kansallissosialistinen liike, joka vetosi parempaan tulevaisuuteen, sai paljon yhä kasvavaa kannatusta. Tulette täällä ollessanne huomaamaan, että innostus kaikkialla on hyvin suuri. Kansallissosialismin suurin ansio on se, että pessimismi kansan keskuudessa on kadonnut ja toivorikkain mielin katsellaan tulevaisuutta, odottaen että uusi suunta onnistuu helpottamaan olemassaolevia vaikeuksia."

Jättäessäni 31/8 valtakirjani valtakunnan presidentille, seurasi virallisia jättöpuheita lyhyehkö yksityisluontoisempi keskustelu presidentin kanssa. Presidentti Hindenburg, joka näytti erittäin virkeältä ja nuorekkaalta, tiedusteli ensimmäiseksi Tasavallan Presidentin vointia, jolloin esitin hänelle Tasavallan Presidentin henkilökohtaiset terveiset. Senjälkeen mainitsi presidentti Hindenburg tyytyväisyytensä siitä, että marsalkka Mannerheim seurueineen oli ollut läsnä Lützenin juhlilla ja että valtakunnan presidentillä oli ollut tilaisuutta henkilökohtaiseen tutustumiseen marsalkka Mannerheimin kanssa. Loppuosa keskustelua käsitteli Suomen luontoa ja Berliinin oloja, eikä sisältänyt mitään erikoista.

Näiden käyntien jälkeen tein useampia vierailuja ulkoasiainministeriön virkailijoiden luona, mutta olivat tärkeimmät osastopäälliköt vielä silloin lomalla, Suomen asioita käsittelevällä osastolla oli saksalais-suomalaisista asioista puhetta asianomaisten esittelijöiden kanssa ja kiinnitettiin huomiotani erikoisesti pariin seikkaan:

1) Saksassa on kiinnitetty huomiota siihen, että Suomen lehdistö on sisältänyt joukon tendenssimaisesti laadittuja uutisia ja kirjoituksia Saksan suhteen, jotka täällä ovat herättäneet epämieluisaa huomiota. "Saksassa ei pelätä asiallista arvostelua, mutta epämääräisistä lähteistä saatujen paikkansapitämättömien uutisten julkaisu ei voi olla haitallisesti vaikuttamatta maiden välisiin suhteisiin."

2) Tyytymättömyyttä Saksassa on myöskin ollut siinä suhteessa, ettei sodanaikaisten vahinkojen korvauskysymystä vielä ole saatu loppuunkäsitteltyksi. Kun nyt sopimus tässä suhteessa on saatu aikaan, olisi toivottavaa, että se saataisiin lopullisesti hyväksytyksi ja koko kysymys poistetuksi päiväjärjestyksestä.

Koetin vielä sondeerata, mitä Saksan uudesta kauppasopimuspolitiikasta kuuluisi. Ulkoasiainministeriön herrat tuntuivat olevan tässä kysymyksessä hyvin pidättyväisiä ja huomauttivat ainoastaan, että lähiviikkoina Saksan kauppasopimuspolitiikka tulee selviämään, minkä jälkeen voidaan paremmin nähdä, kuinka asiat suuntautuvat. Enempää eivät asianomaiset herrat sanoneet ja tulen asiaan palaamaan niin pian kuin siitä jotain lähempää olen selville saanut.

Aarne M. Miettinen —

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 30.

Ministeri Kuorimaa.

12/9 1933

Berliinissä, 12 p:nä syyskuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 2662/561/33,

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
K: 2/88 lae.		33
15/9.33		
5	C5.	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkosiaiministeriölle kunnioittaen ohellisenä lähетен raporttini n:o 30 aiheesta:

Vaikutelmia kansallissosialistien puoluekokouksesta.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI SSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 30.

Berliini ssä 12 p:nä syys kuuta 19 33.

LEIKKAAMINEN	
52/88 h.c.	33
1379-33	
5 C5	

Asia: Vaikutelmia kansallis-
socialistien puoluekokouksesta.

Niinkuin jo Ministeriölle olen tiedottanut, matkustin 30 muun lähetystöpäällikön kanssa valtakunnankansleri Hitlerin kutsusta kansallissosialistien puoluekokoukseen Nürnbergiin, viipyen matkalla 1 - 4 päivinä kuluva syyskuuta. Seuraavassa pyydän saada esittää lyhyen selostuksen matkasta.

Matkalle lähdettiin 1.9. aamulla ylimääräisellä diplomaateille varatulla junalla, joka käsitti 10 vaunua, niistä 2 ravintola- ja 1 salonkivaunu, muut makuuvaunuja, sillä diplomaatit asuivat koko Nürnbergissä oloaikansa junassa. Niinä kahtena päivänä, mitkä Nürnbergissä viivytettiin, oli ohjelma hyvin täysi, niin ettei vapaata aikaa jäänyt juuri ollenkaan. Diplomaatit saivat kuulla valtakunnankanslerin puheet kulttuuripäivien avajaisissa ja puoluekokouksen lopettajaisissa. Molemmissa puheissaan Hitler selvitteli kansallissosialistien pyrkimyksiä rotupuhtaan kansallisesti heränneen ja kansakuntaa palvelevan kansalaisen, n.s. heroisen ihmisen luomiseksi. Kommunismin tuomitsi kansleri mitä jyrkimmin, sanoen sen olevan primitiivisen alkutilan

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

opin, jonka omaksumisesta seuraa kehitys taaksepäin kaikilla aloilla. "Yksityisomistuksen periaate on erottamattomasti sidottu vakaumukseen ihmisten erilaatuisesta ja eriarvoisesta tuotantokyvystä ja sen kautta itse ihmisten erilaatuisuudesta ja eriarvoisuudesta". Valtakunnan ja kansan johtoon on asetettava kykenevimät ja pätevimät voimat, epäpätevyyden palveluksesta on tehtävä loppu. Yksilön on alistuttava vapauksiensa rajoituksiin, jos valtion ja kansakunnan etu sitä vaatii. Valtakunnan ja kansan kokonaisuuden etu on määrävä kansalaisten toiminnalle.

Paitsi näitä tilaisuuksia saivat diplomaatit nähdä juhlanäytännön copperassa ja kolme paraatia: Hitlerjugendin (noin 80.000 nuorukaista), kokoontuneena stadionille, jossa sitä Hitler tervehti, S A, S S ja Stahlhelm järjestöjen (yhteensä n. 135.000 miestä) kokoontumistilaisuuden Luitpoldhainin kentällä, jossa Hitler niitä tervehti ja vihki 126 uutta standarttia (rykmentin lippua) sekä joukkojen ohimarssin Raatihuoneen torilla. Kaikki kolme olivat erinomaisen komeita näkyjä, jotka osoittivat sen sotilaallisen kurin ja hyvän järjestyksen, mikä kansallissosialistien joukoissa vallitsee ja olivat huomiot tältä kannalta erittäin mielenkiintoisia. Standarttien vihkimistilaisuudessa ammuttiin 126 tykinlaukausta uudenaikaisimmista autoille sijoitetuista ilmatorjuntatykeistä, jotka kuuluvat maan puolustusjoukoille. Sotaväenosastot olivat tarkoitusta varten paikalle komennetut. Todettava on myös, että joukkojen innostus oli tavaton johtajan, "Führer'in", kuten Hitleriä Saksassa kutsutaan, saapuessa paikalle ja puhuessa. Joukkojen ohimarssi kesti 4 1/2 tuntia.

Ensimmäisen päivän iltapäivällä saapui valtakunnankansleri Hitler junaan diplomaatteja tervehtimään, jolloin hän ennen asittelyä piti lyhyen puheen, lausuen diplomaatit tervetulleiksi ja pyytään anteeksi, ettei kaikki tässä kiireesti järjestetyssä kokouksessa olekaan ollut täysin asianmukaisesti järjestettyä, mutta että kun hän 2 vuoden kuluttua uudelleen kutsuu diplomaatit samaan tilaisuuteen, tulee kaikki olemaan tarkalleen huoliteltua ja täsmällistä. Lopuksi lausui hän toivomuksen, että ulkovaltojen edustajat veisivät tilaisuuksista mukanaan käsityksen siitä, ettei Saksassa voimassa oleva diktatuuri ole väkivalloin aikaansaatu, vaan kansan tahdon synnyttämä. Puheeseen vastasi vanhin läsnäoleva diplomaatti, Viron lähettiläs Menning, kiittäen siitä suuresta huolenpidosta, mikä diplomaattien osaksi on valtakunnankanslerin puolelta tullut. Tervehtiessään Tanskan lähettilästä kansleri huomautti, että paljon vääristeltäviä tietoja Saksan oloista levitetään ulkomailla, ("Politiken" takavarikoitiin Saksassa 2-3 viikkoa sitten 2 kertaa peräkkäin ja Saksan lehdistö uhkasi Tanskaa kauppaketujen supistamisella, ellei Köpenhaminassa olevan saksalaisten pakolaisten toimistoa suljeta ja siellä tehtävää valhepropagandaa lopeteta) sekä toivoi, että oikeampien tietojen levitessä tämä parjaus menettää vaikutuksensa.

Nürnbergin puoluepäivät olivat ensimmäinen tilaisuus, jolloin Hitler kokosi joukkojensa edustajat. Kustakin S A ja S S Sturmista (kompania) oli saapuvilla 3 miestä lippuineen. Lisäksi oli suurin osa johtajia läsnä. Kompanialippuja (Fahnen) oli saapuvilla noin 10.000, standartteja (rykmentinlippuja) noin 250.

Niinkuin edelläolevasta huomataan, olivat diplomaatit läsnä vain paraatitilaisuuksissa, kun sitävastoin varsinainen "puoluekokous" tapahtui erikseen. Nürnbergin kokonaistulosta ja realipoliittista merkitystä arvioi "Der Deutsche Volkswirt" seuraavasti: "Auch in Nürnberg hat Hitler es noch einmal offen ausgesprochen, dass zahlreiche andere Aufgaben bewusst in den Hintergrund treten müssen, um alle Kräfte für die Überwindung der Arbeitslosigkeit einzusetzen. Er hat ferner die Weiterführung und Vollendung der Reichsreform nicht bloss über die Länder, sondern auch über die Stämme hinaus, die man in der Vergangenheit so oft zur Verhinderung der Reform missbrauchte, in klassischer Formulierung angekündigt. Aber das sind die einzigen Stellen geblieben, an denen man sich in Nürnberg mit grossen konkreten Aufgaben der Staatspolitik befasst hat. Alles übrige war Philosophie, Ideologie, historische Betrachtung und Kritik. - - - Eine ausserordentliche Kraftquelle ist daraus aufgebrochen, die die Partei erneut und fester noch zusammenfassen wird und für die nächsten Jahre harter Arbeit dem Führer und Staatsmann die wichtigste Basis für sein Wirken geben soll. Die ganzen ethischen Kräfte und Postulate bauen auf einer Geschichtsphilosophie auf, in deren Mittelpunkt die Rassenlehre steht".

Tämä arvostelu tuntuu asiallisimmalta mitä täkäläisessä lehdistössä olen lukenut ja on ehkä siksi mielenkiintoinen lainattavaksi.

Diplomaattien kannalta oli mielenkiintoista nähdä kansallissosialistinen organisatio suuressa kaavassa ja todeta, kuten ylempänä jo mainittiin, varsin hyvä sotilaallinen kuri ja järjestys, suuri kunnioitus johtajaansa kohtaan ja kaikesta päättäen suuri, osittain

fanaattinenkin innostus omaan asiaan.

= =
=

Tämä itse kokouksesta, joka ehkä olisi ollut mielenkiintoisempi sotilasasiamiehelle kuin lähettiläälle. Mitä tulee siihen arvosteluun, jonka eräät Suomen lehdet ovat julkaisseet sitä vastaan, että allekirjoittanut otti matkaan osaa, olen jo Ministeriölle asialliset, pätevät perustelut esittänyt. Lisään tähän, että Sveitsin hallitus on asettunut asiassa lähettiläensä kannalle, jota myös saksalaisissa lehdissä oli arvosteltu ja esittänyt tällaisen "Diplomatisches Bulletinin" mukaan seuraavaa:

"Sozialistische Kreise in der Schweiz hatten in letzten Tagen Vorwürfe darüber erhoben, dass der hiesige schweizerische Gesandte, Exz. Dinichert, an dem Parteitag der NSDAP. in Nürnberg teilgenommen habe. Die Angelegenheit hat daraufhin den Bundesrat beschäftigt, der sich einstimmig zu der Ansicht bekannt hat, dass Minister Dinichert vollkommen korrekt gehandelt hat; man stellte fest, dass die Vertreter von etwa 30 Staaten die Einladung angenommen hätten. Es sei der Wille des Bundesrats, mit Deutschland einen freundschaftlichen Verkehr und die korrektesten Beziehungen zu unterhalten. Dieser Standpunkt erfordere, dass seitens der Schweiz alles vermieden werde, was auch nur den Anschein erwecken könnte, als wolle man durch dieses Sich-Fernhalten irgendwie demonstrieren".

Vielä on pidettävä mielessä se tosiasia, että kansallissosialismi on Saksassa yksinvaltiainen ja siis itse asiassa kansallissosialismi ja Saksan valtakunta yksi ja sama. Jos tällöin on sopimatonta, että Suomen lähettiläs ottaa osaa kansallissosialistisiin juhlatilai-

suuksiin muiden maiden lähettiläiden kanssa, pitäisi olla yhtä sopimatonta, että Suomen lähettiläät Moskovassa ja Roomassa ottavat osaa kommunistisiin ja fashistisiin juhlailaisuuksiin. Viimemainituissa suhteissa en kuitenkaan muista nähneeni minkäänlaisia arvosteluja missään lehdessä.

Ramell Kosma —

5 C 5

1933

N° 31-48

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 31.

Ministeri Wroonmaa

13/9 1933.

Berlinissä, 13 p:nä syyskuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

n:o 2673 / 563 / 33.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
53/89 he.		33
16/9.33		
RYHMÄ		
5	C5.	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohel-
lisena lähetän raporttini n:o 31 aiheesta:
Keskusteluja ja ensimmäisiä vaikutelmia.

Ministeri:

Raimo Hoikka

Salainen.

BERLIINI SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 31.

Berliini ssä 13 p:nä syys kuuta 19 33.

53/89	me.	33
16/9.33	9	
5	05.	

Asia: Keskusteluja ja ensimmäisiä
vaikutelmia.

Viimeistä edellisessä raportissani selostin ensimmäisiä keskustelujani Auswärtiges Amtissa. Seuraavassa kerron muutamista keskusteluista, joita minulla on ollut käydessäni ensi vierailulla toisten lähetystöpäälliköiden luona.

Ranskan ambassadööri kertoili vilkkaasti ja laajasti uuden Saksan syntymisen syistä ja tulevaisuuden mahdollisuuksista. Saksan kansa rakasti aikoinaan Wilhelm II:sta ja samoin rakastaa se nykyään Hitleriä. Jälkimmäinen on uusi painos edellisestä, vain toisissa olosuhteissa kasvanut. Hitler ja hitlerismi edustaa samaa pangermanistista ajatusta kuin Wilhelm II:n, jonka pohjimmaisena pyrkimyksenä on "Deutschland über alles". Uuden suunnan asema on niin luja, ettei ole olemassa mitään syytä kuvitella sen kukistumista. Vain 2 seikkaa voivat aiheuttaa olotilan muutoksen: täydellinen taloudellinen romahdus tai ulkomaisen konfliktin syntyminen. Kun sodan mahdollisuus on hyvin vähän to-

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen.

- 1) Tavallinen.
- 2) Tavallinen ja lisäksi ..... lle.
- 3) Ei tiedoituksiin.
- 4) Ei tiedoituksiin, mutta ..... lle.

dennäköinen, jää taloudellisen tilanteen kärjistyminen suuremmaksi vaaraksi. Kun on kysymyksessä kansan tahdosta luotu diktatuuri, eikä väkivallalla anastettu, on sen asema hyvin luja ja saattaa kestää vuosikymmeniä, ellei edellämainitut 2 seikkaa toisi tilanteeseen odotamatonta muutosta, mikä myös näyttää kysymyksenalaiselta. Uudet olosuhteet ovat tehneet information saannin erinomaisen vaikeaksi, sillä sanomalehdistöön ei voi uskoa ja muilta tahoilta on tietojen hankinta miltei mahdollonta.

Japanin ambassadööri, joka vasta noin 6 kk. on ollut Saksassa, sanoi mielenkiinnolla seuranneensa kehitystä täällä. Hän oli sitä mieltä, että jos kansallissosialismi pysyy terveen kehityksen linjalla, se voi tuoda minkään Saksalle paljon hyvää ja lujittaa Saksaa sisäisesti, mutta jos se lähtee menemään väärään suuntaan, voivat seuraukset muodostua kohtalokkaiksi. Nykyinen systeemi lujittuu edelleen ja tulee todennäköisesti pitkäaikaiseksi.

Ruotsin lähettiläs kertoi saaneensa hallituksensa ja hallituspiirit vakuutetuiksi siitä, että uudet olot Saksassa tulevat kestämiin ja että suhteita Saksan kanssa hoidettaessa tämä seikka on otettava huomioon. Kysymykseeni, olisiko nykyisen systeemin mahdollisen kivistumisen seurauksena Saksassa kommunismi, sanoi Ruotsin lähettiläs pitävänsä todennäköisempänä, että mikäli kansallissosialismi ei onnistuisi säilyttämään valta-asemaansa, sen seuraajana tulisi olemaan monarkia.

Kaikki 12 lähettilästä, joiden luona olen ennähtänyt tähän mennessä käydä, ovat Saksan sisäisten olojen pysyvyydestä esittäneet saman käsityksen kuin mitä edellä olen selostanut. Samanlaatuisiin käsityksiin

olen itsekin muutamina täälläoloviikkoina tullut. Kun ottaa huomioon, että Hitlerin n.s. taistelujoukot S.A. ja S.S. ovat nykyään lukumäärältään noin 900.000, että hänen puolueeseensa hyväksytyjen jäsenten lukumäärä on puoluetoimiston ilmoituksen mukaan nyt n. 3 miljoonaa ja että liittymisanomuksia käsittelynalaisena on vielä 2 miljoonaa, lisäksi että Stahlhelm-järjestö, jonka lukumäärä on n. 150.000, kannattaa Hitleriä ja että pari päivää sitten puolustusministeri von Blomberg armeijan manöövereillä julisti, että armeija kokonaisuudessaan tulee uskollisesti täyttämään Hitlerin määräykset, niin joutuu kysymään, mistä löytyisi se voima, joka nykyisen systeemin kukistaisi? Sen voi päinvastoin sanoa lujittuvan päivä päivältä.

Nämä ovat alkeellisia tosiasioita, jotka on otettava huomioon Saksaan suhtauduttaessa, oltakoonpa Saksassa vallitsevista oloista ja systeemistä mitä mieltä tahansa.

Edelläoleva oli jo kirjoitettu, kun sain tilaisuuden mielenkiintoiseen keskusteluun Sveitsin ja Liettuan lähettiläiden kanssa.

Sveitsin lähettiläs katsoi Saksan nykyisen hallituksen aseman poliittisesti erittäin lujaksi. Taloudellinen puoli sen sijaan antaa aihetta paljon huoleen ja saattaa kehittyä hyvin kriitilliseksi. Sveitsin kannalta on naapurimaana tärkeää ylläpitää hyviä suhteita Saksaan, olkoon sen hallitussuunta mikä tahansa.

Liettuan lähettiläs oli epäilevämmällä kannalla tilanteen kestävydestä kuin muut tähän saakka tapamani henkilöt. Taloudellisen tilanteen vaikeutuminen saattaa tuoda mukanaan muutoksia. Osassa S.A. miehistöä

ilmenee tyytymättömyyttä siitä, ettei vallankumousta jatketa ja vaaditaan radikaalisia taloudellisia ja sosiaalisia uudistuksia. Kommunistit ovat myös aktiivisessa saalaisessa toiminnassa ja keskitysleireissä on heidän työnsä hyvin efektiivistä. Hallituksen sisällä on kaksi suuntaa, pidättyväisempi, johon ovat kuuluneet m.m. Göring, Schmitt, Krosigk ja Hitler ja radikaali, jota johtavat Göbbels ja Darré (viimemainittu vaatii maan jakamista suuressa mittakaavassa). Hitler on ruvennut jonkun verran horjumaan näiden suuntien välillä. Radikaaliset ainekset tullaan ehkä tyydyttämään uhraamalla joitain juutalaisia. Jos valtakysymys tulisi myöhemmin syntyneeseen, eivät nykyiset johtajat siitä luopuisi ilman taistelua. Kommunistien pääsy valtaan ei ole mahdollinen, vaan syntyy muutos, mikäli se syntyy, monarkian merkeissä. Mutta edellytyksenä johonkin mullistukseen nykyisestään on taloudellisen tilanteen huonontuminen siitä, mikä se nykyään on. Jos tämä tilanne rupeaa paranemaan, mistä toistaiseksi ei ole merkkejä näkyvissä, ei mikään systeemin muutos ole ajateltavissa.

Kun tehtäviini kuuluvat viralliset vierailut vasta ovat alkuasteellaan, saattaa niiden kuluessa vielä saada joukon mielenkiintoisia tietoja, joista edelleen tulen kertomaan. Olen jo näin alussa halunnut ensimmäisiä huomioitani merkitä paperille.

Arne W. Kinnunen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *F.*.....

OSASTO: *C5.*.....

ASIA: .....

Berliinissä olevan lähetystön raportti n:o 32.

Ministeri Vuoremaa.

22/9 1933.

Berliinissä, 22 p:nä syyskuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

no 2734/588/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
5689/100		33
25/9.33		
5 C5		

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 32 aiheesta

Kauppasopimuksemme.

Ministeri:

Raimo Korte

Salainen.

BERLIINI SSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 32.

Berliinissä 22 p:nä syyskuuta 1933.

ULKOASIAINMINISTERIÖN	
5689 fac.	33
25/9.33	
5 C5	

Asia: Kauppasopimuksemme.

Kävin 22. 9. Auswärtiges Amtin kaupallisen osaston apulaispäällikön Ullrichin luona ensi käynnillä, jolloin asetin kysymyksen, mitä meillä on kaupallisella alalla odotettavissa Saksan taholta.

Hra Ullrich sanoi tällöin, että sopimuksemme irtisanominen marraskuun 1 p:nä on hyvin todennäköinen, vaikkei asiassa päätöstä vielä olekaan tehty ja että Saksa todennäköisesti tulee ehdottamaan neuvottelujen alkamista lokakuun 15-20 päivän tienoilla sen jälkeen, kun hollantilaisten kanssa asia enemmän tai vähemmän on saatu selväksi. Saksalais-hollantilaisten neuvottelujen pitäisi alkaa lokakuun alussa.

Kaikissa asiaharrastavissa piireissä Berliinissä on huomattavissa merkillepantava hermostuneisuus englantilaisen viikon ja Suomen-Englannin kauppasopimuksen johdosta, jonka sisältöä vielä ei tunneta. Jos sen kautta Saksa kadottaa etujaan ja myyntimahdollisuuksiaan Suomessa, on välttämätöntä vastaavasti korjata suomalais-saksalaista kauppasopimusta, sanotaan.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Tämä levottomuus ilmeni myös Auswärtiges Amtissa siellä käydessäni. Koetin tiedustella, mihin suuntaan saksalaiset mahdollisesti haluavat saada muutoksia, mutta eivät virkaherrat pystyneet mitään tarkemmin määrittelemään. Eräs heistä mainitsi, että maataloustuotteitten suhteen luultavasti on helpompi löytää tyydyttävä ratkaisu kuin puuteollisuusalalla.

Saksan kauppapolitiikan suuntautumisesta mainitsi Rumanian lähettiläs, että saksalaiset ovat vihdoin käsittäneet kauppapolitiikkansa suuntautumisen merentakaisiin maihin virheeksi, ja että heidän oikeat markkinansa ovat pohjois-, itä- ja kaakkois-Euroopassa. Onhan Saksan kauppa Argentiinassa ollut 7 viime vuoden aikana 2 miljardia Rmk:lla passiivinen. Harrastaessaan merentakaista kauppaa ovat saksalaiset suhtautuneet välinpitämättömästi edellään mainittuihin Euroopan maihin ja siten osittain menettäneet näitä luonnollisia markkinoitaan, joita nyt on paljon vaikeampi voittaa takaisin. Orientoituminen tähän suuntaan on kuitenkin nyt täydessä käynnissä. Meidän naapurimaiden on myös otettava huomioon Saksa tärkeänä tekijänä taloudellisessa elämässämme.

Edelläkolevat Rumanian lähettilään lausunnot olen tässä yhteydessä mielenkiintoisina halunnut merkitä.

Kansallissosialistien ulkopolitiikan johtaja Rosenberg on myös puheissaan painostanut taloudellista lähentymistä erikoisesti Pohjoismaihin. Tästä syystä olettaisi, etteivät saksalaiset tulisi olemaan erikoisen jyrkkiä vaatimuksissaan, mutta sitäkin ei voi etukäteen tietää. Toiselta puolelta tulee meilläkin olemaan hyviä valtteja vastaisia neuvotteluja varten.

Aikomukseni on lähipäivinä yrittää tavata talous-

ministeri Schmittiä ja maatalousministeri Darréta, koettaakseni saada selville, mikä heidän ohjelmansa meidän suhteemme on, sillä Auswärtiges Amtin herrojen ovat useat virkatoverini väittäneet olevan monissa asioissa huonosti informoituja hallituksen suunnitelmista. Palaan näin ollen kysymykseen uusia tietoja saatvani.

Ministeri: *Raimo Hormaa*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: .....

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 35.

Ministeri Wuorimaa.

25/9 1933.

Berlinissä, 25 p:nä syyskuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 2743/589/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
27/89 h.c.	D. D.	33
28/9.33		LVL
5	C5	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkosiaiministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 33 aiheesta
Kansallissosialistisen valtion perusteet.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINISSÄ

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Berliini ssa 25 p:nä syys kuuta 1933.

Asia: Kansallissosialistisen
valtion perusteet.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	33
5789/ae	
28/9.33	
5	05

Jo ennen saapumistani Saksaan samoinkuin täällä oloni ensiviikkoina olen pyrkinyt pääpiirteittäin perehtymään kansallissosialistisen valtion perusaatteisiin, voidakseni paremmin käsittää ja seurata tapahtumia maassa, jonka kehityksestä ja olosuhteista minun on hallitukselle tiedotettava. Kun Suomen lehdistössä en muista huomanneeni tämän aiheen asiallista käsitteilyä, lienen vastaisen raporteerauseni pohjaksi oikeutettu muutaman sivun laajuisessa selostuksessa aivan lyhyesti esittämään nykyistä Saksaa hallitsevat periaatteet ja kansallissosialistisen valtion poliittista konstruktiota määräävät opit. Tunteamalla nämä seikat, on myös helpompi käsittää tapahtumia ja otteita uudessa Saksassa.

Liberalistisen valtion olemukseen kuuluvat seuraavat 4 periaatetta: 1. kaikkien valtionkansalaisuus, 2. kaikkien samanoikeudellisuus, 3. kaikkien ajatuksenvapaus ja 4. kaikkien oikeus henkilölliseen vapauteen.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Sen sijaan perustuu kansallissosialistisen valtion olemus seuraaviin periaatteisiin: 1. valtion totaliteetti ja aktiviteetti; 2. valtion kannattajain (Staatsträger) hierarkia; 3. valtionkansalaisten samantuuisuus ja 4. kansan yhtenäisyys (Volksgemeinschaft).

Tarkastakaamme lähemmin näitä kansallissosialistisen valtion perusteita.

1. Totaliteettivaltio puuttuu rajoituksitta kaikkiin yksityisiin suhteisiin, ottaen palvelukseensa kaiken elämäntoiminnan: talouden, ammatin, perheen, yhdistykset. Talous järjestetään valtiollisesti, ammatinvalintaan vaikuttaa valtio, valtio asettaa perheen rotuhygienian alaiseksi ja yhdistykset yhdenmukaistutetaan (Gleichschaltung). Koko tällä elämän täydellisellä soveltamisella valtioon on aktiivinen tarkoitus: luoda saksalainen voima. Se, mikä yksityiselle antaa mahdollisimman vapaan ja laajan liikkumisalan ei ole oikein, vain se on oikein, mikä synnyttää valtion suurimman voiman. Oikeustunto ei suuntaudu yksilöön, vaan valtioon. Siksi ei mikään ole ehdottomasti turvattu valtion sekautumiselta. Entisajan valtion täydellisen yksityistytämisen (Privatisierung) asemelle on tullut yksityiselämän täydellinen valtiollistuttaminen: kaikki elämä on asetettava valtion palvelukseen.

2. Valtionkansalaisuus ja valtionkansalaisen

samanoikeudellisuus ei ollenkaan enää ole mikään luonnollinen oikeus, vaan melkeinpä luonnoton käsite. Valtio ei lähde enää yleisestä ja yhdenarvoisesta valtionkansalaisesta, vaan johtajasta (Führer). Johtajan henkilö on valtion ruumiillistuma ja johtajasta virtaa valtiollisuus yhä laajempiin piireihin. Täten syntyy hierarkia, jonka huippuna on johtaja. Hänestä siirtyy valtiovalta ministereihin, käskynhaltijoihin ja kansallissosialistisen puolueen johtajiin ja järjestöihin. Puolueessa on jälleen hierarkinen rakenne puoluejäsenestä S.A:han (Sturm-Abteilung) ja S.S:ään (Schutzstaffel). Tästä kaikesta muodostuu suljettu, järjestynyt hierarkia, mutta tämän kokonaisuuden perustana on "saksalainen ihminen". Joka ei laadultaan ole saksalainen, ei kuulu valtioon edes sen mahdollisena kannattajana, vaan voi olla ainoastaan valtiollisen järjestyksen ja huolenpidon esineenä, valtion asukkaana ja suojattina. Tasa-arvoisuudesta ei ole enää kysymys, oikeudet ovat hierarkisesti asteittain jaetut sen aseman mukaan, mikä kullakin valtiorakenteessa on. Mikä on oikeus, siitä ei sovita, vaan sen määrää johtaja.

3. Valtiossa ei ole enää kilpailua eri aatteiden välillä, vaan on olemassa aatteita, jotka ovat päteviä, aatteita, jotka eivät ole päteviä ja aatteita, jotka on tuhottava. Määrätyllä maailmankatsomuksella

ja valtioaatteella on etuoikeus. Joka tahtoo olla valtionkannattajain (Staatsträger) joukossa, hänen täytyy omata määrätty, juuri tähän valtioon kuuluva ajatus-tapa, eikä mikään muu. Toisin ajatteleva kansalainen on maanpetturi. Uudessa valtiossa ei voi olla oppositiota; on vain myöntyminen tai kieltäminen ja joka on hallitusta vastaan, on myös valtiota vastaan, siis valtion vihollinen, jolla ei ole mitään moraalista oikeutta. Kun valtio vaatii määrättyä ajatustapaa, yhte-näistä moraalista, pyrkii se kansalaistensa laadun yhtä-läisyyteen (Artgleichheit). Kuka tahansa ei voi päästä valtionkansalaiseksi, vaan on tämä kansalaisuus sidottu määrättyyn ihmislajiin (Artung). Hitler-valtio tunnus-taa vain saksalaisen lajin (die deutsche Artung). Tämä valtio vaatii kaikissa elämän ilmaismuodoissa laatupuhdasta saksalaisuutta, eikä ota tasa-arvoiseen suojelukseensa vieraslaatuista. Vieraslaatuudella on yllykkeenä vierailijan oikeus, mutta ei kotioikeutta.

4. Ei vapaa yksilö, vaan kansa on elämän ydin, joka määrää samanlaatuisuuden, johdon hierarkian ja valtion totaliteetin. Kansa jakautuu talonpoikiin, porvareihin ja työläisiin, Yhteyden johtajan ja kansan välillä muodostavat joukkokokoukset ja joukkomielenoso-

tukset. Mutta johto ei käänny joukon massan puoleen yksilöiden kokouksina, vaan kansan puoleen joukkona. Sillä johto ei saa tehtävänsä massoilta, vaan Saksan kansalta. Johtaja taas ei ole johtaja vapaan henkilöllisyytensä (Persönlichkeit) perusteella, vaan hän on johtaja, koska hän on voittanut kansan puolelleen ja koska hän on saanut johtajatehtävänsä maaliskuun 5 päivän ~~kansanvalinnan~~^{vaalien} kautta. Hitler-valtio ei ole vapaamielinen eikä se ole olemassa antaakseen vapaille yksilöille tilaisuuden talouselämään ja kultuuriin, vaan pyrkii se saavuttamaan Saksan kansalle mahdollisimman suuren mahtavuuden, kokoamalla kaikki ulkonaiset ja sisäiset voimakeinot. Siksi tahtoo Hitler organisoida valtion, talouden ja maat yhdeksi yhtenäiseksi voimaksi, koettaen saavuttaa Saksan kansan moraalisen yhtenäisyyden, luoda lujan, suljetun ja vastustuskykyisen kansallisen ja valtiollisen mielen, kansanyhtenäisyyden.

Edellä on kaikessa lyhykäisyydessään ja hyvin konsentroidussa muodossa koetettu esittää ne periaatteet, joille kansallissosialistinen valtakunta perustuu. Lisäksi olisi ehkä syytä muistuttaa, että Hitlerin valtaantulo on tapahtunut täysin laillista tietä, kansan enemmistön tahdosta, että valtakunnan pohjana edelleen on Weimarin tasavallan perustuslaki ja että Saksassa niin ollen voidaan sanoa vallitsevan demokraati

tisen diktatuurin, niin paradoksimaiselta kuin tämä sanontatapa tuntuukin. Sen sijaan ei liberalismista ole jälkeäkään jällellä.

Uutta olotilaa arvostelee eräässä äskettäin ilmestyneessä julkaisussa teologi ja tri Wilhelm Stapel, itse kansallissosialismin kannattaja ja tunnettu poliittis-uskonnollinen kirjailija, seuraavasti: "Ettei totali-aktivistinen, samanlaatuinen, johtajahierarkiaan perustuva, kovaan kuriin järjestetty kansanvaltio (Volksstaat) ole mikään "mukava" asia, on myönnettävä. Vallankokoaminen tuo aina mukanaan epämukavuuksia niille, joiden täytyy alistua korkeimman tahdon mukaan. "Porvarillisissa oikeusvaltioissa" oli mukavampi asua, yksityiskannalta "vapaampi". Mutta Saksan kansan nykyajan biologinen ja historiallinen olotila vaatii vallanmuodostusta uuden periaatteen mukaan. Uudenlaatuinen valtio, johtajavaltio (Führer-Staat) ei ole keinotekoisesti keksitty eikä suunnitelmanmukaisesti "tuotettu", vaan on syntynyt hädässä ja tuskassa ja kärsimyksessä niiden taisteluista, joita metafyyssilliset voimat ajoivat. Se ei ole syntynyt "oikeusvaltiona" juridisesti puhtaan kehityksen kautta, vaan on murtautunut esiin historiallisella väkivallalla. Sen kantajina eivät ole liberalisen maailmankatsomuksen laatuiset "kansalaiset", sen kantajana on kansan historiaa luova voima. Historiaa

luovaan voimaan suhtaudutaan toisin kuin "oikeusvalti-
oon". Ja mitä siitä, miellyttääkö tämä valtio teitä
vai ei? Se on olemassa, koska sen täytyy olla".

Antti V. V. V.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan kalenterin rep. n:o 34.

Ministeri Vuoremaa.

2/10 1933.

Berliinissä, 2 p:nä lokakuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 2796/612/33.

58/89/ae.	33
5/10.33	
5	C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 34, aiheesta:

Huomioita Saksasta.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINISSÄ SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 34.

Berliini ssa 2 p:nä loka kuuta 1933.

Asia:

Huomioita Saksasta.

ULKOASIAINMINISTERIÖN	58/89 he.	33
5/11.33		
5	05	

Lyhyt oloaika maassa ei oikeuta vielä perusteellisia käsityksiä esittämään oloista, jotka ovat niin uudet ja toisenlaiset, kuin mihin tähän saakka on totuttu ja mitä on tunnettu. Siitä huolimatta yritän seuraavassa lukemani, näkemäni sekä niiden keskustelujen perusteella, joita minulla täällä vanhempien diplomaattitoverien ja eräiden saksalaisten kanssa on ollut, samoinkuin huomioonottaen viimeisten viikkojen tapahtumat, luoda jonkunlaisen kuvan tämän päivän Saksasta, kuvan, joka varmaankin jää pintapuoliseksi, mutta josta kuitenkin ilmenee joukko uudelle Saksalle ominaisia piirteitä, sekä hyviä että huonoja ja joka perustuu tosiasioihin eikä liioteltuihin tai väritettyihin kuvauksiin, joita valitettavasti osa lehdistöämme näyttää harrastavan.

Ensimmäisiä vaikutelmia Saksaan tulijalla on, että maassa vallitsee erinomainen kuri ja järjestys. Kauan ei täällä tarvitsekaan olla, ennenkuin huomaa

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tämän olevan tosiasian ja vuosia maassa olleet sanovat turvallisuuden olevan nykyään aivan toisenlaisen kuin ennen. Niinpä voi Berliinissä missä vain ja mihin vuorokauden aikaan tahansa liikkua tarvitsematta peljätä tulevan ahdistetuksi tai ryöstömurhan alaiseksi. Rikollisuus on myös vähentynyt varsin vähäpätöiseksi verrattuna siihen, mitä se ennen Hitlerin valtaantuloa oli.

Ennen muuta herättää kuitenkin huomiota se tavaton kansallinen innostus, mikä kaikkialla ilmenee, olkoon se SA, SS tai Stahlhelm-joukkojen marssiessa tai johtavien henkilöiden, ennenkaikkea "Führer'in" ilmaantuessa missä tahansa. Samoin ovat erikoisen suosittuja Göring ja Göbbels. Kansallissosialistinen liike on herättänyt voimakkaalla kansallisella propagandallaan eloon jo uinahtaneet kansalliset tunteet sellaisella voimalla, että joukot ja massat suorastaan ovat haltioituneita. Että tämä kansallinen itsetunto silloin tällöin purkautuu muotoihin, jotka ovat kaikkea muuta kuin miellyttäviä (ulkomaalaisia, jotka eivät tervehdi Hitler-tervehdyksin ohimarssivia Hitlerlippuja, kuritetaan y.m.), sitä ei voi kieltää. Mutta kun katselee vakavilmeisiä SA- ja SS-miehiä, kuvastuu heissä toivo ja usko parempaan tulevaisuuteen, masentuneisuus ja epätoivo, jonka ulkoministeri von Neurath sanoi ennen kansan keskuudessa vallinneen, on kuin pois pyy-

hitty. Hitlerin tunnussana "yhteisuhrauksin, yhteisvoimin yhteistyössä" on epäilemättä saanut ihmeita aikaan Saksan kansan mielialassa.

Että Hitler menettelytavoissaan on hyvin paljon ottanut oppia bolshevikeilta, sitä ei voida kieltää (ja taistelu kommunismia vastaan voidaankin menestyksellisesti suorittaa vain käyttämällä samoja aseita kuin kommunistit), mutta hänen oppinsa on toinen. Kansallissosialistien suurin vastustaja on kommunismi ja siitä syystä sitä vastaan käydäänkin säälimätöntä taistelua. Kun lukee kommunistivastaisen liiton pari viikkoa sitten julkaiseman, suurimmalta osaltaan asiakirjoihin perustuvan kirjan "Bewaffneter Aufstand", tulee jokseenkin vakuutetuksi siitä, että ellei kansallissosialismi Saksassa olisi päässyt valtaan silloin kuin se pääsi, olisi kehitys varsin pian vienyt kommunismiin. Tämän käsityksen ovat useat saksalaisetkin esittäneet. Tästä syystä eivät kansallissosialistien väitteet siitä, että he ovat pysähdyttäneet kommunistisen hyökyaallon Euroopassa, ole väärät, vaikkei heille muista syistä tästä vielä muualla halutakaan tunnustusta antaa.

Valtiolliselta ja historialliselta kannalta tulee Hitlerin toimenpiteistä todennäköisesti kauaskantoisimmaksi Saksan valtakunnan yhtenäisyyden luominen. Osavaltiot ovat edelleen muodollisesti omine hallituksineen olemassa, mutta on niillä kaikilla valvojina

keskushallituksen asettamat käskynhaltijat (Statthalter), jotka voivat estää entisten osavaltioiden hallitusten toimenpiteet, milloin katsovat niiden olevan valtakunnan edun vastaiset. Kehitys tulee kulkemaan näiden osavaltiohallitusten häviämistä kohti ja Statthaltervirastojen muodostumiseen meikäläisiä lääninhallituksia vastaaviksi. Tätä kehitystä tuskin mikään systeeminmuutokseen enää tulee muuttamaan, vaan jää tämä Hitlerin teko pysyväksi suurteoksi Saksan historiaan.

Mitä ja miten tämä Saksan sisäinen lujittuminen sekä valtiollisesti että henkisesti muuhun maailmaan vaikuttaa, ei kuulu tämän raportin piiriin, jossa käsitellään Saksan sisäisiä tapahtumia huomioonottamatta ulkopoliittisia näkökohtia, joita tulen käsittelemään eri raportissa.

Raportissani n:o 33 olen esittänyt kansallissosialistisen valtion poliittiset periaatteet. Niitä suuntaviivoja pitkin pyritään uutta Saksaa järjestämään, vaikka Hitler omassa kirjassaan sanookin, ettei julistettua ohjelmaa aina voida kirjaimellisesti täyttää, vaan on mukauduttava kulloinkin olevien olojen vaatimuksiin.

Kaiken toiminnan yhdenmukaistuttaminen (Gleichschaltung) jatkuu edelleen niillä aloilla, joilla sitä vielä ei ole toteutettu. Koulu- ja yleensä opetus-alalla järjestetään nuorison kasvatus kansallissosialististen oppien mukaiseksi, yliopistot ja ylioppilastoi-

minta yhdenmukaistutetaan, italialaista dopolavorosysteemiä sovelletaan, juutalaiset ja systeemiin kielteisesti tai epäilyksellä suhtautuvat poistetaan toimistaan jne. Propagandaministeri Göbbels itse, yksi nykyajan suurimpia puhujia, hoitaa tehtäviään loistavasti. Hallitus pitää yllä vilkasta yhteyttä massojen kanssa, järjestetään yhtämittaa jättiläiskokouksia eri puolilla maata, joissa sen johtavimmat miehet esiintyvät. Göbbels on ilmoittanut kokouksia järjestettäväksi loka-marraskuulla 150,000. Hitler itse ei koskaan viivy kuin lyhyen ajan kerrallaan Berliinissä, kulkien puhumassa eri seuduilla. Hallituksen liikuntaväline on miltei yksinomaan lentokone, niin että Hitler samana päivänä, jos miin tarvitaan, voi puhua neljässä eri valtakunnan nurkassa. Kansallissosialistiseen puolueeseen pyrkijöitä on heidän puoluetoimistonsa ilmoituksen mukaan 2 miljoonaa henkeä, kun puolueeseen hyväksytyjä jäseniä jo on melkein 4 miljoonaa. Että sisäinen kuri puolueessa on tavattoman ankara, sen huomaa joka paikassa, jossa lähemmin pääsee sitä seuraamaan. Mutta kuri ei ole kova vain puolueessa, vaan ankaran komennon alaisina ovat kaikki saksalaiset. Auktoritäärinen ja totalitäärinen valta ei voi sallia, että toisin kuin ohjelman mukaan ajattelevia ja toimivia henkilöitä on olemassa, ainakaan mieliteitään esittämässä. Sellaiset henkilöt on suljettava pois vapaasta yhteiskunnan piiristä ja sijoitettava keskitysleiriin kasvatettavaksi, josta hänet vapautetaan,

sitten kun hän on muuttanut mieltään. Kysyin eräältä Göringiä lähellä olevalta henkilöltä Preussin valtioministeriöstä, miten olosuhteet ovat keskitysleireillä, kun niistä ulkomaan lehdissä kerrotaan kauhujuttuja. Sain suunnilleen seuraavan vastauksen: Totaliteettivaltio ei voi sallia, että henkilöt, jotka valtakuntaa ja siinä noudatettuja oppeja arvostelevat, voivat liikua vapaasti ja vahingoittaa systeemiä, vaan on heidät valtakunnan edun tähden eristettävä siksi, kunnes heidät todetaan vaarattomiksi. Keskitysleireissä on sotilaallinen kuri ja järjestys ja joka siihen mukautuu, ei kärsi missään suhteessa kohteluun nähden, joka sitä rikkoo, joutuu rangaistuksenalaiseksi niinkuin sotilas sotaväessä. Kauhujutut ovat liioitteluja, sillä kiusaamista leireillä ei tapahdu, poikkeuksena saattaa tietenkin olla joku raaka vartija, joka silloin toimii vastoin ohjeita ja asian tultua tietoon, epäilemättä joutuu rangaistuksi. Keskitysleirien valtavan enemmistön muodostavat notooriset kommunistit, mutta on siellä lukuisia sosialidemokraattejakin sekä vähäinen määrä muita. Kuinka suuri leireissä olevien vangittujen kokonaislukumäärä on, siitä on mahdoton saada tietoja.

Kommunistien maanalainen toiminta jatkuu edelleen ja tuottaa viranomaisille paljon vaivaa ja huolta. Joukottain heitä vangitaan, salaisia kirjapainoja ja lentolehtisiä löytyy edelleen, mutta salainen poliisi

väittää toiminnan siinä määrin heikenneen, ettei se enää edusta valtakunnalle mitään vaaraa.

Kirkollisen kysymyksen on Hitler onnistunut valtiolleen järjestämään varsin edullisesti. Paavin kanssa solmittiin konkordaatti, joka kieltää katolisen kirkon sekaantumasta valtiotoimintaan ja politiikkaan ja sallii ainoastaan puhtaasti uskonnollisen sielunhoidon kansallisena kirkkona. Paavin nuntius tuntui valittavan tätä tilametta, mutta sanoi katolisen kirkon jo Italiassa siihen tottuneen. Luterilaisen kirkon on Hitler onnistunut yhdistämään yhdeksi valtakunnan protestanttiseksi kirkoksi. Aikaisemmat sisäiset kirkokuntariidat on pakolla lopetettu ja perustettu koko maan luterilaista osaa kirkollisesti ja kansallisesti hallitseva synoodi, joka muutama päivä sitten valitsi historiassa ensimmäiseksi valtakunnanpiispaksi (Reichsbischof) pastori Müllerin, joka vähää aikaisemmin oli valittu Preussin piispaksi. Täten on Saksan luterilaisessa kirkossa vuosikymmenien jälkeen ainakin ulkonainen kirkkorauha saatu aikaan.

Valtiollinen ja poliittinen konsolidoituminen näyttää näin edistyvän säännöllisesti. Olen nyt käynyt ensi vierailulla noin 30 eri ulkovallan edustajan luona ja ovat kaikkien lausunnot, neuvostolähettilästä myöten, Saksan oloista yhdessä suhteessa olleet yhtäpitävät, nim. että Hitlerin hallituksen asema on luja, eikä voida olettaa minkään sisäisen voiman pystyvän

sitä kukistamaan, ellei 1) synny sotaa tai 2) tule täydellistä taloudellista romahdusta.

Sota kuuluu ulkopoliittisiin tekijöihin, jota tässä ei käsitellä. Taloudellinen romahdus taas riippuu maan raha- ja talouselämän kehityksestä ja siinä onkin Saksan hallituksella kovin ja raskain tehtävä. Useimmat ulkomaiset virkaveljeni ovat tässä kysymyksessä olleet sitä mieltä, ettei Saksa, vaikka se onkin varsin vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa, kuitenkaan ole vielä sellaisissa olosuhteissa, että romahdusta, jota toiset toivovat, toiset pelkäävät, ole odotettavissa ennenkuin muutamien vuosien kuluttua, mikäli taloudellinen asema edelleen huononisi. Eri tahoilla voi kyllä ensi talven kuluessa, sillä se tulee olemaan vaikein ja ratkaisevin aika, syntyä levottomuuksia, mutta sellaiset pystyy hallitus hallitsemaan, siksi luja sen asema on, eikä se ilman taistelua tule asemastaan luopumaankaan. Viimemainittu lausunto on Romanian lähettilään.

Tässä olemmekin joutuneet taloudellisiin kysymyksiin ja niistä seuraavassa muutama huomio.

Työttömyys.

Vaikein ja tärkein tehtävänsä on hallituksella työttömyyskysymyksessä. Saksassa oli vuosi sitten yli 6 miljoonaa työtöntä. Tämän tavattoman suuren joukon sijoittaminen uudelleen työhön on antanut hallitukselle paljon huolta ja vaivaa ja johtavat henkilöt kuuluvat

olevan hyvin huolissaan ensi talven s.o. lähimpien kuukausien kehityksestä. Työttömyydestä ja sen vähene- misestä kirjoittavat lehdet tavattoman paljon, selittä- en, että noin 2 miljoonaa toimetonta jo on saanut työ- tä. Kuinka paljon työttömyys todellisuudessa on vähen- tynyt, sitä on syrjäisen mahdoton sanoa. Suurteollisuus- den johtajat, jotka olen tavannut, sanovat kyllä pienen määrän lisänneen työvoimaansa siten, että työpäiviä on lisätty, 4 päivästä viiteen päivään ja lisäpäivien työhön hallituksen kehoituksesta otettu työttömiä, eikä lisätty työpäiviä entisille työläisille. Maaseudulla kerrotaan työttömyyttä vähennetyn siten, että viranomai- set yksinkertaisesti ovat talonpojille ja tilanomista- jille määränneet, montako maatyöläistä kunkin on pidet- tävä palveluksessaan. Valtio taas teettää ja tulee yhä enemmän teettämään hätäaputoita n.s. freiwilliger Arbeitsdienstin ja muissa muodoissa kuivaamalla soita, rakentamalla autoteitä, myöntämällä suuria avustuksia (500 milj.Rmk.) rakennusten korjaus- ja uudistustöihin, jolloin yksityisetkin talonmistajat saavat teettämis- tään korjauksista avustusta valtiolta. Rumanian lähet- tiläs taas väitti, ettei työttömyys sanottavasti ole vähentynyt, sillä hallitus olisi määrännyt niin, ettäi yhdestä perheestä saa olla enemmän kuin yksi henki ansiotyössä, jolloin koko perhe katsotaan itsensä elät- täväksi ja poistetaan työttömien avustusluetteloista. Jos siis samasta perheestä useita on ollut ansiotyös-

sä, on muiden, paitsi yhden täytynyt siitä luopua, antaa sijaa yhdelle kokonaan työttömänä olleelle perheelle. Näiden seikkojen todenperäisyyttä on vaikea tarkistaa, mainitsen ne arvovaltaisilta tahoilta kuultuina käsityksinä. Tosiasia on, että työttömyyskysymys edelleen on erinomaisen vaikea ja että hallituksen pääponnistukset kohdistuvat siihen, sillä hallitus epäilemättä on itse täysin tietoinen siitä, että sen aseman lujuus hyvin paljon riippuu tämän kysymyksen taitavasta hoitamisesta. Siksi on parhailleen käymässä suuri keräys työttömien avustamista varten sekä rahallisesti että leivällä: maanviljelijät lahjoittavat tuotteitaan avustuksina jaettaviksi, kaupunkilaiset ja teollisuus antavat raha-avustusta, jolloin, niin kerrotaan, kerääjät määräävät, paljonko kunkin on avustettava. Niinpä on minulle mainittu tapaus, jossa asianomainen oli aikonut antaa 1000 Rmk., mutta kerääjät huomauttivat tuntevansa hänen varallisuutensa ja tulonsa, jotka sallivat 9000 Rmk. avustuksen. Keräyksen tunnussana on, että kunkin on avustettava niin paljon, että avustus todella tuntuu uhrauksena, eikä vain ole annettu siitä, mikä on liikaa. Nämä seikat osottavat, että kysymykseen on käyty kärsivällisesti erinomaisella vakavuudella ja tietoisena sen ratkaisun merkityksestä tulevaisuudelle. Osotteeksi siitä, miten hallitus ylläpitää kosketusta työväestöön, kerrotaankin miten laajaksi suunnitellun autotieverkoston ensimmäinen työmaa Frankfurt am Mainissa pari viikkoa

sitten avattiin. Kaupungissa pidettiin suuret juhlat ja juhlakulkueet, jolloin kunnioituksen esineenä olivat ne 2000 työtöntä, jotka uudella työmaalla ryhtyvät toimintaan. Valtakunnankansleri saapui paikalle, pitäen juhlapuheen, minkä jälkeen työlapiot jaettiin juhlamenoir kullekin työmiehelle. Sen jälkeen marssittiin suunnattomien kansanjoukkojen hurratessa ja saattaessa työmaalle, jossa Hitler heitti ensimmäisen lapion multa. Tällaiset juhlamenot soittoineen ja lippuineen eivät voi olla vaikuttamatta innostavasti työväestöön ja kansallissosialistit osaavat taitavasti tätä asianpuolta hoitaa. Tämä toiminta ei tietenkään ajan mittaan vaikuta, ellei se näytä konkreettisia tuloksia, mutta joukkojen innostajana sillä epäilemättä on suuri merkityksensä.

Maatalous.

Toinen hallituksen huolenpidon ja huomion tärkeimpiä kysymyksiä on vaikeuksissa olevan maatalouden aseman helpottaminen. Maatalousministeri Darrén ensimmäisistä toimenpiteistä, maanviljelijäin yhtenäisen ammattikunnan luomisesta, myllyteollisuuden yhdistämisestä ja kiinteiden hintojen määräämisestä viljelle olen raportissani viime syyskuun 21 päivältä jo kertomut. Uusi toimenpide on perintötilalain säätäminen, jonka mukaan maatila menee kokonaisuudessaan perinnöksi vanhimmalle pojalle, eikä sitä saa kiinnittää minkäänlaisten velkojen pantiksi tai myydä saatavien perimiseksi. Toinen

toimenpide on tilojen vapauttaminen veloista. Nämä lait eivät vielä ole valmistuneet, joten niiden lopullisesta muodosta ei vielä voida puhua, mutta seuraavassa olkoon lyhyesti selostettu puhe, jonka tästä asiasta valtioneuvos Meinberg, uuden maanviljelijäin ammattijärjestön valtakunnan valvoja, (Reichsobmann), Königsbergissä syyskuun 29 p:nä piti.

*Ennen kansallissosialistien valtaantuloa oli silloisten hallitsevien miesten viisaus talonpoikais- talouksiin nähden se, että niistä olisi muodostettava kapitalistisia yrityksiä. Talonpoikaa suorastaan yllätettiin ottamaan lainoja, että hän joutuisi kapitalistisen taloussysteemin käsiin. Tanskan maatalous vedettiin esikuvaksi. Tulos oli seuraava: Tanskan maataloudella on tänään, vaikkei maa sodasta mitään kärsinyt, vaan päinvastoin hyötyi, 4 miljardin Rmarkan velkataakka. Jos tämä velkataakka arvioitaisiin suhteellisesti Saksan maatalouteen, edustaisi se 80 miljardin Rmk:n velkaa, kun Saksan maatalouden todellinen velkautuminen on 11,7 miljardia Rmk., mikä vastaa ennensotaista velkautumista. Velkautumistaulukoista huomataan, että maatilojen velkautuminen on aina ollut suurin niinä vuosina, jolloin maataloustuotteitten hinnat ovat olleet korkeimmat. Tästä syystä on talonpoikaisväestö (Bauerntum) eristettävä kapitalistisesta kehityksestä, minkä pyrkimyksen maatalousministeri Darré tulee viemään päämäärään. Viime päivinä ovat maatilojen veloistavapauttamis-

laki ja perintötilalaki olleet hallituksen käsiteltävinä. Perintötilalain mukaan ei uudella perijällä tule enää olemaan huolta korkojen keräämisestä otettujen hypoteekkien suorituksiksi. Perintötilat vapautetaan veloistaan aina 100 %:iin saakka. Tulevaisuudessa ei enää ole mahdollista, että perintötilatalonpoika maalleen voi ottaa markankaan realiluottoa, sillä hänen tilansa on koskematon (immun) takavarikkoo tai panttasta varten. Tärkeä kysymys on vielä, mitä toiselle ja kolmannelle pojalle tapahtuu, joilla ei ole mitään maata. Pyrimme siihen, ettei terve talonpoikaisveri enää ole pakotettu vaeltamaan läntisille teollisuusalueille, vaan voi jäädä kiinni maan kamaraan. Näillä muorilla talonpoikain pojilla toimeenpanemme uudisasutuksen (Siedlung). Idässä on slaavilaisten vaellus es-tettävä siten, että saksalainen talonpoikaismuuri toisen-sa rinnalle asetetaan sitä vastaan. Suurmaanomistuksen on annettava se osa maastaan tähän tarkoitukseen, mikä on ylivelkautunut. Emme suunnittele sen suurmaaomistuk-sen tuhoamista, joka omin voimin pystyy säilymään, mutta joka yli korvien on velkautunut, ei voi kansalta vaa-tia, että hänet verorovoilla vapautetaan veloistaan, sil-loin kun valtakunnan etelä- ja länsiosissa on tuhan-sittain talonpojan poikia, jotka eivät tiedä, miten hank-kia itselleen maata. Kysymys maatalouden kannattavaisuu-desta vie harhaan. Ellei se kannata, on muu talous jär-jestettävä niin, että talonpoika myös voi olla ja elää.

Ammattikunnallisen eli säätyrakenteen (Ständischer Aufbau) kautta saavutamme myös hintasuhteet, joissa talonpoika voi elää.*

Lokakuun 1 päivä oli talonpojille pyhitetty viljankorjuukiitosjuhla, jonka pääjuhlapaikka oli Bückerbergissä Hamelnin lähellä. Sinne koottiin eri puolilta Saksaa 500000 talonpoikaa yhteiseen juhlaan ja kansanjuhliittavaksi. Ja samana päivänä saapui usealla kymmenellä lentokoneella kaikilta Saksan nurkilta talonpoikain edustajat Berliiniin valtakunnankansleri Hitleriä tervehtimään, koko tervehdysseremonian Hitlerin luona tullen radioiduksi. Sanottaneen, että tämä on teatteria tai sirkusta ja epäilemättä siinä sitä paljon onkin, mutta voinee toiselta puolen kysyä, minkälaisin vaikuttein nämä talonpoikain edustajat palaavat kotiseuduilleen kertomaan valtavista elämyksistään ja mitä se hallituksen aseman lujittamiseen vaikuttaa.

Metsätalous on myös ollut ministeri Darrén huomion esineenä. Saksan metsiä, jotka ovat vähäiset puun tarpeeseen verrattuna, on ryhdytty hätäaputöinä tai freiwilliger Arbeitsdienstinä istuttamaan seuduille, joissa niitä on vähemmän, tarkoituksella vapautua ulkolaisesta puunostosta.

Maataloudelle on vielä annettu helpotus siten, että kauppavaihtovero (Umsatzsteuer) alennetaan 1 %:ksi ja maankiinteistövero niin, että sen vuosituotto 1. 10. 1933 lukien alenee 100 miljoonalla Rmk:lla.

Rakennustoiminnan vilkastuttamiseksi on uudet pienrakennukset julistettu verovapaiksi rakennusverosta.

Talouspolitiikka.

Talousministeri Schmitt esitti 20 p:nä syyskuuta kokoontuneen neuvoa-antavan Talousneuvoston kokouksessa talousohjelmansa. Kun siitä on ollut pitempiä selostuksia Suomen lehdistössä, mainittakoon tässä ne 3 kohtaa, johon Saksan talouspolitiikka lähiaikoina keskittyy.

- 1) Kunnallisten raha-asiain tervehdyttäminen lyhytaikaisten lainojen vakaannuttamisen kautta ja kuntain talouselämän tervehdyttäminen keventämällä ja vapauttamalla ne sosialisista menoista (Wohlfahrtsausgaben);
- 2) Työnhankinnan energinen jatkaminen;
- 3) Raha- ja pääomamarkkinoilla vallitsevan jäykkyyden voittaminen.

Talousministeri huomautti, että kuntain velkautumisen on moralisesti ja kaupallisesti tavattomasti rasittanut maan sekä julkista että yksityistä taloutta ja että olisi toivottavaa saada korkokanta alenemaan $4 \frac{1}{2} - 5 \%$:iin. Perusehto kuitenkin on, että pikkusäästäjä saa luottamuksensa takaisin, ollen varma siitä, että hän saa säästöön panemansa rahat määrätyllä korolla jälleen nostetuksi. "Taloudellisesta pulastamme voimme päästä vain, jos teemme taloudelliset yksikkömme pienimmästä yksityiskauppiasta suurimpaan trustiin saakka kannattaviksi. Tätä ovat tähän saakka estäneet suun-

naton (talouselämän) supistumisprosessi ja korkeat sosiaaliset velvoitukset^o. Ministeri sanoi toivovansa, että työttömäin määrä yli talven saadaan pysymään nousematta 4 miljoonassa.

Eräät virkatoverini ovat huomauttaneet Hitlerin suuren taidon tai onnen olleen siinä, ettei hän koskaan ole lähemmin määritellyt taloudellista ohjelmaansa. Täten voi hallitus siinä suhteessa vapaasti menetellä ja jos se joissain tapauksissa menee vahvasti "vasemmalle", tekee se toisissa päinvastoin. Johtavat saksalaiset teollisuuden edustajat ovat minulle sanoneet talousministeri Schmittin olevan täysin pätevän miehen alallaan ja nauttivan heidän luottamustaan, samoin kuin ilmoittaneet tukevansa nykyistä hallitusta. Osotteena heidän myötävaikutuksestaan on se, että Kruppin pääjohtaja Krupp von Bohlen, Thyssen ja useita muita huomattavimpia talousmiehiä kuuluu neuvoo-antavaan valtakunnan talousneuvostoon, Thyssen lisäksi Preussin valtioneuvostoon (Staatsrat), joka äskettäin vihittiin juhlallisesti toimeensa Göringille neuvoo-antavaksi elimeksi. Vaikea taloustilanne vaikuttaa myös siihen, ettei kansallissosialistisiin jyrkempiin sosialisointitoimenpiteisiin voida ryhtyä. Sosialisoinnin eli valtiollistuttamisen alaiseksi voivat mahdollisesti tulla suuryritykset, jotka eivät ole kannattavia, kuten laivayhtiöt, mutta muualla se tuskin tulee kysymykseen ainakaan nykyoloissa. Ainoat, mikä ehkä nopeammin joutuvat likvidoitaviksi, ovat tavarat. Näytteeksi siitä voitane mainita, että Münchenin

kaupunginneuvosto on päättänyt määrätä tavarataloveron 800 %:ksi ja haaraliikeveron 300 %:ksi, joihin viimeaikaan luetaan myös vakuutus-, pankki- ja luottolaitokset. Tämä on ilmeisesti tehty puolueohjelman täyttämisen alkamiseksi. Kansallissosialistisen ohjelman periaatteisiin kuuluu yksityisomistuksen säilyttäminen, pienyrittäjän suojaaminen ja suosiminen suuryritysten kustannuksella, joista varsinkin osuuskunnat, osakeyhtiöt ja niiden laatuiset taloudelliset järjestöt ovat varsin huonossa maineessa.

Lainsäädännön uusiminen rikoslain, prosessioikeuden, talousoikeuden y.m. aloilla on käynnissä eri ministeriöissä, tarkoituksella saada se vastaamaan kansallissosialistisen ohjelman edellyttämiä oloja. Mielenkiintoiseksi jää nähdä, minkälaisiin muotoihin uudistukset lopuksi kiteytyvät, sillä nykyään on kaikki vielä kehitystilassa, niinkuin kaikesta edelläolevasta voi huomata.

Vielä olisi mainittava, että hallitus on v. 1934 lähtien säätänyt uuden kansalaisveron (henkivero), joka on progressiivinen. Alle 10000 Rmk. varallisuuden omaava maksaa kansalaisveroa (Bürgersteuer) 3 Rmk., 4500 Rmk:n vuositulot omaava 6 Rmk. 6-8000 vuosituloista 12 Rmk., 12-16000 vuosituloista 24 Rmk., 25-50000 vuosituloista 75 Rmk. ja yli 500000 vuosituloista 2000 Rmk. Kansalaisvero kannetaan kaikilta 18 v. täyttäneiltä kansalaisilta vuosittain. Ensi vuonna ovat siitä vapaute-

tut ne henkilöt, jotka kuluvana vuonna 10 p:nä loka-kuuta nauttivat työttömyysavustusta.

Raporttini on venynyt pitemmäksi, kuin alkujaan olin suunnitellut, mutta kaikilta aloilta on ollut jotain huomautettavaa jonkinlaisen käsityksen saamiseksi siitä, mitä Saksassa tapahtuu. Selostuksessa olen pyrkinyt mahdollisimman suureen objektiivisuuteen ja oikeastaan vain kertonut seikkoja, joiden olemassa olo on tosiasia, koettamatta niitä suuremmassa määrässä arvostella, sillä tapahtumain ollessa kehitysasteella, voisi yksityiskohtaisempi arvostelu olla harhaan osunut.

Ministeri:

Runeberg

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: .....

Berlinissä oleva lähetyslaini rap. n:o 35.

Ministeri Wuoremaa.

6/10 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESICKNING

n:o 2839/638/33.

W. Schacht

Berliinissä, 6 p:nä lokakuuta 1933.

59	90	he.	23
10/10.33			
5	C5		

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohel-
lisena lähetän raporttini n:o 35 aiheesta:
Valtakunnanpankin johtaja Schacht taloudellisesta
tilanteesta.

Ministeri:

Raimo Stenroos

BERLIINI

SSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

Berliini ssä 6 p:nä loka kuuta 1933.

Asia: .....

Valtakunnanpankin johtaja

Schacht taloudellisesta

tilanteesta.

59 90 h.c. 23
10/10.33
5 C5

Käydessäni 5. 10. Valtakunnanpankin presidentin, tohtori Schachtin luona vierailulla, esitti hän eräitä mietteitä maailmantaloudellisesta tilanteesta, jotka ehkä on syytä merkitä muutamalla sanalla, vaikkei niissä mitään ihmeellistä uutta olekaan, mutta kuvastavat hänen ja siis Saksan valtakunnanpankin käsitystä olosuhteista.

Maailman raha- ja yleensä taloudellinen tilanne pysyy sekavana niin kauan, kuin eri maat, ennenkaikkea Englanti ja U.S.A. eivät voi valuuttojaan stabilisoida. Mitä Amerikkaan tulee, on siellä kriisi kasvamassa ja odotettavissa vielä suurempaa inflatiota. Siellä ei yleensä olla selvillä, mitä pitäisi tehdä ja miten menetellä, seikka, joka yhä vaikeuttaa olosuhteiden parantamista. Englanti epäilemättä aikanaan teki virheen luopuessaan kullasta, sillä se etu, minkä se siitä saa, tulee olemaan tilapäinen ja katkerat koke-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mukset ovat vielä edessäpäin. Syntyneeseen tilanteeseen ei kuitenkaan Englanti yksin ollut syyllinen, vaan vaikuttivat siihen muutkin, ennenkaikkea Ranska, joka vei Englannista pois sellaisen määrän kultaa, että se pakotti Englannin luopumaan kultakannasta.

Saksassa on asetettu sille kannalle, että rahan kulta-arvo on säilytettävä ja säilyttämisen synnyttämän tilanteen puitteissa pyrittävä ulkomaankauppaa hoitamaan, vaikka se onkin vaikeaa ja supistuvaa. Mutta tuonti on myös ehtynyt. Scrips- ja sperrmark-systeemillä toivomme voitavan hoitaa asiamme ja olemekin muun maailman ihmetykseksi suorittelleet maksuja, joita Saksan ei uskottu pystyvän hoitamaan. Epäilemättä kultakannan säilyttäminen on raskasta, mutta jos jaksamme rahan säilyttää stabiilina pula-ajan läpi, on asemamme sen jälkeen erittäin luja. Aikaisempi Saksan finanssipolitiikka on ollut maalle hyvin vahingollinen ja olen sitä vastaan aina esiintynyt. Vakavan hallitussysteemin ja noudatetun ankaran valuutapolitiikan tuloksena onkin viimeisinä kuukausina ollut hyvin huomattava parantuminen Saksan rahaoloissa.

Valtakunnanpankin presidentti huomsautti sen jälkeen, että Suomi on solminut uuden kauppasopimuksen Englannin kanssa, suuntautuen voimakkaasti sinnepäin sekä että piakkoin tulevat alettaviksi neuvot-

telut Suomen ja Saksan välillä kauppasopimuksen muuttamisesta, toivoen että suomalais-saksalainen kauppa siitä hyötyisi.

Mainitsin presidentille eräitä numeroita Suomen ja Englannin sekä Suomen ja Saksan välisestä kaupasta osotteeksi siitä, että Englanti oli tärkein ostajamme, joten meidän on myös otettava huomioon Englannin toivomuksia, sekä ettei tämä suinkaan merkinnyt sitä, että haluaisimme olla muihin maihin, nimenomaan Saksaan, huonommissa suhteissa, päinvastoin on toivomuksemme säilyttää mitä parhaat välit myös Saksaan. Kun tuntee olosuhteet, ei uudessa kauppasopimuksessa ole mitään luonnotonta, vaan on se täysin ymmärrettävissä. Tohtori Schacht sanoikin käsittävänsä asian aivan hyvin, kuultuaan antamani tiedot. Hän lisäsi, että kun nykyään kaikissa ulkomaista kauppaa koskevissa kysymyksissä valuutta-asiat ovat niin erinomaisen tärkeät, on varsin mahdollista, että valtakunnanpankin edustaja tulee osallistumaan Suomen-Saksan kauppasopimusneuvotteluihin.

Aarne Kallio

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 36.

Ministeri Wnorinmaa.

9/10 1933.

Berliinissä, 9 p:nä lokakuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n: 2856/643/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
60/90 me.		23
12/10.33	2	U.S.
5	05	

Ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 36 aiheesta:

Saksan ulkopoliittinen asema.

Ministeri: *Runeberg*

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 36.

Berliini ssa 9 p:nä loka kuuta 1933.

Asia: .....

Saksan ulkopoliittinen

asema.

6090 me. 33
12/10.33
5 05

Se tavaton kansallinen nousu, mitä kansallissosialismi Saksassa edustaa, vaikuttaa voimakkaasti Saksan kansan sisäiseksi lujittumiseksi, mikäli odottamattomat tapahtumat alkanutta kehitystä eivät katkaisisi. Olen jo parissa aikaisemmassa raportissani maininnut, mitkä ne syyt voivat olla, jotka nykyisen suunnan pysyväsyydelle voivat muodostua vaaraksi: taloudellinen luhistuminen tai sota. Raportissani n:o 34 olen jo maininnut, mitä taloudellisen luhistumisen mahdollisuuksista on sanottavaa, s.o. että sellainen on vuosien prosessi.

Mitä taas mahdolliseen sotaan tulee, olisi siitä täältä katsoen huomautettava seuravaa. Jo ensi keskustelussaan kanssani puhui Ranskan ambassadööri tästä kysymyksestä lausuen käsityksensä, ettei sota ole todennäköinen. Tähän käsitykseen luulen useimpien kallistuvan, vaikka Ranskassa ja ehkä muullakin kuuluu olevankin paljon kan-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nattajia defensiivisodan ajatuksella. Kuinka tämän asian laita todella on, ei kuulu minun raporteeraukseeni. Mitä taas Saksaan tulee, on aivan varmaa, ettei se pysty nykyään minkäänlaiseen sodankäyntiin, olkoonpa saksalaisten keskuudessa sodanhaluisia kuinka monta tahansa. Puhe siitä, että Saksa vastoin Versaillesin sopimusta olisi tavattomasti varustautunut, on hyvin paljon liioiteltua ja lienee suureksi osaksi Saksan naapurien pelosta aiheutunutta. Eversti Paasonen on raporteerauksessaan tätä asiaa myös kosketellut ja kertoo m.m. tšekäläisen Belgian sotilasasiamiehen, kenraali Schmit'in sanoneen kaikkien asiaintuntijain olevan täysin selvillä siitä, ettei Saksalla ole mitään sellaisia varustuksia, joilla nykyaikaista sotaa voiteisiin käydä, sillä yksin omaan hyvän kurin omaava miehistö ei siihen riitä sekä että muut valtiot muissa tarkoituksissa puhaltavat Saksan varustautumisen suuremmaksi kuin mitä se on. Toisenlainen saattaisi tilanne olla siinä tapauksessa, että Saksa olisi yhtä paljon hampaisiin saakka varustettu kuin esim. Ranska on. Kansallishengen voimistuminen saattaa kyllä pelottaa, vieläpä muuttua vaaraksikin naapureille, jos sitä tukee luja aseistus, mutta sitä ei ole nykyajan Saksalla. Puhetta sodanuhasta Saksan taholta ei näin ollen voida ottaa vakavalta kannalta.

Että Saksan asema kansainvälisesti sodan päättymisestä lähtien on ollut huono, ei voida kieltää,

mutta että se kansallissosialismin valtaanpäästyä vielä on entisestään heikentynyt, on eittämätöntä. Käsittäakseni on tähän vaikuttanut ennen kaikkea pelko Saksan vahvistumisesta sisäisesti sellaiseksi, ettei sille enää voida komentaa, mitä sen on tehtävä ja epäily Saksan laajentumispyrkimyksistä, joita kansallissosialistiset johtajat ovat julistaneet ennen valtaanpääsyään ellei suoraan, niin ainakin sellaisessa muodossa, että se voidaan tulkita valtausaikeeksi. Katkerat kokemukset ovat kuitenkin opettaneet kansallissosialisteille, että maailmassa muilla myös on jotain sanottavaa, vieläpä varsin painavasti, ja että muu maailma ulkopolitiikassa on otettava huomioon. Hitlerin kuuluisa ulkopoliittinen puhe kevätkesällä Reichstagissa oli selvä rauhanrakkauksen tunnustus ja näitä tunnustuksia on sittemmin uudistettu useaan otteeseen, viimeksi ulkoministeri v. Neurath ennen lähtöään yleiskokoukseen Genèveen ja tri Göbbels sanomalehtimiehille Genèveessä. En asettaisi näitä Saksan rauhanvakuutuksia vähimmässäkään määrässä epäilyksenalaiseksi, sillä 1) maan sisäiset asiat vaativat koko huomion osakseen vielä pitkiksi ajoiksi ja 2) kuten sanottu, Saksalta puuttuvat kaikki aineelliset mahdollisuudet sodankäyntiin. 28. 6. 33 pitämässään Saksan ulkopolitiikkaa koskevassa puheessa sanoo Alfred Rosenberg m.m. "Wir glauben ferner, dass, wenn es wirklich gelingen sollte, dieses Deutschland Adolf Hitlers durch einen Ring von Gegnern zu Boden zu zwingen,

dass dann nicht etwa eine neue demokratische Epoche folgen wird, sondern ein Chaos über ganz Mitteleuropa und ganz Europa sich ausbreiten würde. Das wäre das Ende des Weltfriedens. Das wäre das Ende jeder wirtschaftlichen Vernunft. Das wäre das Ende aber auch aller jener jungen Staaten, die heute glauben, noch gegen Deutschland politisch sich verbünden zu müssen. Die deutsche Revolution richtet sich gegen kein einziges anderes Volk, gegen keinen der neuen Staaten. Sie erstrebt gerade deshalb, weil sie im Innern des Landes eine riesige Aufgabe zu erfüllen hat, den Frieden auch nach aussen."

Arimpia kysymyksiä Saksalle on aseistuksenrajoituskysymys. Siinä suhteessa ovat kansallissosialistit ottaneet selvän kannan, että joko toisten on täytettävä Versaillesin sopimus ja vähennettävä varustuksiaan tai sitten Saksan on saatava oikeus varustautua itsepuolustustaan varten riittävästi. Tämän kantansa on Saksa jälleen uudistanut Genèveissä. Nähtäväksi jää, kuinka paljon Saksa tästä kannastaan vielä peräytyy, vai luhistuuko aseriisuntakonferenssi tähän kysymykseen. Eihän ole ajateltavissa, että 65-miljoonaista kansaa ajan mitteen voidaan pitää enemmän tai vähemmän holhouksen alaisena ilman, että se saa tasa-arvoisena esiintyä toisten kanssa ja ilman ettei tällainen tilanne aikaa myöten johda selkkauksiin.

Saksan asemaa on juutalaiskysymys kansainvälisesti heikontanut. Paenneet juutalaiset ja sosialidemokraatit vankkoine suhteineen tekevät epäilemättä kaikkensa entisen kotimaansa aseman huonontamiseksi. Kun juutalaiskysymystä aion myöhemmin erikseen käsitellä, en siihen tässä sen syvemmin kajoa, totean vain, että se on yksi kansallissosialismin pääohjelmakohtia, joista se tuskin voi luopua kieltämättä oppiaan (rotuoppi), mutta todennäköisesti tulevat kansallissosialistit tässä asiassa menettelemään pidättyvämmiin ja hitaammin kuin alussa luulivat voivansa tehdä.

Itävallan yhdistäminen Saksaan ainakin yhteisen kansallissosialistisen systeemin voimaansaattamisella sielä lienee yksi Hitlerin sydäntä lähellä olevia asioita, onhan hän itse itävaltalainen. Dollfussin viimeinen hallituksen uudistus diktatoriseksi hallitukseksi on epäilemättä ollut tappio kansallissosialistiselle politiikalle ja huomasi tšekäläisessä lehdistössä alussa varsin katkeran sävyn, jota myöhemmin on peitetty toivomalla, ettei Dollfussin uusikaan hallitus pysy kauan, "sillä kun on 2/3 kansasta vastassaan".

Neuvostovenäjään ovat suhteet huomattavasti kylmenneet. Kun kävin ensi vierailullani Neuvostovenäjän suurlähettilään Chintchukin luona, oli von Neurath päivää ennen pitänyt suuren ulkopoliittisen puheensa, jossa sanoi Saksan haluavan ylläpitää ystävällisiä suhteita Neuvostolaan. Suurlähettiläs, joka piti Saksassa vallit-

sevaa hallitusta hyvin lujana ja stabilina, oli pidättyväinen Saksan-Venäjän suhteisiin nähden ja sanoi odottavansa, mitä Saksa deklARATION lisäksi tulee teemmään suhteiden parantumiseksi. Venäjä puolestaan on hyvin valmis hyvien suhteiden säilyttämiseen. Sen jälkeen on tunnettu molemminpuolinen sanomalehtimiesten poistuminen tapahtunut sen johdosta, ettei 2 neuvosto-venäläistä lehtimiestä päästetty Leipzigin oikeusjuttua seuraamaan. Saksalaiset selittävät kiellon syyksi sen, että mainitut 2 lehtimiestä olivat 2-3 päivää ennen prosessin alkamista saapuneet Leipzigiin ja siellä esiintyneet niin epäilyttävällä tavalla, ettei heitä voitu päästää oikeudenistuntoon. Missä määrin tämä jännittyneisyys saksalais-venäläisissä suhteissa tulee kestämään, on vaikea arvioida. Venäläisten tilausten loppuminen olisi varmaankin hyvin vakava isku Saksan teollisuudelle.

Yleinen pidättyväisyys Saksaa kohtaan miltei joka puolella, on epäilemättä asiaa seuraaville saksalaisille hyvin vakava asia ja ponnistelee hallitus ankarasti saadakseen muun maailman taholta enemmän ymmärtämystä osakseen. Italia, joka paraiten "suhtautuu" Saksaan, ei myöskään ole taipuvainen liika läheiseen yhteistoimintaan, koska se ei voi hyväksyä "Anschlussia" itselleen vaarallisena seikkana.

Kun Italiankin myötämielisyys on näin reservoitua ja ilmenee pääasiassa fascistilähetystöjen osan-

otossa natsijuhliin, on Saksa viime aikoina pyrkinyt sovinnollisuuteen Puolan kanssa. Danzigin hallituksen menettely on siitä osotuksena. Luotettavalta taholta onkin minulle kerrottu, että Saksan hallitus on antanut kategoriset ohjeet Danzigin kansallissosialistiselle hallitukselle järjestää sovinnolliset suhteet Puolaan. Ranskan asianhoitaja taas selitti puolalais-danzigilaisten suhteiden parantumisen syyksi sen, että Danzigissa vasta nyt ensimmäistä kertaa on kansan absoluuttista enemmistöä edustava stabili hallitus, jonka ikää ei tarvitse laskea kuukausissa, joten Puolan kannattaa sen kanssa järjestää suhteet pysyvämmiin. Mutta Saksan ja Puolan välillä on myös aloitettu taloudelliset neuvottelut, pyrkimyksellä tätä tietä lieventää vallitsevia vastakohtia.

Sveitsin kanssa on Saksalla ollut lukuisia rajaselkkauksia, joita on koetettu sovinnossa selvittää ilman, että niiden on sallittu estää hyvien naapuri-suhteiden ylläpitämistä.

Saksalla on näin joka puolella vaikeuksia ulkomaisissa suhteissaan, osaksi yleisen epäilyksen ollessa vallalla siitä, mihin Saksa on menossa, osaksi saksalaisten emigranttien vehkeilystä aiheutuneiden vääristelyjen tietojen levittämisestä johtuneina ja osaksi kansallissosialistien omalta puolelta tapahtuneiden räikeyksien tähden ja ulkomaalaisten kohtelun johdosta Saksassa. Niinpä on tapahtunut lukuisia ulkomaalaisten pieksämissä,

kun viimeainitut eivät ole saksalaisin tervehdyksin (kättä nostamalla) tervehtineet kansallissosialistien lippua, joka on julistettu toiseksi valtakunnanlipuksi. Useat lähettiläät, m.m. Suur-Britannian asianhoitaja, ovat saaneet käydä protestoimassa tällaista kansalaistensa kohtelua vastaan ja puoluejohto on antanut jyrkät määräykset, ettei ulkomaalaisilta saa vaatia saksalaista tervehdystä, mutta siitä huolimatta on tapauksia vielä uudistunut. Ne tekevät epäilemättä epäedullisen vaikutuksen Saksan rajojen ulkopuolella, sisäpuolella niistä julkisuudessa ei puhuta.

Valtakunnan sisäasiainministeriön ministeriaali-neuvos tohtori Buttman on käsitellessään kansallissosialistista valtiokäsitetä eräässä puheessaan kosketellut myös kansallissosialistista ulkopolitiikkaa. Tästä puheesta otettakoon seuraava kohta osotteeksi siitä, miten uusi Saksa katsoo suhtautumisensa ulkosaksalaisiin tarkoituksenmukaisimmin järjestyvän:

"Der deutsche Staat erhebt grundsätzlich Anspruch auf alle im mitteleuropäischen Raum wohnenden deutschen Volksgenossen, jedoch mit zwei Einschränkungen:
a) Er erkennt geschichtlich gewordene Entfremdungen selbstverständlich an; Holland und die Schweiz.
b) Hinsichtlich der Losreissungen durch die Verträge von Versailles und St. Germain gilt folgendes:

Der Nationalsozialismus als Frontkämpferbewegung weiss selbst am besten, dass die Anmeldung des Anspruchs

auf Wiederherstellung aller Grenzen von 1914 durch staatliche Willenskundgebung, wenn sie anders ernst gemeint ist, die sofortige Entfesselung eines neuen Weltkrieges bedeuten müsste. Er lehnt eine derartige Wahnsinnspolitik ab. Für nicht ernst gemeinte, schwächliche Bestrebungen, uns in eine unverantwortliche Abenteuerpolitik zu verwickeln, kennt er nur zielbewusste Ablehnung. Der oberste Grundsatz des Nationalsozialismus verlangt auch hier, so schwer es oft fällt, Unterordnung der Ansprüche einzelner Teile unter das Wohl des Gesamtvolkes. Hier kann ein bewusster Verzicht, klug ausgesprochen, Vorteile für das Ganze mit sich bringen, die selbst die Rückangliederung verlorengegangener Grenzgebiete auf die Dauer überwiegen.

Unmöglich ist aber - aus demselben Grundsatz des Gesamtwohls - die Zerreissung des Volkskörpers und Staatsgebietes durch einen Korridor."

Ministeri:

Adolf Hitler

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 37.

Ministeri Wuorinen.

23/10 1933.

Berliinissä, 21 p:nä lokakuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESICKNING

nr. 2975/683/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
No. 61/90 Sae	33	
26/10-33	L. 72	
RYHMÄ	Luokka	LUOKKA
5	CS	

Ulkoasiainministeriölle.

1/1
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisenä lähetän raporttini n:o 37 aiheesta:

Saksan ulkopoliittinen asema.

Ministeri:

Raimo Worsma

Berliinissä, 21 p:nä lokakuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESICKNING

nr. 2975/683/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
No. 61/90 Sae	33	
26/10-33	L. 72	
RYHMÄ	Luokka	LUOKKA
5	CS	

Ulkoasiainministeriölle.

1/1
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisenä lähetän raporttini n:o 37 aiheesta:

Saksan ulkopoliittinen asema.

Ministeri:

Raimo Worsma

BERLIINI SSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 37.

Berliini ssä 21 p:nä loka kuuta 1933.

Asia:

Saksan ulkopoliittinen asema. II.

Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

61/90 lue. 33

26/10.33

5 C5

Niinkuin jo raportissani n:o 36 mainitsin, on Saksan ulkopoliittista asemaa pidettävä erittäin huonona. Viimeiset tapahtumat, ero Kansainliitosta ja aseistuskonferenssista, eivät ole tätä parantaneet, vaan päinvastoin vieläkin heikontaneet, ainakin toistaiseksi.

Saksan hallituksen toimenpide oli loogillinen seuraus olosuhteiden kehityksestä. Kun Versailles'in sopimus jo edellytti voittajainkin aseistuksen vähentämistä ja myöhemmin Saksan tasa-arvoisuus tässä suhteessa oli luvattu, eikä lupauksien täyttämistä kuulunut, vaan päinvastoin nyt esitetään 8-vuotista koeaikaa, ei ollut ihme, että Saksan hallitus kyllästyi ja ryhtyi sellaiseen toimenpiteeseen kuin se ryhtyi. Eikä se sisäpoliittiselta kannalta olisi toisin voinut menetelläkään. Toinen kysymys on, oliko Saksan kannalta ulkopoliittisesti viisasta mennä näin pitkälle ja eikö olisi ollut parempi jäädä Kansainliittoon ja luopua vain aseistuksensupistuskonferenssista. Yhdenoikeudellisuusperiaatteen saavuttaminen aseistuksessa on ollut koko ajan Saksan kaikkien hallitusten ohjelmissa ja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

koko Saksan kansa tämän vaatimuksen takana. Hitlerin auktoritäärisen hallituksen oli siitä vielä mahdottomampi luopua kuin jonkun parlamentaarisen hallituksen, sillä kansallissosialistinen liike on tätä kysymystä pitänyt kunniakysymyksenä Saksalle, jonka on vaadittava itselleen samaa oikeutta kuin muilla kansoilla on. Mutta menettelynsä kautta on Hitler vienyt Saksan täysin isoletuun asemaan. Hitlerin perustelu vaatimuksensa suhteen on Saksan kannalta erittäin hyvin laadittu ja hänen tapahtumaa seurannut suuri radiopuheensa samoin kuin haastattelunsa "Daily Mail'ille" asialliset. Kun Hitlerin radiopuhe jo on maailman lehdistössä ollut laajasti selostettu, otettakoon seuraavassa joukko kysymyksiä ja vastauksia viime mainitusta Saksan kysymyksiä selvittävästä haastattelusta, joka antaa parhaiten kuvan siitä, miten Saksassa ajatellaan ja tekee mahdolliseksi muilta tahoilta saapuvan tiedotuksen kanssa puolueettoman kuvan luomisen tilanteesta.

Valmistaako Saksa sotaa ?

"Väite, että Saksan kansa innolla valmistaisi sotaa, on meille käsittämätön väärinkäsitys Saksan vallankumouksen hengestä. Me kansallissosialistisen liikkeen johtajat olemme melkein poikkeuksetta olleet rintamasotilaita. Tahtoisin nähdä sen rintamasotilaan, joka innolla valmistautuu uuteen sotaan. Rakastamme fanaattisesti kansaamme, aivan kuin jokainen kunnan englantilainen omaansa. Kasvatamme Saksan nuorisoa taisteluun sisäisiä paheita vastaan ja ensi sijassa

taisteluun kommunistista vaaraa vastaan, jonka suuruudesta Englannissa ei ollut minkäänlaista käsitystä eikä tuskin tänäänkään vielä ole".

Viha Ranskaa kohtaan ?

"Luuletteko todella, että kasvatamme nuorisomme, joka on koko tulevaisuutemme ja josta pidämme kiinni, vain heittääksemme sen sitten taistelukentille ammuttaviksi - - - . Olen vakuutettu, että jos Englantia olisi kohdannut samanlainen onnettomuus kuin Saksa, englantilaiset vielä suuremmassa määrässä olisivat kansallissosialisteja kuin me. Emme halua Ranskaa kanssa mitään rikkoutumista, vaan rehellisen sovinnon, kuitenkin perusteilla, jotka kansa kunniantuntein voi hyväksyä. Ja lisäksi haluamme voida elää".

Sotilaallinen koulutus ?

"Saksalaista nuorisoa ei sen enemmän vapaaehtoisessa ^{työ} palveluksessa (Arbeitsdienst) kuin SA-järjestöissäkään varusteta sotilaallisilla tiedoilla, jotka sitä kiihoittaisivat niitä kerran käyttämään. Kuinka paljon enemmän voisikaan Saksa valittaa sitä, että muissa maissa vuodesta vuoteen miljoonia alokkaita koulutetaan todella sotatehtäviin ! Meidän Arbeitsdienstimme on suunnaton sosialinen toimintamuoto, joka samalla vaikuttaa eri kansanluokkia sovittavasti. Armeijan nuoria miehiä, jotka ennen tuhoutuivat maanteillä, olemme toimittaneet hyödylliseen työhön. Satatuhatta

munta nuorukaista, jotka suurkaupungeissa jo nuorina ovat pilaantuneet, kasvatamme nuoriso- ja SA-järjestöissä, ihmiskunnan kunnollisiksi jäseniksi. Sen sijaan, että meitä ennen saksalaisia katuja ja toreja hallitsivat kommunistit, koko kansa kärsi tämän murhapolttajajoukon terrorin alla, olemme palauttaneet turvallisuuden, rauhan ja järjestyksen. Sen on tehnyt minun S.A."

Tiedusteluun, onko Saksa hankkinut itselleen sotatarvetehtaita Hollannissa, Ruotsissa ja muualla, vastasi kansleri, että nämä väitteet ovat vain solvauksia, sillä kukaan näiden huhujen levittäjä ei ole pystynyt osoittamaan yhtään asetehdasta ulkomailla, joka olisi Saksan hallussa. Tällaiset jutut ovat naurettavia.

Sota Puolan kanssa ?

"Ei ole olemassa yhtään järkevää ihmistä, joka koridorikysymyksen ratkaisua rauhankonferenssissa pitäisi erikoisen loistavana tekona. Tämän ratkaisun tarkoituksena saattoi vain olla tehdä Saksa ja Puola ikuisiksi ajoiksi vihamiehiksi. Kukaan ei keskuudessamme ajattele koridorin tähden alkaa sota Puolaa vastaan. Mutta me toivomme kaikki, että molemmat kansat kerran voivat keskustella ja neuvotella intohimottomasti heitä koskevista kysymyksistä. Silloin voidaan jättää tulevaisuuden huoleen, eikä sittenkin löydy

molempia kansoja tyydyttävää ratkaisua ja niiden kuljettavaa tietä."

Tahtooko Saksa siirtomaita ?

"Kysymys siirtomaa-alueiden saannista, yhden-tekevää missä, ei tule meille esiintymään koskaan kysymyksenä sodasta. Olemme vakuutetut siitä, että olemme yhtä pystyvät hallitsemaan ja organisoimaan siirtomaan kuin muut kansat. Mutta me emme näe näissä kysymyksissä yleensä probleemoja, jotka jollain tavoin koskisivat maailmanrauhaa, koska ne ovat järjestettävissä vain neuvottelutietä."

Restauratio ?

"Hallitus, joka nykyään Saksaa johtaa, ei työskentele sen enemmän monarkian kuin tasavallankaan puolesta, vaan yksinomaan Saksan kansan hyväksi. Minne vain katsomme, kaikkialla näemme vain hätää ja kurjuutta, työttömyyttä, rappeutumista ja hävitystä. Niiden poistaminen on valitsemamme tehtävä."

Onko Kansainliitto elänyt aikansa ?

"Jos Kansainliitto kehittyy yhä enemmän siihen suuntaan kuin viime aikana, määrättyjen valtioiden etuyhtymäksi toisten etuja vastaan, en usko sen tulevaisuuteen. Saksa ei enää koskaan tule liittymään kansainväliseen järjestöön tai ottamaan sellaisen toimintaan osaa, ellei sitä tunnusteta täysin tasa-arvoiseksi tekijäksi. Että olemme sodan hävinneet, sen tie-

dämme. Mutta me tiedämme myös, että niin kauan rohkeasti ja urhoollisesti puolustauduimme, kuin suinkin voimme. Olemme miehiä käsittämään, että sodan jälkeen, jonka on hävinnyt, oltakoonpa sitten syylliset tai ei, luonnollisesti seuraukset on kannettava. Me olemme ne kantaneet. Mutta että meidän 65-miljoonisena kansana edelleen on yhä uudelleen oltava kunnianttomina (entehrt) ja nöyryytettyinä, se on meille sietämätöntä. Emme kestä tätä ikuista diskriminatiota ja niin kauan kuin elän, en koskaan valtiomiehenä anna allekirjoitustani sopimukseen, jota kunniamiehenä yksityiselämässäni en koskaan allekirjoittaisi, vaikka sitten tuhoutuisinkin. Sillä en tahdo antaa allekirjoitustani asiakirjaan hiljaisella ajatuksella, etten tule sitä täyttämään! Minkä allekirjoitan, sen pidän. Mitä en voi pitää, sitä en koskaan allekirjoita."

Täyttääkö Saksa kansainväliset sopimuksensa?

"Mitä olemme allekirjoittaneet, tulemme parhaan kykymme mukaan täyttämään."

Saksan taloudellinen hätä?

"Kuljemme kohti erittäin vaikeaa talvea. Olemme 6 miljoonasta työttömästä 8 kk:ssa sijoittaneet työhön 2 1/4 milj. Tehtävämme on mikäli mahdollista estää, että talvella lasku syntyisi. Keväällä tahdomme alkaa uuden hyökkäyksen työttömyyttä vastaan. Joka tapauksessa yritämme viimeisemme estääksemme nälän vaikutukset sen pahimmissa muodoissa. - Voitte ymmärtää,

että hallitus ja kansa, jolla tällaiset tehtävät on edessään, ei voi mitään muuta toivoa kuin rauhaa ja lepoa. Ja sen kanssa vihdoin myös tasa-arvoisuutta."

Että Saksan ero Kansainliitosta tälle järjestölle on varsin paha isku, on kieltämätöntä, mutta kuten sanottu, Saksan sisäiseltä kannalta oli toimenpide sekä odotettavissa että luonnollinen. Useat saksalaiset ovatkin minulle lausuneet helpotuksen huokauksen päässeen, kun tieto asiasta tuli julkisuuteen. Marraskuun 12 p:nä toimeenpantavassa kansanäänestyksessä hallituksen ulkopoliittikan suhteen on odotettavissa, että koko Saksan kansa muista olosuhteista riippumatta tulee olemaan yksimielinen. Tätä vakuutettiin minulle myös matkallani Ruhrin alueella ja ovat sosialidemokraattiset työmiehetkin yksityiskeskusteluissa ilmoittaneet tässä kysymyksessä äänestävänsä Hitlerin ulkopoliittikan puolesta. Kansanäänestysseteliin, johon painetaan hallituksen Kansainliitosta eroamispäätöksen päivänä antama julistus, asetetaan vastattavaksi kysymys:

"Hyväksytkö sinä, Saksan mies, ja sinä, Saksan nainen, valtakunnanhallituksesi politiikan ja oletko valmis selittämään sen vastaavan omaa tahtoasi ja omaa käsitystäsi ja tunnustatko sen juhlallisesti omaksesi?"

Kansainvälisen politiikan tuloksena Saksaa kohtaan tulee olemaan Saksan kansan sisäinen lujittu-

minen suuressa määrässä. Samalla vahvistuu Hitlerin hallituksen asema valtakunnassa entisestään. Valtakunnan kiteytyminen yhdeksi kokonaisuudeksi edistyy huomattavan askeleen, kun Reichstagin hajottamisen yhteydessä kaikkien osavaltioiden parlamentit myös hajotettiin, eikä niitä enää valita uudelleen ja ainoastaan valtakunnan parlamentti, Reichstag, tulee uusittavaksi. Mitä suurempi eristyneisyys on ulospäin, sitä lujemmat siteet syntyvät sisäisesti.

Keskustellessani Saksan ulkopoliittisesta asemasta Auswärtiges Amtin poliittisen osaston päällikön Meyerin kanssa, vetosi hän Hitlerin puheisiin ja haastatteluihin huomauttaen, että Saksan kanta niistä täysin selvästi käy ilmi ja ettei niihin ole mitään lisättävää. "Olemme odottavalla kannalla ja aloite on nyt muualla eikä meillä".

Mihin suuntaan Euroopan ulkopoliittinen kehitys nyt rupeaa kulkemaan ja kuinka umpikujasta päästään, sitä ei tällä hetkellä tietäne kukaan. Tšekäläiset diplomaatit näyttävät kaikki odottavan asiain kehitystä, eikä kukaan uskalla ennustella tulevaa suuntaa. Viron entinen ulkoministeri Piip, joka eilen saapui tänne Lontoosta, kertoi saksalaisystävällisen suunnan siellä kasvavan, kun sen sijaan Ranskassa ollaan varsin hermostuneita.

Muutamia päiviä ennen Saksan eroa Kansainlii-

tosta piti Alfred Rosenberg puheen, jossa kosketteli Saksan ulkopoliittikkaa. Puheen sisällöstä tehtäköön seuraavat otteet.

"Dieser Tage beginnt in Genf ein schweres Ringen um das, was wir "Abrüstungsproblem" nennen. Unser Standpunkt in der Frage der Kontrolle ist einfach. Deutschland ist die Gleichberechtigung zugesichert worden, und Reichskanzler Adolf Hitler hat in seiner Reichstagsrede klar und deutlich zum Ausdruck gebracht, dass Deutschland bereit sei, sich der Kontrolle zu unterwerfen, wenn die anderen Staaten dasselbe tun. Von diesem Standpunkt wird Deutschland nicht abgehen, wie auch die Verhandlungen ausgehen mögen. Es gibt kein Volk in Europa, das mehr bedroht ist als das deutsche Volk. Diese Tatsache wird immer wieder in den Vordergrund gestellt werden müssen. Den Ernst der aussenpolitischen Lage Deutschlands kennen wir. Wir wissen aber, dass hinter diesem Ernst und den Gewaltdrohungen doch auch Furcht steht, und zwar die Furcht, dass Deutschland unter Umständen Fragen berühren könnte, mit denen die Herren des Systems auf der anderen Seite nicht fertig werden, so die Bekämpfung von Kommunismus und Marxismus, die Eindämmung der Arbeitslosigkeit und die Beseitigung der Parteien. Angesichts der ganzen aussenpolitischen Lage glauben wir, dass die

Schlüssel für die kommende Entwicklung in
England liegen. In England besteht eine schwan-
kende Haltung in allen Fragen.

In dieser Haltung wollen wir nicht etwa eine böswillige Gegnerschaft zu Deutschland erblicken, sondern England ist in einer ganz besonderen Lage gewachsen und gross geworden. Aber es wird schwer sein, England von den Notwendigkeiten und Gegebenheiten in Deutschland zu überzeugen."

Ministeri:

Carnevali

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 88.

Ministeri Wuorimaa.

23/10 1933.

Berliinissä, 23 p:nä lokakuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 2976/684/33

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
62 90 M.		33
26/10.33		
5	C5	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e k u n n i o i t t a e n o h e l -
l i s e n a l ä h e t ä n r a p o r t t i n i n : o 3 8 a i h e e s t a :

Suomen - Saksan kauppasopimus.

Ministeri:

Raimo Wirtanen

BERLIINI

SSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 38.

Berliini ssä 23 p:nä loka kuuta 1933.

Asia: .....

Suomen-Saksan kauppasopimus.

6290
26/10-35
33
5 C5

Käydessäni 21. 10. ensi tervehdyksellä lomallaan ja sen jälkeen Genève:ssä olleen Auswärtiges Amtin kauppasaston johtajan Ministerialdirektor Ritterin luona, tuli luonnollisesti kauppasopimuksemme puheenalaiseksi.

Hra Ritter huomautti, kuten nykyään joka paikassa, missä talousalan ihmisiä tapaa, m.m. terästeollisuuden herrat Ruhrin alueella, että kauppasopimuksemme Englannin kanssa tulee tekemään erinomaisia vaikeuksia. Hra Ritter jatkoi miltei sanasta sanaan seuraavasti:

*Minun täytyy rehellisesti tunnustaa, etten tällä hetkellä näe mitään mahdollisuutta uuden sopimuksen solmimiseksi, vaan että tammikuun alusta lähtien jäämme sopimuksettomaan tilaan. Kun Suomen hallitus Englanninsopimuksessaan on sitoutunut tekemään kaiken voitavansa englantilaisten tuotteitten sijoittamiseksi markkinoillenne, on tämä sitoumus, jota ei voida muille tehdä, koska sen merkitys silloin olisi mitä-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tön ja voimassa ollessaan taas tekee kilpailijain aseman mahdottomaksi".

Huomautin tähän, etten voi lähemmin ryhtyä Englanninsopimuksestamme keskustelemaan, koska se vielä ei ole ratifioitu, enkä ole sitä vielä saanut nähdä, mutta että mikäli olen kuullut, Suomessa eräillä aloilla pelätään Saksan tuotteiden suosituimmuuden perusteella tulevan vaaraksi kotimaiselle teollisuudellemme. Hra Ritter sanoi tähän, ettei hänkään tunne sopimusta muuta kuin sanomalehtiselostuksista, mutta että niidenkin perusteella arvostellen olisi ihme, jos marraskuun lopussa tai joulukuun alussa alettavat neuvottelut johtaisivat tulokseen.

Hra Ritter lupasi minulle tiedottaa Haagissa tämän kuun lopulla alettavien Hollannin kanssa käytävien neuvottelujen tuloksista, joita Saksan puolelta tulee johtamaan maatalousministeriön Ministerialdirektor Köhler. Samalla hän tiedusti, ketä Suomesta tulee neuvottelijoiksi, jolloin mainitsin, etten sitä vielä tiedä, mutta koska tohtori Pitkäniemi oli täällä valmistavissa keskusteluissa, on todennäköistä, että hän tulee yhdeksi neuvottelijaksi. Tähän vastasi hra Ritter: "Meillä on erinomainen kunnioitus ja arvonnanto tri Pitkäniestä kohtaan, sillä hän on vaikea, mutta taitavimpia ja pätevimpiä neuvottelijoita, mitä koskaan olen tavannut". Ketkä Saksan puolelta tulevat neuvotte-

luihin osaa ottamaan, ei ole vielä päätetty.

"Berliner Börsenzeitungin" talousosastossa 22. 10. julaistaan pitkä kirjoitus kauppasopimuksestamme Englannin kanssa ja sen vaikutuksesta Saksan kauppaan. Kirjoitus, joka erikseen lähetetään Ministeriölle, tuntuu kokonaisuutena asialliselta ja puolueettomalta, päättyen Saksan kaupalle Suomessa epäedullisiin tuloksiin. Lainaan kirjoituksesta seuraavat kohdat.

"Für den deutsch-finnischen Warenaustausch ist Teil I Ziffer 1 des Schlussprotokolls von besonderer Bedeutung. Dieser enthält nämlich die Erklärung der finnischen Regierung, dass sie in Anbetracht des proportionalen Umfanges der finnischen Ausfuhr nach England beabsichtigt, zur Erreichung des Zwecks des Abkommens die Einfuhr von englischen Waren nach Finnland mit allen ihr zu Gebote stehenden Mitteln anzuregen und zu unterstützen. Diese Erklärung bedeutet zweifellos einen groben Verstoss gegen den Geist der Meistbegünstigung. In der Praxis gibt sie dem englischen Gesandten in Helsingfors die vertragliche Unterlage, jederzeit bei den finnischen Behörden zugunsten englischer Lieferungen nachdrücklich vorstellig zu werden. Die praktische Tragweite dieser Bestimmungen lässt sich allerdings erst dann ganz überblicken, wenn der Inhalt der privaten Abmachungen, soweit sie Eisen und Stahl sowie den Bedarf der Holzveredelungsindustrie betreffen, bekanntgeworden ist. - - - Die Presse aller politischen Richtungen hat zu dem neuen Abkommen Stellung

genommen; dabei hat sich nicht ein einziges Blatt gegen die Ratifikation des Vertrags oder die Verletzung des Meistbegünstigungsgedankens gewandt. Der Grundton bei der Beurteilung des Vertrags ist der einer gewissen Resignation. Man ist sich darüber einig, dass die Verhandlungslage Finnlands ausserordentlich schwach war, und dass die finnischen Unterhändler daher nichts anderes anstreben konnten, als zu versuchen, den Druck des überlegenen Verhandlungsgegners, so weit als möglich abzuschwächen. Dieses Ziel sei erreicht worden, denn die Absatzmöglichkeiten für die wichtigsten Erzeugnisse des Landes auf dem englischen Markt seien für die nächsten drei Jahre sichergestellt. Der dafür gezahlte Preis sei zwar recht hoch, aber von zwei Übeln das kleinere. "Helsingin Sanomat", das Blatt der Fortschrittspartei, bedauert, dass die England gewährten Zollvergünstigungen auch ohne weiteres anderen meistbegünstigten Ländern zufallen. Das Kohlenabkommen kann nach Ansicht eines Teils der Presse zu Reibungen führen und dritten Ländern Veranlassung geben, für andere Waren ähnliche Privatabkommen von Finnland zu fordern. Man tröstet sich schliesslich mit dem Hinweis darauf, dass die von England mit den anderen skandinavischen Ländern abgeschlossenen Abkommen nicht viel günstiger sind, und setzt seine Hoffnungen auf

die "liberale englische Handelspolitik", von der man erwartet, dass sie dem finnisch-englischen Handelsaustausch trotz der strengen Vorschriften des Abkommens keine solchen Hindernisse bereiten werde, wie man sie bei anderen Ländern erlebt hat. Einige Blätter kritisieren, dass Finnland nicht vor den skandinavischen Staaten mit England verhandelt habe."

Ministeri:

Aune Norman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: .....

Berlinissä olevan Lähetystön raportti n:o 29.

Ministeri Daorvina.

24/10 1933.

Berlinissä, 24 p:nä lokakuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr 3001/698/33

63 90 ke.	33
28/10-33	
5	C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/1
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 39 aiheesta:

Huomioita Ruhrinmatkalta.

Ministeri:

Antti V. Nieminen

BERLIINI SSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 39.

Berliini ssä 24 p:nä loka kuuta 1933.

63/90 he 33

28/10-33

Asia: .....

Huomioita Ruhrinmatkalta.

5 C5

Kun t.k. 15 ja 19 päivän välisenä aikana matkustin Ruhrin alueella Kruppin ja Rheinische Stahlindustrien johtajain kutsusta, kerron seuraavassa muutamia huomioita matkan varrelta.

Kutsujana oli tri Böker, Remscheidin terästehtaan johtaja, jonka vieraana rouvineni olin 2 ensimmäistä päivää ja tri Janssen, Kruppin ulkomaankauppaosaston johtaja, jolloin 1 1/2 päivää olin Kruppin tehtaiden vieraina. Düsseldorfin saavuttuani kävin ensin tervehtimässä Rheinische Stahlindustrie-trustin pääjohtajaa Pönsgen'ia, joka heti puhui trustin vähentyneestä kaupasta Suomeen ja suomalais-englantilaisen kauppasopimuksen vahingollisuudesta Suomen-Saksan kauppavaihdolle. Selitin hänelle olosuhteita ulkomaankaupassamme sekä osittain niitä näkökohtia, joita tri Pitkäniemi täällä oli esittänyt. Trustin ulkomaankauppaosaston johtaja oli käyntini aikana myös läsnä ja teki m.m. sen huomautuksen, että Suomen voikontingentti on niin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

suuri, ettei Suomi pysty sitä täyttämään, johon vastasin, ettei vuosi vielä ollut lopussa ja että voituantomme säännöllisesti kasvaa. Tämä olkoon mainittu osotuksena siitä, kuinka tarkoin asioita täällä huomioidaan. Tämän vierailun jälkeen sain tutustua trustin tehtaisiin Krefeldissä, Düsseldorfissa ja Remscheidissa. Viimemainitussa kaupungissa oli minulle järjestetty juhlallinen vastaanotto raatihuoneessa puheineen ja muistolahjoineen. Remscheidistä saattoi tri Böker, joka koko ajan oli minua autollaan kuljettanut, Esseniin, jossa sain tutustua Kruppin tehtaisiin ja johtajiin, paitsi pääjohtaja Krupp von Bohlen'ia, joka sattui olemaan matkoilla. Kaikki oli erinomaisen mielenkiintoista ja opettavaa nähtävää.

Merkitykseltään arvokkaimpia olivat matkalla kuitenkin keskustelut ja huomiointini mielialoista, josta seuraavassa.

Kaikista keskusteluista kävi ilmi, että Saksan suurteollisuus tukee nykyistä hallitusta, ei ehkä niin paljon siksi, että se hyväksyisi kansallissosialistiset aatteet, vaan siksi, että se pitää nykyistä suuntaa ainoana mahdollisena sekasorron estämiseksi. Thyssen kuuluu jo aiemmin olleen Hitlerin liikkeen päänjohtaja ja kuuluu hän jäsenenä Preussin valtioneuvostoon ja Krupp von Bohlen taas on Saksan Valtakunnan talousneuvoston puheenjohtaja, joten molemmilla on määrätty

vaikutusvalta maan taloudellisissa asioissa. Eräät kiihkeimmät kansallissosialistiset alijohtajat tahtoisivat kuitenkin mainitut herrat syrjäytettäväksi, mutta olivat haastattelemani teollisuusherrat sitä mieltä, etteivät johtajat siihen tulisi suostumaan, jos sellaista heille esitettäisiin. Suurteollisuuspiirit tuntuvat yleensä olevan monarkian kannattajia päättäen siitä erikoisen ihailevasta äänensävyistä, jolla Wilhelm II:sta ja hänen ajastaan joka puolella puhuttiin.

Ei-kansallissosialistisista mielialoista sain vähäisen kuvan Remscheidin Rotaryklubin aamiaisilla, johon olin kutsuttu. Klubin jäsenet olivat Remscheidin liike- ja teollisuuspiireistä, kaupungin ylipormestari mukana ja keskusteltiin kokouksessa siitä tilanteesta, mikä Saksan eron kautta Kansainliitosta oli syntynyt. Kaikki olivat yksimielisiä siitä, että askel oli oikeaan osunut ja koko Saksan kansan oikeus- ja kunniantuntoa vastaava. Samalla huokui keskustelusta erinomainen kunnioituksetunne "Führeriä" kohtaan. Mutta sen sijaan kohdistui arvostelu varsin ankarana pikkujohtajiin. Painostettiin sitä, ettei nykyinen olotila, jossa Saksan kansa on jaettu kahteen luokkaan, puoluetoverit (Partei-genossen) ja muut, voi jatkua, koska se käy kestäättömäksi. Kaikkien kansallisesti ajattelevien saksalaisten on päästävä tasa-arvoisiksi valtakunnassa ja pätevyden oltava ainoana mittana tehtäviä jaettaessa. Painostettiin,

että Hitlerillä olisi erinomainen tilaisuus tehdä tällainen ele marraskuun 12 p:n vaalien yhteydessä julistamalla silloin koko kansallisen kansan tasa-arvoiseksi ja vallankumouksellisen suunnan todella loppuneeksi. Tällainen ele sitoisi Saksan kansan yhdeksi lujaksi kokonaisuudeksi. Ylipormestari lupasi esittää nämä ajatukset Preussin ministeripresidentille Göringille. Kiinnitin erikoista huomiota siihen, että luottamus Hitleriin ja hänen oikeudentuntoonsa näytti tässäkin eihitleriläisessä piirissä horjumattomalta, huolimatta esitetyistä arvosteluista.

Seikka, jota koetin tiedustella, oli kysymys kommunisteista ja sosialisteista. Kommunistien suhteen huomautettiin, että ne edelleen toimivat salaisesti ja että razzioita usein toimitetaan, joissa niitä saadaan kiinni samoin kuin heidän salaisia toimistojaan löydetään. Kuitenkaan ei niistä enää ole suurempaa vaaraa, vaan on kaikki siinä määrin rauhoittunut, että Essenissäkin kaduilla, joilla ennen oli hengenvaarallista liikkoa, nyt on täysin turvallista. Tehtaista on kaikki notooriset kommunistit erotettu.

Mitä taas sosialidemokraatteihin tulee, ei kukaan pystynyt lähemmin heidän mielialojaan selittämään ja yhtenäistä kuvaa luomaan. Vakuutettiin, että nuoresta sosialidemokraattisesta polvesta suuret joukot ovat siirtyneet kansallissosialistien riveihin, kun sen

sijaan vanhempi polvi ei ole vanhasta uskostaan voinut luopua, vaan on jäänyt politiikasta syrjään, tehden työtä jokapäiväisen leipänsä ansaitsemiseksi. Sen sijaan väitettiin vihansa kohdistuvan vanhoihin johtajiin, jotka hylkäsivät joukkonsa häden hetkellä ja livistivät rajojen taakse turvaan. Useat haastateltavani viittasivat erääseen pari viikkoa sitten entisen sosialidemokraatin julkaisemaan kirjoitukseen tästä asiasta, pitäen sitä lähimpänä totuutta olevana, sillä täyttä selvyyttä asiantilasta on mahdoton saada. Lainaan tähän kirjoituksesta seuraavan kohdan.

*Ich habe ein Dutzend oder mehr Gespräche mit alten SPD-Leuten geführt und suche mir ein Bild von dem inneren Zustande jener Millionen zu machen. Ich habe auch mit einigen Leitern grosser und kleiner Werke darüber gesprochen. Wenn ich das alles zusammenfasse und auf seinen Wahrheitskern hin prüfe, so sehe ich dieses: Der sozialdemokratische Arbeiter steht mitten im Widerstreit der Empfindungen. Auf der einen Seite sind es Zorn und Verachtung, die seinen einstigen Führern gelten; auf der anderen Seite steht seine Treue, die seiner eigenen Vergangenheit gilt. Die Partei ist fünfzehn, zwanzig oder mehr Jahre seine grössere Welt gewesen. In ihr hat er Freundschaft und Kameradschaft, die kleine und die grosse Geschichte erlebt. Mit ausschweifenden Hoffnungen ist er einst zu ihr gegangen.

Die Hoffnungen haben sich nicht erfüllt. Aber es blieb ihm doch ein Standort, eine politische Heimat, die als Gemeinschaft gross und mächtig geworden war und durch die sich sein eigenes kleines Leben mit dem Gesamtleben berührte. Der Vergangenheit mit ihrem Hoffen und Glauben, mit ihren Opfern und Kämpfen fühlt er sich verbunden und will er treu bleiben. Es ist ein ganz menschliches, kein politisches Band, das ihn mit der Vergangenheit verbindet. Dieser Arbeiter ist ja im Grunde ein unpolitischer Mensch. Aber das weiss er heute, dass die politische Substanz der Sozialdemokratie erschöpft ist und dass es der Sozialdemokratie in einem wesentlichen Punkte am rechten Geiste gebrach. Er weiss, dass die Geschichte hier einen harten Schlussstrich gezogen hat."

Mitä teollisuuden työoloihin tulee, huomauttavat tapaamani henkilöt, että viime syksystä noin 20 % parantuminen on merkille pantava. Heikoimmassa asemassa lieinee tekstiiliteollisuus. Työaika on useissa tehtaissa, joissa vuorokausi umpeen työskenneltiin, muutettu 4-vuoroksi, 6-tunnin vuoroiksi, minkä kautta lukuisia työttömiä on saatu sijoitetuksi työhön.

Näihin varsin mielenkiintoisiin huomioihin johti Ruhrin alueelle tekemäni matka. Siellä minulle huomauttettiin, että ulkomaiden edustajain pitäisi matkustella ympäri Saksa ja perehtyä sen maatalouteen, teollisuuteen,

kauppaan ja kulttuuriin, voidakseen oikein arvostella olosuhteita, sillä yksinomaan Berliinistä käsin ei voi saada oikeaa käsitystä Saksan oloista. Siksi tulenkin olosuhteiden myöntäessä tekemään matkoja eri puolille maata.

Ministeri:

Raimo Womma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön rap. n:o 40.

Ministeri Vuorimaa.

26/10 1933.

Berliinissä, 26 p:nä lokakuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

n:o 3014/702/33.

Handwritten mark

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
64/90 lue.		33
30/10.33	9	LIL
5	C5	

Ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen oheisena
lähetän raporttini n:o 40 aiheesta:

Saksan taloudellinen asema.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 40.

Berliini ssa 26 p:nä loka kuuta 1933.

Asia:

Saksan taloudellinen asema.

64/90 hae. 33
30/10.33
5 C5

Syyskuussa ilmenneiden olosuhteiden perusteella voidaan Saksan taloudellisesta tilanteesta antaa seuraava kuva.

Vaikka tuotanto useilla teollisuusaloilla onkin osottanut jatkuvaa nousua, joka arvioidaan noin 20 %:ksi, siitä, mitä se oli vuoden vaihteessa ja työttömien luku virallisen tilaston mukaan 30 p. syyskuuta oli laskenut 6 miljoonasta 3,8 miljoonaan, on Saksan talouselämän yleistä suuntaa siitä huolimatta edelleen pidettävä verrattain epävakavana. Taloudellisten konjunktuurien absoluuttinen tila on melkein kaikilla aloilla vielä epätydyttävä. Ulkomaankauppa ei anna minkäänlaista sysäystä ja yksityinen yritteliäisyys on myös heikkoa. Näyttää siltä, kuin olisi hallituspiireissäkin käsitetty, ettei työnhankinta yleisten töiden ja verohelpotusten kautta riitä ja että yleisempi talouselämän vilkastuminen vasta sitten voi olla odotettavissa, kun yritteliäisyyden käytettä-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vissä on pitkäaikaista luottoa edullisilla ehdoilla.

Syyskuussa ryhdyttiin kahdenlaisiin toimenpiteisiin yksityisten pääomamarkkinain tervehdyttämiseksi.

Ensimmäinen niistä on kunnallistalouksien saneeraus, josta jo lyhyesti eräässä edellisessä raportissani, jossa käsittelin hallituksen suunnitelmia eri aloilla, olen maininnut. Kahta tietä koetetaan kuntien taloudellisia vaikeuksia keventää: muuttamalla lyhytaikaiset lainat pitkäaikaisiksi ja vapauttamalla kunnat sosiaalisista rasituksista (Wohlfahrtslasten).

Uusi laki edellyttää Lainanuudistusliittoa (Umschuldungsverband), johon kaikki vaikeuksiin joutuneet kunnat voivat liittyä. Lainanuudistusliitto asettaa 4 % velkakirjoja (Schuldverschreibungen), jotka liiton jäsenet tarjoavat lyhytaikaisten luottojensa antajille velkansa suoritukseksi. Täten helpottuisi tilanne huomattavasti, koska lyhytaikaisten kunnallisten lainojen määrä nousee noin 2 miljardiin Rmarkkaan, ja silloinen korkokanta oli tuntuvasti yli 4 %.

Työttömyysavustus muutetaan taas siten, että työttömyysvakuutuksista erotetaan maa- ja metsätalous ja siirretään tämä työttömyyshuolto valtakunnan työvakuutuksen (Reichsanstalt für Arbeitsversicherung) huoleksi.

Näillä toimenpiteillä toivotaan lievennystä korkokannan epävarmuuteen samoin kuin kunnallisten obligatioiden kurssien nousua.

Toinen toimenpide koskee sitä, että valtakunnan-

pankille annetaan mahdollisuus toimia pääomamarkkinain säännöstelyn (Regulierung) hyväksi arvopaperimarkkinoilla, siis harjoittaa "avonaista markkinapolitiikkaa". Valtakunnanpankin presidentti onkin ilmoittanut tulevansa runsaasti käyttämään tätä oikeutta.

Toimenpiteisiin työttömyyden estämiseksi alkavana talvena kuuluu myös valtiovaroista rakennustyön edistämiseksi annetut 500 milj.Rmk. Valtion avustusta tästä summasta annetaan uudisrakennuksiin ja vanhojen korjauksiin ehdolla, että talonmistajat omista varoista suorittavat 4-kertaa avustuksen määrän. Täten saa rakennustoiminta mahdollisuuden 2,5 miljardin arvoisiin töihin. Näiden toimenpiteiden tarkoituksena on yksityisyritteliäisyyden edistäminen. Samalla kehitetään talouselämän järjestelyä. Olen jo aikaisemmin selostanut maatalouslainsäädäntöä, jonka kautta kiinteiden hintojen avulla talonpojat pyritään tekemään riippumattomiksi kapitalistisesta taloudesta. Markkinahintojen sijaan tulevat maataloudessa kustannushinnat (Kostenpreise). Mutta tässä järjestelmässä piilee vaara, että pakkohinnoittelu yhdestä tuotteesta voi levitä muihin sitä lähellä oleviin tuotteisiin ja yhä laajemmalle.

Toinen uusi laki taloudellisesta mainostuksesta (Wirtschaftswerbung) tuo myöskin tälle alalle saman säännöstelyperiaatteen luvanannon ja valvonnan muodossa.

Ulkomaankaupassa noudatetaan edelleen periaatetta ostaa mahdollisimman vähän, myydä mahdollisimman

paljon. Tuontitulleja lukuisille tuotteille on korotettu ja uusi laki "Saksan viennin suojaamisesta" annettu. Näistä seikoista on lähetystö aikanaan tiedottanut. Vientiä on pyritty edistämään ottamalla käytäntöön n.s. "Transfer-scrips'it", s.o. vientituotteet voidaan maksaa sisämaisilla Reichsmarkoilla, jotka ovat 25-30 % kultamarkkoja halvemmat. Lankeavat ulkomaiset maksut suoritetaan ulkomaanvaluutassa 50 %:iin saakka, loput suoritetaan velkojalle Rmkscrips'eillä. Jos velkoja haluaa vaihtaa nämä scripsit ulkomaanvaluuttaan, on hänen kärsittävä 50 % tappio. Tämän eron suorittaa Golddiskontbank saksalaisille viejille.

Syyskuun kuluessa on vä takunnanpankki onnistunut lisäämään kulta- ja valuuttavarastojaan 25,6 milj. markalla, vaikkakin tämä lisäys on huomattavasti pienempi kuin elokuussa (62,3 milj. Rmk.). Kun maksuvälineiden lisäys on ollut vähäinen, on setelikate noussut 10,8:sta 11,2 %:iin.

Rahamarkkinoilla on viime viikkoina rahan niukkuus ollut huomattavissa, mikä aiheutunee siitä, että teollisuuden taholta on tuotannon rahoittamiseksi ollut suurempi rahan kysyntä.

Lasku Saksan arvopaperimarkkinoilla jatkui syyskuussa. Indeksi oli syyskuun puolivälissä 61,7, sen oltua elokuussa 66,1 ja toukokuussa 73,6. Syyskuun kolmannella viikolla indeksi nousi jälleen 62,3:een, mutta pörssi oli rauhallinen ja vaihto vähäistä.

Kaupan ja teollisuuden luottotilanne on hiukan parantunut. Konkurssien lukumäärä on elokuun 255:stä laskenut syyskuussa 217:aan (475 syyskuussa 1932).

Tukkuhintaindeksi, joka elokuussa oli 94,2, nousi syyskuun lopussa 95,3:een. Tämä nousu johtui maataloustuotteitten hintojen noususta. Raaka-aineiden, puolivalmisteiden ja valmistuotteitten hinnat sen sijaan ovat hyvin vähän muuttuneet. Elinkustannusindeksi nousi samaan aikaan 118,4:stä 119,0:aan.

Valtion tulot ja menot talousvuoden 5:ltä ensimmäiseltä kuukaudelta (huhtikuu-elokuu) olivat 2,4 miljardilla Rmk:lla tasapainossa.

Ulkomaankauppa oli syyskuussa myös 95 milj.Rmk:lla aktiivinen. Koko vuoden aktiivisuus on lokakuun alussa 477 milj.Rmk.

Ministeri:

Raimo W. Koskimäki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5.

OSASTO: ..... 65.

ASIA: .....

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 41.

Ministeri Wuorimaa.

4/11-33.

Berliinissä, 4 p:nä marraskuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

no 3075/723/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ			
65	91	Sal	33
6/11-33	9	—	LE 1
5	05		

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e k u n n i o i t t a e n o h e l l i s e n a
l ä h e t ä n r a p o r t t i n i n:o 41 a i h e e s t a :

Kauppasopimusneuvottelut.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 41.

Berliini ssa 4 p:nä marras kuuta 1933.

Asia:

Kauppapöytäkirjat.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 65/91 Sal D. 133		
6/11-33	2	LIL -
RYHMÄ	• • •	• • •
5.	85.	

T.k. 3 p:nä lähetetty sanomalehtikatsaus selostaa niitä lukuisia kirjoituksia, osittain huomattavan pitkiä ja yksityiskohtaisia, joita Saksan lehdistössä on viime päivinä ollut tulevien suomalais-saksalaisten kauppaneuvottelujen johdosta. Pääasiallinen moite niissä kaikissa koskee suomalais-englantilaisista kauppasopimusta, jonka väitetään muodostaneen tilanteen sellaiseksi, että neuvottelut sen johdosta tulevat erikoisen vaikeiksi. Näitä sanomalehtikirjoituksia on, Saksassa vallitsevat olot huomioonottaen, pidettävä hallituksen ohjeiden mukaan laadittuina, vaikkakin ne muotoilultaan jossain määrin eroavatkin toisistaan; toinen on jyrkempi, toinen sovinnollisempi, mutta pohjasävy kaikissa sama. Kun "Völkischer Beobachter" on kansallissosialistisen puolueen päääänenkannattaja, lienee sen kirjoitusta pidettävä lähimpänä hallituksen käsitystä. Auswärtiges Amtissa huomautettiin minulle, että Börsen-Courier'issa 27. 10.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ollut kirjoitus on peräisin teollisuuspiireistä ja kuvastaa "Industrienährstand'in" käsityksiä.

Sellaiset pääkirjoitukset kuin Helsingin Sanomain 29/10 (joka osittain lienee epätarkka) ja 31/10 (nimim. V.M.J.V.) ja Uuden Suomen 1/11 ovat varmaankin terveellisiä vastavetoja tšekäläisille kirjoituksille. Olisi mielestäni suotavaa, että muidenkin puolueittemme päälehdet saataisiin kirjoittamaan saksalaisia syytöksiä vastaan asiallisin ja kestävin perustein. Se osottaisi saksalaisille, että meilläkin ollaan yksimielisiä.

Olen muuten viime päivinä keskustellessani m.m. talousministeriön osastopäällikön Sarnow'in kanssa, joka hoitaa siellä Suomen asioita sekä Auswärtiges Amtissa hra von Steinin kanssa huomannut verrattain suurta pidättyväisyyttä verrattuna niihin varsin jyrkkiin kannanottoihin, joista aikaisemmin olen kertonut. Niinpä hra von Stein 3. 11. sanoi olevansa vakuutettu, että neuvottelut johtavat tyydyttävään tulokseen ja että neuvottelujen kuluessa vasta paremmin voidaan päätellä suomalais-englantilaisen sopimuksen vaikutuksesta ja merkityksestä. Hän sanoi myös olettavansa, että neuvottelumme voivat alkaa aikaisintaan kuluvan kuun lopussa.

Hollannin neuvotteluista ei kuulu toistaiseksi mitään ja muodostunevat ne verrattain sitkeiksi. Täällä arvellaan niiden kestävän nelisen viikkoa.

Ministeri:

Aarne M. Vornica

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C^o5.

ASIA: _____

Berlinissä oleva lähetystön rap. n:o 42.

Ministeri Wronmaa.

9/11 1933.

Berliinissä, 9 p:nä marraskuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr. 3112/7357/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖN KIRJASTO	66 91 13/4.33	33.
	5 05	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/2
Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 42 aiheesta:

Keskustelu Göbbelsin ja Rosenbergin kanssa.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI SSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 42.

Berliini ssä 9 p:nä marras kuuta 1933.

Asia:

Keskustelu Göbbelsin ja

Rosenbergin kanssa.

66 91 he. 33
13/4-33.
5 Co

Pari päivää sitten kävin propagandaministeri Göbbelsin luona pyytääkseni häntä luokseni teekutsuihin suomalaisten sanomalehtimiesten vieraillessa Berliinissä t.k. 13 p:nä. Tällöin puhui ministeri Göbbels Saksan oloista tavalla, joka on syytä panna merkille.

Huomautin ministerille, että Suomen ja Saksan suhteet ovat yleensä aina olleet erittäin hyvät ja on siihen vaikuttanut paitsi vanhat kultuuri- ja kauppasuhteet, myös suuressa määrin aseveljeys, joka muodostui Suomen itsenäisyystaistelun aikana. Näitä hyviä suhteita on kuitenkin viime aikoina pyrkinyt häiritsemään kauppapolitiikassa ilmenneet vaikeudet, jotka jälleen Saksan sanottua irti kauppasopimuksemme ovat edessä.

Tähän tarttui ministeri Göbbels heti kiinni ja ryhtyi tunnetulla loisteliaalla esitystaidollaan selittämään, ettei ole mitään toiveita taloudellisten olosuhteiden paranemiseen, ennenkuin poliittisella alalla

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tie on saatu raivatuksi tasaiseksi ja kansojen välinen luottamus ja tasa-arvoisuus saatettu voimaan. Saksan hallitus on astunut rohkean askeleen tällä tiellä, askeleen, jota vielä ei ymmärretä, mutta joka myöhemmin tullaan kiitollisuudella tunnustamaan oikeaksi kahdestakin syystä. Ensinnäkin on kommunismin kehitys Euroopassa pysäytetty ja toiseksi on Saksa rohkeasti ja pelotta käynyt käsiksi probleemoihin (rauhansopimukset), joihin mikään hallitus tähän saakka ei tosisteolla ole uskaltanut kajota, vaan peittänyt kaikki koreihin fraaseihin ja päivästä päivään lykännyt selvityksen, jonka kumminkin kerran pitää tapahtua. Saksalla ei ole mitään mahtikeinoja vaatimuksiensa ajamiseksi, mutta sillä on moraalinen oikeus puolellaan. "Menettelymme kautta olemme epäilemättä vaikeuttaneet omaa asemaamme ulospäin ja saamme kärsiä isoiloitumisestamme, mutta me jaksamme sen kärsiä, sillä tunnemme, että olemme oikealla tiellä. Saattaa kestää ehkä 10-15 vuottakin, ennenkuin tämä ymmärretään, mutta me aiomme sen kestää ja tulemme kestämiin. Jos taas vastustajamme haluavat käyttää väkivaltaisia keinoja meitä pakottaakseen, voivat he sen tehdä, emme tule tekemään vastarintaa. Mutta heidän on silloin vastattava asioista ja aika tulee osottamaan, että olemme olleet oikeassa".

Rosenberg, jonka kanssa olin tilaisuudessa pitkälti keskustelemaan, mainitsi, huomauttaessani henkilöllisten vapauksien suurista rajoittamisista, m.m. että ellei sellaista olisi, ne miljoonat vastustajat, jotka nyt ovat hiljaa, murhaisivat kansallissosialistit, yrittäen päästä valtaan. Sitäpaitsi vapauksien rajoittaminen on hyvin relatiivinen, venyvä käsite, jota usein kirjoittamattomat lait ja coutumit rajoittavat enemmän kuin lainsäädäntö ja määräykset. Näin on laita esim. Englannissa. Ja sanomalehdistön vapauskin demokraattisissa maissa on kysymyksenalaista esim. silloin, kun se hallituksen ohjeiden mukaan kirjoittaa ulkopoliittisista tai muista asioista (Ranska, Englanti y.m.).

Maareformista kertoi hra Rosenberg m.m. että vaalit ovat lyhyeksi ajaksi pysähdyttäneet hallituksen toiminnan muilla aloilla, mutta heti niiden jälkeen ministeri Darré ryhtyy tarmokkaasti perintötilain ja uudistilain asioita järjestämään. Tällöin tulee itä-Preussissa olevista velkautuneista suurtiloista uudistiloiksi jaettaviksi suuria aloja. Tilojen velkojana on nim. pääasiassa Preussin valtio ja kun suurtilojen omistajat eivät pysty velkojaan suorittamaan, otetaan heiltä sen sijaan mikäli mahdollista velkaa vastaava määrä maata suoritukseksi, mikä sitten jaetaan pitkäaikaista maksua vastaan uudisasutukseen. (Velkaantuneiden perintö-

tilojen velat aiotaan järjestää erikoisen perustettavan pankin avulla, joka suorittaa velat verrattain nopeasti ja perii ne pitkä-aikaisten lainakirjojen kautta).

Pääosa keskusteluamme koski tulevia kauppasopimusneuvotteluja, jolloin selostin Englannin-kauppaamme ja Englannin luonnollisia vaatimuksia siinä suhteessa, jotka hra Rosenberg varsin hyvin näytti ymmärtävän. Samoin huomautin, että on turhaa tehdä Englannin-sopimuksestamme suurta numeroa niin kauan kunnes osottautuu sen todellinen vaikutus ja kunnes saksalaiset ovat saaneet nähdä, mitä neuvottelijoillemme sen suhteen on huomautettavaa. Asiaton kirjoittelu ei tuo muuta tulosta kuin vaikeuttaa todennäköisesti jo muutenkin vaikeiksi muodostuvia neuvotteluja. Hra Rosenberg kuunteli tarkoin huomautuksiani ja lupasi perehtyä asiaan paremmin, koskei hän sanonut lähemmin sitä tuntevansa. Kerroin hänelle myös niistä kirjoituksista, jotka Suomen lehdissä ovat olleet "Berliner Börsen Courier'in" kirjoitusten johdosta. Hra Rosenbergin kanssa on miellyttävää keskustella siksi, että hän on poikkeuksellisen tyyni ja rauhallinen keskustelutoveri, joka ei turhaan innostu. Hra Rosenbergin tähden väitetään huomattavasti laskeneen.

Ministeri:

Raimo Wirtanen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5. ....

OSASTO: ..... 85. ....

ASIA: .....

Berlinissä olevan lähetystön raportti: no 43.

Ministeri Vuorimaa.

16/11-33.

Berliinissä, 16 p:nä marraskuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr. 3154/750/33 ,

69	91	Sal	33
20/11-33		-	1

5 C5

Ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisenä lähetän raporttini n:o 43 aiheesta

Saksan vaalit.

Ministeri:

Raimo Wormala

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 43.

Berliini ssa 16 p:nä marras kuuta 1933.

69/91 Sal	.33
20/11-33	-
5.	85.
Salainen.	

Asia:

Saksen vaalit.

Tämän kuun 12 päivänä toimeenpantu kansanäänestys ja Reichstagin vaalit osottavat seuraavia tuloksia, jotka eivät ole vielä lopullisesti tarkistettuja, mutta joihin merkityksellisempiä muutoksia enää ei voi tulla.

Yhteensä äänioikeutettuja 45,141,954

Kansanäänestys:

Annettuja ääniä	43,452,613
Hyljättyjä "	750,271
Hyväksytyjä " ,	42,702,342
joista ja-ääniä	40,601,577
ei-ääniä	2,100,765

Eduskuntavaalit:

Annettuja ääniä	42,988,152
Hyljättyjä "	3,349,363
Kansallissosialistiselle puolueelle annettuja hyväksytyjä ääniä	39,638,789.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Prosentteissa otti äänioikeutetuista osaa
kansanäänestykseen 96,3 prosenttia
Reichstagsvaaleihin 95,2   "
Ja-ääniä kansanäänestyksessä annettiin 95,1 %
hyväksytyistä äänistä.

Reichstagsvaaleissa sai kansallissosialistinen
puolue 92, 2 pros. annetuista äänistä. Reichstagin
jäsenmäärä on 661.

Liitteenä seuraa luettelo eri vaalipiireissä
annetuista äänistä, verrattuna Reichstagsvaaleihin 5.3.
1933, jolloin vielä kaikki puolueet esiintyivät omilla
listoilla. Luettelo on siitä mielenkiintoinen, että se
osottaa äänestäjien lukumäärän nousua kaikkialla maas-
sa, verrattuna edellisiin vaaleihin.

Mitä itse vaalien tulokseen tulee, näyttää
se olleen yllättävä itse kansallissosialisteillekin.
Olin ennen vaaleja joutunut puheisiin lukuisien kansal-
lissosialististen johtajain kanssa ja olivat opitimis-
tisimmat heistä arvioineet saavansa n. 80 prosenttia
äänistä. Joukossa oli sellaisiakin, jotka arvelivat
äänimäärän supistuvan 60-70 prosenttiin. Raportissani
n:o 37, päivätty 21/10.33, jossa käsittelin Saksan eroa
Kansainliitosta, lausun mm.: "Marraskuun 12 päivänä toi-
meenpantavassa kansanäänestyksessä hallituksen ulkopoli-
tiikan suhteen on odotettavissa, että koko Saksan kansa
muista olosuhteista riippumatta tulee olemaan yksimie-
linen". Vaikutukseni silloin tästä asiaintilasta oli

Prosentteissa otti äänioikeutetuista osaa
kansanäänestykseen 96,3 prosenttia
Reichstagsvaaleihin 95,2   "
Ja-ääniä kansanäänestyksessä annettiin 95,1 %
hyväksytyistä äänistä.

Reichstagsvaaleissa sai kansallissosialistinen
puolue 92, 2 pros. annetuista äänistä. Reichstagin
jäsenmäärä on 661.

Liitteenä seuraa luettelo eri vaalipiireissä
annetuista äänistä, verrattuna Reichstagsvaaleihin 5.3.
1933, jolloin vielä kaikki puolueet esiintyivät omilla
listoilla. Luettelo on siitä mielenkiintoinen, että se
osottaa äänestäjien lukumäärän nousua kaikkialla maas-
sa, verrattuna edellisiin vaaleihin.

Mitä itse vaalien tulokseen tulee, näyttää
se olleen yllättävä itse kansallissosialisteillekin.
Olin ennen vaaleja joutunut puheisiin lukuisien kansal-
lissosialististen johtajain kanssa ja olivat opitimis-
tisimmat heistä arvioineet saavansa n. 80 prosenttia
äänistä. Joukossa oli sellaisiakin, jotka arvelivat
äänimäärän supistuvan 60-70 prosenttiin. Raportissani
n:o 37, päivätty 21/10.33, jossa käsittelin Saksan eroa
Kansainliitosta, lausun mm.: "Marraskuun 12 päivänä toi-
meenpantavassa kansanäänestyksessä hallituksen ulkopoli-
tiikan suhteen on odotettavissa, että koko Saksan kansa
muista olosuhteista riippumatta tulee olemaan yksimie-
linen". Vaikutukseni silloin tästä asiaintilasta oli

erinomaisen voimakas, ja vaalin tulos osottaa, että olin oikeassa. Se puhe, jonka valtakunnankansleri Hitler kahta päivää ennen vaaleja Siemens-Schuckert-tehtaissa piti Saksan työväelle ja jota koko Saksan työväki oli määrätty kuuntelemaan, oli niin voimakas, ettei ole epäilystäkään, että se on vienyt mukaansa työväestön suurimman osan, riippumatta niiden entisestä puoluekannasta. Minulle on kerrottu työväestön Hitlerin kannatuksesta seuraava kuvaava seikka, jota ei ole syytä pitää keksittynä. Eräässä Keski-Saksan tehtaassa oli tehtaan työväestö kokoontunut tehtaan pihalle kuuntelemaan edellämäinnittua kanslerin puhetta. Puhetta kuuntelivat tehtaan johtajat avaamalla työhuoneensa ikkunan ja seisoen ikkunassa. Puhetta seurasi kansallislaulun ja Horst Wessel-Liedin soitto ja olivat johtajat soiton aikana sulkeneet ikkunansa kuuntelematta lauluja loppuun. Tämä oli siinä määrin loukannut työväestön kansallistuntoa, että he olivat tehneet mielenosotuksen sillä seurauksella, että johtajat vielä samana päivänä lähetettiin keskitysleiriin. Tämä olkoon kuvaavana näytteenä työväestön mielialasta. Saksan kansa on jo vuosia ollut ja on nykyään vielä enemmän yksimielinen hallituksen noudattamasta ulkopolitiikasta, ja tämä Saksan kansan yksimielisyys on kansanäänestyksen kautta osotettu koko maailmalle, jossa se vakavasti on otettu huomioon, sillä se on ollut suurempi kuin mitä yleensä näytään luullun.

Mielenkiinnolla odotettiin minkälaiset numerot olisivat Reichstagin vaaleista. Arveltiin, että vaikkakin kansa ulkopolitiikassa on yksimielinen, se vaaleissa osoittaisi suurempaa välinpitämättömyyttä ja että hylättyjä äänilippuja tulisi huomattavammin. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan on äänestäjämäärän ero kansanäänestyksen ja Reichstagsvaalien välillä aivan mitätön. Loistavaan tulokseen vaikutti tietenkin ennen kaikkea se erinomaisen aktiivinen ja mestarillinen propaganda, jota maassa vaalien hyväksi tehtiin ja jota vastustamassa ei saanut olla ketään. Tästäkin huolimatta on tulos Hitlerille odotettua paljon parempi ja hänellä täysin vapaat kädet toimia haluamaansa suuntaan kansan välittömästi antamalla valtuuksilla.

Vaalien ja kansanäänestyksen tulosta voidaan tietenkin pitää mähämerkityksellisenä siltä kannalta, että jo etukäteen tiedettiin vallitsevissa olosuhteissa Saksan ^{hallituksen/}saavan ehdottoman enemmistön. Toiselta puolen on kuitenkin varsinkin tuloksen tultua tunnetuksi kieltämättä tunnustettava äänestysten osottaneen Saksan kansan voimakasta yksimielisyyttä ulospäin ja sisäänpäin, seikka, jota ei saa jättää kylmästi huomioonottamatta. Voidaan tietenkin sanoa, että kysymyksessä olivat pakkovaalit ja että äänestys tapahtui pelosta. Tämäkin pitänee osittain paikkansa, mutta on siihen huomautettava, että pelosta äänestäjä ei ole vaarallinen, sillä hän ei uskalla asettua vastarintaan. Että

äänestyksessä annettiin n. 3-4 miljoonaa kielteistä ja hyljättyä ääntä, osottaa puolestaan, ettei "terrori" ollut niin suuri, ettei halukkailla ollut mahdollisuutta äänestää vastaan. Tapahtunut painostus oli moraalista laatua.

Täältäpäin katsoen näyttää siltä kuin olisivat Saksassa tapahtuneet äänestykset vahvistaneet Saksan asemaa ulospäin ja ennen kaikkea hyvin voimakkaasti sisäänpäin. Tunnettu Berliner Tageblattin kirjeenvaihtaja Paul Scheffer analysoi lehdessään vaalien tuloksia. Tästä mielenkiintoisesta tarkastelusta tehtäköön muutamia otteita.

" Suurin osa Saksan valitsijoita näkee hallituksessa, jolle se on luottamuksensa antanut, sen voiman, joka tulee viemään meidät Versaillesin Euroopasta parempaan Eurooppaan. Tämän uskon on 12 päivä marraskuuta kaikkein uskomattomimmillekin ulkomailla eittämättömästi ilmoitettu. - - - Miehet Wilhelmstrassella (Saksan ulkoasiainministeriö) eivät tarvitse enää, niinkuin tapa on, kieroilla yhdellä silmällä neuvottelutoveriin ulkomailla ja toisella, joka on paljon pelokkaampi, kotoista vastustajaansa. Saksan hallitus voi nyt huolettomasti käyttää valtiomiestaidon koko ääniasteikkoa, jokaista sen äänivahvuutta. - - - Luottamus, jonka Saksan kansa sille on antanut, täytyy myöskin herätä neuvottelutovereissamme. - - -

Saksan äänestysten tulos tulee monia pelästyttämään. Oppi "saksalaisesta vaarasta" saa uusia kannattajia. Väkivaltapolitiikan kannattajat Saksaa vastaan tulevat yrittämään käyttää Hitlerin voittoa omiin tarkoituksiinsa. Nämä negatiiviset vaikutteet ulkomaihin eivät positiivisten rinnalla ole vältettävissä."

Mikäli täältä voi päätellä, ovatkin äänestysten tulokset ulkomailla herättäneet erilaisia vaikutteita, osaksi siihen suuntaan, että Saksan kanssa nyt vakavasti ja rehellisesti ^{on} ryhdyttävä neuvotteluihin tasa-arvoisena neuvottelijana, osaksi siihen suuntaan, että Saksa entistä tiukemmin olisi suljettava muun maailman yhteydestä.

Kaikkiällä tietystikin kysytään, mitä maailman politiikassa nyt tulee seuraamaan. Tiedustelin täällä Auswärtiges Amtin poliittisen osaston päälliköltä, mitä hän arvelee tapahtuvan. Hän vastasi siihen, ettei hän sitä tiedä, sillä Saksa on koko maailmalle ilmoittanut, mitä se haluaa ja minkälaisilla ehdoilla se on valmis neuvotteluihin. Saksa odottaa, mitä muu maailma siihen vastaa, sillä alote on nyt Saksalta siirtynyt toisille.

Ministeri:

Raimo Kuitman

Ergebnisse aus den einzelnen Wahlkreisen

Wahlkreis		Reichstagswahl				Volksabstimmung				
		Wahl- beteili- gung in %	N.C.D.M.P.		Uebrigc Parteien 12. Nov.: Ungültige Stimmen		Zahl der abgegebenen Stimmen	Wahl- beteili- gung in %	Ja	Nein und ungültig
Insgesamt			überhaupt	%	überhaupt	%				
12. 11. 1933 5. 3. 1933		88,7	39 638 780 17 277 180	43,9	3 349 363 22 066 151	56,1	43 452 613	96,3	10 601 577 95,1 %	2 100 765 750 271
1. Ostpreußen	12. 11. 1933 5. 3. 1933	85,6	1 368 906 698 408	56,5	38 537 537 884	43,5	1 415 661		1 372 716	10 159 (10 159)
2. Berlin	12. 11. 1933 5. 3. 1933	87,5 85,9	1 136 233 398 687	83,0 31,3	192 497 877 655	17,0 68,7	1 354 621	88,0	1 174 115	143 030 (37 476)
3. Potsdam II	12. 11. 1933 5. 3. 1933	91,0 87,8	1 179 769 485 483	87,0 38,2	164 830 784 446	13,0 61,8	1 373 252	92,0	1 245 151	95 102 (32 999)
4. Potsdam I	12. 11. 1933 5. 3. 1933	89,2	1 323 823 583 978	44,4	130 602 730 571	55,6	1 470 611		1 354 294	87 864 (28 453)
5. Frankfurt (Oder)	12. 11. 1933 5. 3. 1933	98,0 89,7	1 045 718 549 844	95,0 55,2	30 905 446 414	5,0 44,8	1 102 594	98,0	1 052 605	36 103 (13 886)
6. Pommern	12. 11. 1933 5. 3. 1933	99,0 86,9	1 171 734 612 738	95,0 56,3	58 270 475 723	4,0 43,7	1 233 996	99,0	1 174 974	44 229 (15 777)
7. Breslau	12. 11. 1933 5. 3. 1933	89,4	1 179 603 588 237	50,2	74 809 583 993	49,8	1 265 230		1 196 031	51 605 (17 394)
8. Posen	12. 11. 1933 5. 3. 1933	96,0 90,2	763 861 407 799	92,0 54,0	53 010 346 971	8,0 46,0	820 879	96,0	774 192	31 221 (15 466)
9. Oppeln	12. 11. 1933 5. 3. 1933	92,0 85,8	835 723 337 217	95,5 43,2	38 904 443 337	4,5 56,8	879 179	94,0	842 698	25 804 (10 677)
10. Magdeburg	12. 11. 1933 5. 3. 1933	96,0 91,5	1 028 231 497 626	90,5 47,3	98 252 555 530	9,5 52,7	1 135 509	96,0	1 037 039	74 518 (33 952)
11. Merseburg	12. 11. 1933 5. 3. 1933	97,5 90,0	901 550 417 666	92,0 46,4	73 984 482 884	8,0 53,6	985 623	98,5	912 356	54 202 (19 065)
12. Thüringen	12. 11. 1933 5. 3. 1933	97,0 89,8	1 422 149 668 216	91,5 47,2	120 921 747 306	8,5 52,8	1 556 700	97,5	1 450 819	75 848 30 033
13. Schleswig- Holstein	12. 11. 1933 5. 3. 1933	94,0 89,5	971 249 533 754	93,0 53,2	110 628 470 677	46,8	1 096 521	95,0	979 047	91 368 (26 106)
14. Wejer-Oms	12. 11. 1933 5. 3. 1933	94,0 88,6	904 849 385 004	91,0 41,4	99 936 541 640	9,0 58,6	1 020 909	95,0	932 783	66 437 (21 689)
15. Dithannover	12. 11. 1933 5. 3. 1933	95,5 89,3	664 338 354 755	54,3	46 014 298 634	45,7	717 394	96,5	670 315	36 196 (10 833)
16. Südhannover- Braunschweig	12. 11. 1933 5. 3. 1933	96,0 92,1	1 245 307 616 828	48,7	89 011 649 941	51,3	1 343 476	96,4	1 265 987	55 535 (21 954)
17. Westfalen Nord	12. 11. 1933 5. 3. 1933	91,4 89,7	1 501 055 527 911	92,0 34,9	133 725 986 279	8,0 65,1	1 666 037	92,0	1 543 340	91 350 (31 347)
18. Westfalen Süd	12. 11. 1933 5. 3. 1933	95,0 91,0	1 528 871 529 579	91,0 33,8	143 487 1 039 160	9,0 66,2	1 698 243	96,5	1 568 600	100 587 (29 056)
19. Hessen-Nassau	12. 11. 1933 5. 3. 1933	96,5 89,0	1 629 572 775 986	94,0 49,4	94 521 796 349	6,0 50,6	1 732 619		1 672 605	39 590 (20 424)
20. Köln-Nachen	12. 11. 1933 5. 3. 1933	93,5 85,1	1 350 314 396 694	87,0 30,1	160 349 923 453	13,0 69,9	1 524 225	95,2	1 407 674	83 376 (33 175)
21. Koblenz-Trier	12. 11. 1933 5. 3. 1933	96,0 87,3	774 511 283 235	93,0 38,4	54 225 453 692	7,0 61,6	834 001	96,8	800 760	18 788 (14 456)
22. Düsseldorf Ost	12. 11. 1933 5. 3. 1933	91,5 89,0	1 336 834 505 146	91,0 37,4	129 621 848 928	9,0 62,6	1 487 750	92,0	1 378 611	86 056 (23 083)
23. Düsseldorf West	12. 11. 1933 5. 3. 1933	92,0 89,5	1 145 638 397 211	92,0 35,2	87 097 730 828	8,0 64,8	1 245 214	92,3	1 183 273	44 409 (17 532)
24. Oberbayern- Schwaben	12. 11. 1933 5. 3. 1933	96,0 87,4	1 632 438 635 205	93,5 40,9	109 473 915 875	6,5 59,1	1 763 902	97,3	1 684 762	55 428 (23 712)
25. Niederbayern	12. 11. 1933 5. 3. 1933	96,0 82,9	789 707 281 547	94,0 39,2	49 858 436 782	6,0 60,8	843 664	97,0	811 396	21 312 (10 956)
26. Franken	12. 11. 1933 5. 3. 1933	97,0 90,7	1 618 115 720 275	94,0 45,7	98 561 857 273	6,0 54,3	1 727 839	97,7	1 673 199	34 337 (20 403)
27. Pfalz	12. 11. 1933 5. 3. 1933	97,5 91,3	619 952 273 750	96,5 46,5	20 022 314 394	3,5 53,5	643 762	98,0	625 000	14 931 (3 831)
28. Dresden- Baugen	12. 11. 1933 5. 3. 1933	95,5 90,2	1 210 528 538 415	91,5 43,6	112 283 697 285	8,5 56,4	1 339 670	96,0	1 256 116	55 539 (28 005)
29. Leipzig	12. 11. 1933 5. 3. 1933	95,0 93,0	809 782 365 456	85,0 40,0	120 541 547 804	15,0 60,0	950 629	96,5	834 018	92 729 (23 882)
30. Chemnitz- Zwickau	12. 11. 1933 5. 3. 1933	95,0 92,0	1 186 654 613 981	90,5 50,0	115 554 613 306	9,5 50,0	1 317 989	96,0	1 218 449	71 356 (28 184)
31. Württemberg	12. 11. 1933 5. 3. 1933	96,0 85,7	1 729 724 663 906	94,5 42,0	95 728 918 893	5,5 58,0	1 836 799	97,4	1 776 008	38 792 (21 999)
32. Baden	12. 11. 1933 5. 3. 1933	95,5 85,3	1 452 311 627 156	92,0 45,5	114 865 755 369	8,0 54,5	1 580 424	96,0	1 503 893	49 417 (27 114)
33. Hessen- Darmstadt	12. 11. 1933 5. 3. 1933	95,6 90,6	890 767 420 513	93,0 47,4	64 417 466 145	7,0 52,6	964 862	96,5	914 268	36 668 (13 926)
34. Hamburg	12. 11. 1933 5. 3. 1933	88,9	730 857 318 747	38,9	140 581 501 769	61,1	890 372	95,0	749 342	112 044 (28 986)
35. Mecklenburg	12. 11. 1933 5. 3. 1933	94,0 88,8	545 348 268 227	89,5 48,0	62 857 290 961	11,5 52,0	616 834	95,4	551 714	51 108 (14 012)

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5. ....

OSASTO: ..... 65. ....

ASIA: .....

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 44.

Ministeri Wuorimaa.

18/11-33.

Berliinissä, 18 p:nä marraskuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

nr. 3175/757/33

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
70	91	Sel. D. 10 33
22/11-33	No -	Lm 1
5	05	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

1/2
Ulkoasiaiministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 44 aiheesta:

Saksan - Puolan suhteet.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 44.

Berliini ssa 18 p:nä marras kuuta 19.33.

70 91 Sal

33

Asia:

Saksan - Puolan suhteet.

22/11-33

5 C5

Eräessä aikaisemmassa raportissani jo mainitsin, että Saksa on pyrkinyt parantamaan suhteitaan Puolaan. Huomattava edistysaskel tässä suhteessa on jälleen tapahtunut Saksan ja Puolan välisen suullisesti solmitun hyökkäämättömyyssopimuksen kautta, josta viime päivinä lehdistössäkin on suurta melua pidetty.

Kävin tänään Puolan uuden lähettilään ministeri Lipskin luona ja kysyin häneltä lähempiä yksityiskohtia tässä asiassa. Tällöin kertoi hän, että valtakunnankansleri Hitler, ministeri Lipskin käydessä hänen luonaan, suullisesti oli antanut kategorisen deklaraation, ettei Saksa aio käyttää väkivaltaista menettelyä aseellisessa muodossa Saksan ja Puolan välillä ilmenneiden riitakysymysten selvittämiseksi. Samanlaisella kategorisella selityksellä vastasi ministeri Lipski, ilman että hän erikoisesti asiasta olisi neuvotellut hallituksensa kanssa ja koska hän tiesi, juuri Puolasta saapuneena, sen edustavan marsalkka Pilsudskin ja Puolan hallituksen kantaa. Päätettiin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

heti laatia virallinen **kommunique** asiasta, joka sitten julkaistiinkin ja joka on varsinkin Parisissa herättänyt suurta huomiota. Myöhemmin on Puolan ulkoasiainministeri Beck sanomalehtihaastattelussaan yhtynyt lähettiläänsä kantaan.

Ministeri Lipski muuten mainitsi, että kansleri Hitler tässä on toiminut täysin loogillisesti oman periaatteittensa kanssa. Niiden mukaan ei sota tuo kenellekään hyötyä, vaan kärsii siitä myöskin voittaja, jollei aivan yhtä paljon kuin voitettu. Tästä syystä on pyrittävä kaikki asiat selvittämään rauhallista ja neuvottelutietä.

Ministeri Lipskin vaikutus kansleri Hitleristä henkilönä oli erinomainen. Hänen käsityksensä eri asioista ovat syvän harkinnan ja vakaumuksen tuloksia, eikä niiden rehellisyyttä, mitä kansleriin itseensä tulee, voida asettaa epäilyksen alaiseksi. Puolan lähettiläs katsoo täydellä luottamuksella voivansa suhtautua siihen, mitä valtakunnanaknsleri sanoo.

Antoni Komu

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 45.

Ministeri Wuorimaa.

24/11-33.

Berliinissä, 24 p:nä marraskuuta 1933

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 3197/770/33,

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
71/92 Sal	U. 1033	
27/11-33	2 -	L. 1
5	05	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisena
lähetän raporttini n:o 45 aiheesta:

Herra Daitz ja Saksan ulkomaankauppa.

Ministeri:

Runeberg

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 45.

Berliinissä 24 p:nä marras. kuuta 1933.

Asia:

Herra Daitz ja Saksan

ulkomaankauppa.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
71	92	Sal 33
27/11-33	3	LIT
5	CS	

Herra Daitz on niitä nimiä uuden Saksan poliittisessa elämässä, joka ei ole erikoisen laajalti ulkomaille levinnyt, huolimatta siitä, että hän on näytellyt ja näyttelee edelleenkin määrättyä osaa kysymyksissä, jotka koskevat Saksan kauppasuhteita ulkomaihin ja yleensä ulkomaan kauppapolitiikkaa. Herra Daitz on virkansa puolesta Lyypekin lähettiläs Saksan valtakunnanahallituksen luona, mutta hänen varsinaisen merkityksellisen toimintansa kuuluu kansallissosialistiseen puoluetoimintaan. Hän on nimittäin Alfred Rosenbergin johtaman kansallissosialistisen puolueen ulkomaantoimiston (Aussenpolitisches Amt) ulkomaankauppaosaston johtaja ja tässä ominaisuudessaan on hän läheisessä kosketuksessa Hitlerin ja muiden johtavien kansallissosialistien kanssa. Hän kertoi jo v. 1923 julkaisseensa ajatuksia Saksan ulkomaankaupan uudestaan järjestelystä kokonaan toiselle pohjalle kuin ennen, jotka sittemmin kansallissosialistinen puolue hyväksyi omikseen. Täten on hän voimakkaasti

JAKELUOHJE:

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vaikuttanut kansallissosialistisen puolueen talousoppeihin, eikä liene ilman mielenkiintoa tutustua siihen, mitä hän odottamattoman avomielisesti allekirjoittaneelle kertoi siitä, miten Saksan ulkomaankauppa vastaisuudessa olisi järjestettävä.

Kateutta ja katkeruutta eri kansojen välillä ei saa poistetuksi, ellei kansojen välisiä kauppasuhteita saada järjestymään enemmän tai vähemmän vastavaroisiksi, s.o. pyrittävä keskittämään ostot myöskin niihin maihin, jotka itseltä ostavat. Tähän suuntaan pyrkivät kansallissosialistit ulkomaankauppaa kehittämään, tahtoen suunnata kauppansa erikoisesti niihin maihin, jotka asemansa kautta ovat Saksan luonnollisia ostajia. Tähän Saksan luonnolliseen ostajapiiriin kuuluvat kaikki Itämerenmaat samoinkuin Pikku-Entente. Sentehtä on Saksan pyrittävä kehittämään kauppansa näihin suuntiin ja etsittävä, mitä ostomahdollisuuksia sillä näistä maista on. Kun Saksa Rumania ei voi ostaa viljaa, on ruvettu suunnittelemaan rumonialaisen bensiniin ostoa ja siitä syystä vaadittu Standart-Oilyhtiön avaamaan sulkemansa rumonialaiset öljylähteet. Yhtiö ei kuulu olevan siihen erikoisen halukas, koska se ei tahdo saada tuotantoaan muistakaan lähteistä sijoitetuksi, mutta on Saksa ilmoittanut siirtävänsä ostonsa Venäjälle, ellei Standart avaa rumonialaisia lähteitään, joiden öljyille Saksa lisäksi rumonialaisessa kauppasopimuksessaan voisi antaa erikoisetuja.

Asia on edelleen neuvotteluasteella.

Mitä Itämerenmaihin tulee, ovat ne Saksan tuotteille siksi luonnollisia markkinoita, ettei Englannin tunkeutumista Itämerelle voida pitää luonnollisena, vaan on se nykyään noudattamastaan Itämeren kauppapolitiikasta saatava luopumaan. Normaaliolojen vallitessa ovat Englannin mahdollisuudet Itämerenmaissa jo itsestään heikkomat. Hra Daitzin mukaan onkin hän itse englantilaisten kanssa asiasta jo keskustellut. Englantilaiset eivät tietenkään ilman korvausta tule saavuttamastaan asemasta luopumaan, mikäli he sen yleensä tekevätkään. Korvauksena on puhuttu siitä, että Saksa tulevaisuudessa tekisi kaikki Englannin dominiosta ja siirtomaista tapahtuvat ostonsa Lontoon kautta, mikä tietenkin Lontoon kauppamarkkinoille olisi hyvin suuresta merkityksestä. Tällä tavoin Saksa siis asettuisi tukemaan British—Empiren yhtenäisyyttä, eikä osallistuisi maailmanvaltiota hajoittavaan toimintaan. Englantilaiset olivat hra Daitzille tunnustaneet tämän näkökohdan ensiluokkaisen merkityksen.

Näin kertoi hra Daitz. Lyhyesti sanoen olisi siis vaihtokauppa seuraava. Englanti luopuu aktiivisesta talouspolitiikastaan Itämerenmaissa ja saa siitä korvaukseksi Saksan tuen valtakuntansa yhtenäisenä pysymiseksi. Kuinka paljon realipohjaa näillä suunnitelmilla on, sen osoittaa tulevaisuus. Olen tahtonut tästä mielenkiintoisesta kuulemastani kertoa ja ihmet-

telen vieläkin hänen avomielisyyttään verrattuna siihen hermeettiseen sulkeutuneisuuteen, jota Auswärtiges Amt osoittaa.

Aune Wiermaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5

ASIA: _____

Berlinissä oleva lähetystön rap. n:o 46.

Ministeri Wuorimaa

27/11 1933.

Berliinissä, 27 p:nä marraskuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING

n:o 3221/782/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
72/92	hu	33
29/4.33	9	LII
5	05	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e k u n n i o i t t a e n o h e l l i s e n a
l ä h e t ä n r a p o r t t i n i n:o 46 a i h e e s t a :

Ulkopoliittisia huomioita.

Ministeri:

Aune Miettinen

BERLIINI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 46.

Berliini ssa 27 p:nä marras kuuta 1933.

Asia: .....

Ulkopoliittisia huomioita.

ULKOPOLIITTISIA		
72/92 ac		D. 1933
29/4.33	9	LIT.
USA	EUROPA	ASIA
5	C5	

Saksasta on nykyään verrattain vaikea seurata maailmanpolitiikkaa kokonaisuudessaan, sillä koko Saksan sekä lehdistön että hallituspiirien huomio on kiinnittynyt maan sisäpolitiikkaan ja vain Saksaa välittömästi koskevaan ulkopoliitiikkaan ja vain harvoin kosketellaan muita kaukaisempia kysymyksiä. Seuraavassa luotakoon katsaus tekemiini huomioihin sekä välittömästi Saksaa koskevaan että kauempana olevaan ulkopoliitiikkaan, sellaisena miltä se vaikuttaa Berlinistä katsottuna.

Saksan ulkopoliittista asemaa arvostelevat saksalaiset piirit itse tällä hetkellä seuraavaan tapaan.

Desarmement-pääkomitean istuntojen lykkääminen tammikuun lopulle päivää määräämättä, on selvä voitto Saksan 14. 10. 33 alkamalle politiikalle. Kuke olisi silloin ajatellut, että kuutta viikkoa myöhemmin entisten liittoutuneitten yhteisrintama on hajonnut ja että väkivaltaa lukuunottamatta, ei ole muuta tietä mahdollis

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ta kulkea, kuin valtakunnanakanslerin osottamaa, s.o. pääosallisten neuvottelut ulkopuolella Genève'n piiriä. Tähän on kuitenkin tie vielä pitkä ja mutkikas. Todennäköiseltä näyttää kuitenkin jo, että Saksan, Englannin, Ranskan, Italian ja Yhdysvaltain väliset neuvottelut ovat tulossa. Ratkaiseva tällöin on, millaisella mielellä eri osalliset neuvotteluihin saapuvat. Että äänet Ranskassa neuvottelujen puolesta lisääntyvät, ei vielä merkitse menestystä. Mutta Hitlerin sovinnollisen kehoituksen jälkeen "Matin"-haastattelussa, ei Ranskan politiikka enää voi puikkelehtia maailman edessä. Kuitenkaan eivät Saksan vaalien jälkeen Ranskassa esiintyneet äänet anna aihetta erikoiseen optimismiin ja tällä hetkellä viivyyttää asiain kehitystä Ranskassa jälleen syntynyt hallituspula, joka voi ratketa kahdella tavalla. Joko tulee uusi parlamentaarisesti heikko hallitus tai sitten luja keskustakonsentratio. Edellinen on kykenemätön suuripiirteiseen sovintoon Saksan kanssa, jälkimmäinen taas, jonka on nojaututtava oikeistoaineksiin, on sellaiseen tuskin valmis. Enimmät mahdollisuudet tällaiseen sovintoon olisi voimakkaasti oikeistosuuntaisella hallituksella, mutta sellainen ei ole mahdollinen.

Mainitsen tässä välillä Ranskan suurlähettilään Francois-Poncet'n käsityksen Ranskan hallituskriisistä olevan sen, että ensin muodostetaan uusi lyhyt-

aikainen heikko hallitus, jota tulee seuraamaan parlamentaarinen diktatuurihallitus.

Palaan saksalaisiin käsityksiin.

Ellei Ranska itsestään ole suostuvainen sovinnontekoon Saksan kanssa, tulevat toiset valtiot ratkaisevasti vaikuttamaan kompromissin saavuttamiseen. Ei ole antauduttava erheellisiin kuvitelmiin siitä, että Englanti, varsinkaan niin kauan kuin MacDonald hallitsee, luopuisi Kansainliitosta, vaan pyrkii se ensi sopivassa tilaisuudessa siirtämään asiat sinne. Vaikka Italia kansainliittoarvostelussa onkin lähellä Saksaa, on toiselta puolen muistettava sen läheinen yhteys Englannin kanssa. Amerikasta, joka taistelee sisäisten vaikeuksiensa kanssa, ei ole tukea odotettavissa. Pienistä valtioista taas Pikkuentente ja Puola desarmementtiasiassa kulkevat Ranskan mukana. Kun tilanne on tällainen, ei valtainvälistä konferenssia niin pian ole odotettavissa, vaan vaatii sen valmistelu perusteellisuutta ja aikaa.

Yhdysvaltain suhtautumisesta Euroopan asioihin kyselin Yhdysvaltain suurlähettiläältä, professori Dodd'ilta, joka on Roosevelt'in lähimpiä ystäviä. Hän sanoi Saksassa oloaikanaan saaneensa sen selvän käsityksen, että Saksassa vallitseva systeemi tulee olemaan pitkäaikainen. Amerikassa ollaan sitä mieltä, että on aivan kohtuullista, että Saksa saa siirtomaansa takai-

sin liikaväestönsä sijoittamista varten. Tämä olisi Euroopan rauhoittumiselle erittäin tärkeää ja todennäköisesti muut hallitukset myös tämän seikan käsittävät. Yhdysvallat tulevat pidättäytymään osanotosta Euroopan asioihin niin kauan kunnes ne tulevat vakuutetuiksi siitä, ettei Euroopassa ole sodanhalua, sillä mieliala Amerikassa on jyrkästi sotia vastaan. Englannin suurlähettiläs Sir Eric Phipps, joka syyskuun alussa jätti valtakirjansa, oli olosuhteista Saksassa siinä käsityksessä, että systeemi on luja ja tulee kestäämään monta vuotta (for many years). Kansleri Hitlerin rauhanpyrkimyksiä on pidettävä vilpittöminä ja niihin suhtauduttava sen mukaisesti. Englantilaisiin vaikutti epäedullisesti Saksan luopuminen Kansainliitosta, mutta on mieliala Saksaan nähden sittemmin jossain määrin muuttunut. Hän näytti olevan toivorikas, että löydetään tie, jonka kautta asiat saadaan selvitettyiksi.

Saksalais-puolalaisten suhteitten kehityksestä olen äskettäin kirjoittanut. Muut eurooppalaiset ulkopolitiittiset kysymykset jäävätkin varjoon Itä-Aasian tapahtumain kanssa, joita Saksassakin näyttään kohtalaisella mielenkiinnolla seurattavan. Venäjän-Amerikan välisten sopimusten johdosta kysyin Yhdysvaltain suurlähettilään arveluja. Vastaus oli seuraavan laatuinen.

Sovinnon aikaansaaminen ja suhteiden solmiminen Moskovan ja Washingtonin välillä on epäilemättä rauhaa

edistävä. Amerikalle oli tämä sopimus paljon tärkeämpi sen poliittisen merkityksen kautta Itä-Aasiassa, kuin Yhdysvaltain taloudellisten etujen kautta Venäjälle. Hra Dodd tuntui tästä huolimatta olevan varsin levoton kehityksen suhteen Itä-Aasiassa ja pelkäsi, että sota siellä tuskin lienee vältettävissä. "Olisi todella valitettavaa, jos Japani väkivaltaisen valtauksen kautta saisi uusia alueita ja ne sille tunnustettaisiin." Sodan ja anastuksen kautta saavutettuja maa-alueita ei hänen mielestään enää saisi tunnustaa anastajan omaisuudeksi. Hra Dodd kiinnitti vielä erikoista huomiota siihen syntyväisyyden lisäämispolitiikkaan, jota Japanissa, Venäjällä, Italiassa ja nyt viimeksi Saksassa noudatetaan, pitäen päinvastaista politiikkaa välttämättömänä, kun ei elossa olevillekaan riitä toimeentuloa. Tällainen kansanlisäämispyrkimys voi vaan lisätä sodan mahdollisuuksia.

Aune Wirtanen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C5.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 47.

Ministeri Wuorimaa.

28/11 1933.

Berlinissä, 28 p:nä marraskuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESICKNING

n:o 3239/790/33.

7492 Re. 38.		
2/12.33	6	151
AFRIKA	EUROPA	ASIA
5	C5	

Ulkoasiainministeriölle.

Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen ohellisenä lähetän raporttini n:o 47 aiheesta:

Saksan talouspolitiikka.

Ministeri:

Raimo Korte

BERLIINI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 47.

Berliinissä 28 p:nä marras kuuta 1933.

Asia: .....

Saksan talouspolitiikka.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
74 92 lae.	33
2/12.33	
5	C5-

Saksan hallituksen talouspolitiikka perustuu teoreettisesti katsoen kahteen erilaiseen perusajatuksen. Toiselta puolen on yksityisyritteliäisyyttä kaikin puolin edistettävä, kunkin on käytettävä koko kykynsä ja varansa tuotannon lisäämiseksi, hankkiakseen mahdollisimman monelle työntarvitsijalle leipää ja ansiota. Toiselta puolen on hallituksen määrättävä Saksan talouselämän yleinen kehityssuunta, valvottava ja säännösteltävä eri alojen taloudellinen toiminta.

Etteivät nämä kaksi pyrkimystä käytännössä helposti käy yhteen, on ilmeistä, ja Saksan talouselämän vastainen kehitys tulee epäilemättä riippumaan siitä, kuinka syvälle valtiovalta sekaantuu talouselämään sekä siitä, missä muodossa ja millä aloilla säännöstely pannaan toimeen. Tässä suhteessa ei näytä vielä täyttävä selvyyttä vallitsevan. Talouselämässä noudatettavasta suunnasta ollaan vielä paljon eri mieltä, kuten voi huomata puheista, joita ovat pitäneet talousministeri Schmitt, maatalousministeri Darré, työ-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

rintaman johtaja tri Ley ja puolueen teoreetikko insinööri Feder.

Käytännöllisistä toimenpiteistä on ensi sijassa mainittava maatalouden asemaa koskevat uudistukset, joista aikanani verrattain yksityiskohtaisesti olen tehnyt selkoa. Näillä toimenpiteillä on kaksi tarkoitusta. 1. Lisätä kotimainen tuotanto niin, että se tyydyttää tarpeen ja 2. luoda voimakas ja ostokykyinen talonpoikaisluokka markkinain avaamiseksi kotimaiselle teollisuudelle.

Ensimmäinen toimenpide tätä varten oli rasva suunnitelma (Fettplan), jonka kautta voin hinta nostettiin. Tämä suunnitelma on suurin piirtein saavut-
tanut tarkoituksensa, voin hinta on noussut. Viime aika on kuitenkin osottanut, että tässä yhteydessä toimitettu margariinituotannon rajoitus meni liian pitkälle ja nyt pyritään margariinin tuotantoa lisäämään 50 %:sta 80 %:iin entisestä tuotannosta. Voin hinta on sitäpaitsi noussut niin paljon, etteivät vähävaraiset pysty sitä enää ostamaan. Viljan tuonti on kielletty ja kotimaiselle viljalle määrätty pakko-hinnat ja valtio pidättää itselleen oikeuden sää-
nöstellä maatalouden tuotantoa ja kauppaa. On vielä mahdotonta sanoa, miten nämä toimenpiteet tulevat vai-
kuttamaan. Lain edellyttämässä myllyjen yhdistämistä koskevissa toimenpiteissä on ilmennyt huomattavia vai-
keuksia, kun suur-, keski- ja pikkumyllyjen omistajain

edut ovat toisistaan vahvasti eroavia.

Maataloustuotteitten hintaindeksi on kuluvana vuonna noussut 81:stä 93:een. Myöskin eräät muut hallituksen toimenpiteet: veronalennukset y.m. ovat maatalonviljelevän väestön asemaa helpottaneet, vaikka sillä siitä huolimatta on monet vaikeudet vielä kestettävänä.

Teollisuudessa on valtion vaikutus varsin tuntuva. Useimmat pankit ovat valtion valvonnan alaiset ja parhaillaan tutkitaan kysymystä, onko pankkitoiminta valtiollistutettava vai ei. Näistä neuvotteiluista toimittaa lähetystä eri selostuksen ensi tilassa. Palkat ja hinnat säännöstellään, talousministeri on kiertokirjeessään kieltänyt hintojen korotukset, koska ne saattaisivat vahingollisesti vaikuttaa hallituksen pyrkimykseen lisätä työmahdollisuuksia ja virvoittaa talouselämää. Työttömyyden vähentämiseksi on laadittu jättiläisohjelma, jota menestyksellisesti on täytetty. Että virallisen tiedoituksen mukaan 2,5 miljoonaa työtöntä on saanut työtä, on epäilemättä menestys, jos kohta tämä menestys ei olekaan niin paljon tuotantovolyymin lisääntymisen kuin paremman työnjaon kautta saavutettu. Työttömyysohjelman toteuttaminen edistyy kuitenkin verrattain hitaasti. Ohjelmaan sisältyivistä 2,6 miljardia edustavista suunnitelmista, joihin tulee lisäksi Hitlerin noin 2 miljardia maksava autotieverkosto, on lokakuun loppuun mennessä hyväksytty

vain 1,950 miljoonaa Rmk., josta taas vain 600 miljoonaa on todella annettu käytettäväksi.

Tuotanto ja kotimainen kulutus eri aloilla on noussut ja jossain määrin myös investointi. Viimeksimainitussa on kuitenkin vapaille pääomamarkkinoilla vähäinen osansa.

Edellämainittu talousministerin kielto hintain korottamisesta teollisuudessa sisältää epäilemättä vaarallisia tekijöitä. Hintain stabilisointi saattaa johtaa talouselämän jähmettymiseen. Eikä voida sanoa, onko nykyisen hintatason vallitessa talouselämän vilkastuminen yleensä mahdollinen.

Ulkomaankaupan alalla on Saksan asema erikoisen vaikea. Maataloustuotteiden hintainnonsu kallistaa teollisuustuotteita, joiden kilpailukyky ulkomailla entisestään heikkenee. Hallitus koettaa vientiä tukea palkkioilla. Psykologisista syistä ei uskalleta luopua kultakannasta. Luotonantajamaita koetetaan taivuttaa lisättyyn saksalaisten tuotteiden tuontiin, että ne täten voisivat saada korkonsa jäätyneistä luotoistaan. Tällainen tilanne ei tietenkään ole normaali ja niin kauan kuin ulkomaisia velkoja ei ole suoritettu, vaan kaikenlaisilla "moratorioilla" lykätty, ei Saksa voi saada ulkomaista pääomaa.

Saksan tuontirajoituspolitiikka puolestaan myös vaikeuttaa edullisten kauppasopimusten aikaansaa-

mista. Mitä viime kuussa perustettu neuvoo-antava ulkomaankauppaneuvosto, jonka tehtävänä on olla tuottajain ja hallituksen välisenä siteenä, saa aikaan, jää nähtäväksi.

Saksa suorittaa velkojaan ja sitoumuksiaan yksinomaan ulkomaankaupan ylijäämistä. On laskettu, että Stillhaltesopimusten vaikutuksesta näihin velkojen maksuihin tarvitaan 100 miljoonan Rmk:n kuukautinen vientiylijäämä, että kaikki kehittyisi säännöllisesti. Kuluvan vuoden (tammi-lokakuu) keskimääräinen kuukautinen vientiylijäämä on kuitenkin ollut vain 57,5 milj.Rmk. Lisäksi ei tilastollinen päätössumma vastaa valuuttain todellista keräytymistä, vaan on se pienempi ulkomaisten vienti- ja valuuttarajoitusten, suoritusten täyttämättä jättämisen y.m. seikkain vaikutuksesta.

Yllämainituista seikoista johtuu, että huolimatta nykyisistä transferrajoituksista, maahan tulevat valuuttamäärät eivät aina riitä kulloinkin maksettaviksi lankeavien suoritusten katteeksi. Heinäkuusta alkaen ovat valtiopankin kulta- ja valuuttavarastot jatkuvasti lisääntyneet, nousten marraskuun alussa 140 milj. Rmk:aan, mutta marraskuun toisella viikolla ilmeni ensi kerran jälleen 10 milj. Rmk:n vähennys, johtuen Young-lainan korkojen ja valtion Amerikasta saaman luoton maksusta. Myöskin jonkun verran suurentunut tuontilisäys näyttää aiheuttaneen, että valuuttaa

on enemmän tarvittu. Joka tapauksessa ei nykyisen ulkomaankauppatilanteen vallitessa ja koska setelipankin tilassa on tähän mennessä huomattavissa vain mitätön elpyminen, Saksan valuuttabilanssissa ole läheskään saavutettu sitä toimintavapautta, joka tekisi mahdolliseksi transferrajoitusten lakkauttamisen.

Lopuksi on syytä mainita, mitä eräs huomattava kansallissosialistinen talouspolitikko minulle lausui: "Kansallissosialismin vaikutus valtakunnan poliittisessä elämässä on 100 %, sivistyselämässä 60 %, mutta talouselämässä toistaiseksi vain 10 %." Se erinomaisen vaikea rahallinen ja taloudellinen asema, jossa Saksa nykyään on, estää kansallissosialististen aatteitten toteuttamisen talouspolitiikassa muuten kuin varsin varovassa ja rajoitetussa muodossa. Jos ja kun taloudellinen tilanne riittävästi paranee, mikä ei tapahtune kädenkäänteessä, on varmaa, että näitä aatteita pyritään voimaperäisesti toteuttamaan.

Runeberg

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 85.

ASIA: _____

Berlinissä olevan lähetystön raportti n:o 18.

Ministeri Vuorimaa.

18/2-33.

Berliinissä, 18 p:nä joulukuuta 1933.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

FINLANDS BESKICKNING

n:o 3370/338/33.

ULKOASIAINMINISTERIÖN

75/92 Sac 33.

21/12-33 - LPL 1

5 C5

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Ulkosiaiministeriölle kunnioittaen ohel-
lisena lähetän raporttini n:o 48 aiheesta:

Sotilasasiamiehen poistaminen Berliinistä.

Ministeri:

Raimo Kinnunen

B E R L I I N I ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 48.

Berliini ssa 18 p:nä joulukuuta 19.33.

Asia: .....

Sotilasasiemiehen poista-

minen Berliinistä.

75 92 Sel 33

21/12-33

5 C5

Sekä sanomalehdistön että sotilasasiemiehen kautta olen saanut tietää, että sotilasasiemiehen toimi Berliinissä on lakkautettu, vieläpä ilmeisesti tavalla, jonka tarkoituksena on mielenosoitus Saksaa vastaan.

Kun eduskunnan päätös nimenomaan kohdistettiin sotilasasiemiehen toimen lakkauttamiseen Saksassa, tullaan se täällä selittämään epäystävälliseksi teoksi Saksaa kohtaan, jota seikka tietenkin täytyy valittaa, ilman että sitä millään voi puolustaa. Että tällainen menettely ei vähimmässäkään määrässä heikonna kansallissosialistien asemaa Saksassa, on aivan selvää, mutta että se meille saattaa vaikuttaa epäedullisesti, on kyllä todennäköistä, varsinkin näin kauppasopimusneuvottelujen aikana, jotka muutenkaan eivät ole helpot.

Valitettavampaa tässä yhteydessä on se vahinko, jonka tämä päätös meille itsellemme aiheuttaa. Sotilasasiemiestä on Berliinissä pidetty vuosikausia

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

aikana, jolloin mitään erikoisempaa ei ollut tapahtunut ja Saksa enemmän tai vähemmän välttänyt sotilaallista valmistusta. Sensijaan poistetaan toimi juuri sillä hetkellä, jolloin olisi mitä tärkeintä, että oma sotalaitoksemme mahdollisimman tarkoin voisi seurata, mitä Saksassa sotilaallisella alalla tapahtuu. Kukaan ei voi kieltää sitä tosiasiaa, että Saksa aivan selvästi kansallisen nousunsa jälkeen on yksipuolisesti luopunut Versaillesin sopimuksen siteistä ja opettaa sotilaskoulutusta vailla olevaa miehistä väestöään täysin sotilaalliseksi, mikä seikka ei suinkaan Saksan puolustuskyvyllä ole merkityksetön, vaan päinvastoin. Kun puhtaasti aseellisellakin alalla kehitystä ilmeisesti on tapahtunut, vaikei se niin suuri olekaan kuin ulkomailla huudetaan, mutta todennäköisesti kuitenkin varsin merkittävä, olisi tämän puolen seuraaminen asiantuntijan avulla meille ollut erinomaisen tärkeätä. Se olisi ollut paljon tärkeämpää kuin jonkun muun sotilasasiamiehen toimen säilyttäminen, joita vähemmällä vahingolla varmaankin olisi voitu poistaa. Kun toisessa raportissani käsitellen Saksan varustautumiskysymystä, en siihen tässä sen laajemmin kajoa.

Valiten vielä tässä käsitellyn kysymyksen saamaa ratkaisua, joka epäilemättä on harkitsematon

ja toivon, että hallitus löytää tien, jolla asia saadaan korjatuksi, niin että meille tällä alalla tärkeät edut tulevat riittävästi huomioituiksi ja sotilasasiain miehen toimi Berliiniin, mitä nopeammin sitä parempi, palautetuksi.

Olen saanut kuulla, että Saksa aikoo tässä asiassa ryhtyä joihinkin toimenpiteisiin, todennäköisesti demarcheon Helsingissä. Missä muodossa se tulee tapahtumaan, sitä en tiedä.

Ministeri:

Aarne Koskenniemi